

525-ci qəzet

6 okyabr 2012-ci il, şənbə, №182 (3738). Qiyməti 40 qəpik

www.525.az

Yenə hicab...

DİNDARLARIN “HİCABA AZADLIQ” ŞÜARI İLƏ KEÇİRDİKLƏRİ AKSİYASINDA 65 NƏFƏR SAXLANILDI, FAKTLA BAĞLI CİNAYƏT İŞİ AÇILDI

Səh.4

İlham Əliyev:

“Azərbaycanlılara qarşı soyqırımı törədənlər hələ də adekvat qınaqla üzləşməyiblər”

“QƏRAR VƏ QƏTNAMƏLƏRİN İCRA EDİLMƏMƏSİ BEYNƏLXALQ TƏŞKİLATLARA HÖRMƏTİ AZALDIR, İNAMI İTİRİR”

Səh.5

“Sosial müdafiə tədbirləri nəticəsində əmək pensiyalarında daim artım müşahidə olunur”

ELŞƏN MƏMMƏDƏLİYEV:

“ƏMƏK PENSİYALARININ ORTA AYLIQ MƏBLƏĞİ 151,3 MANATDIR”

Səh.12

Ollas Süleymanov:

“Yazmaq! Dayanmadan yazmaq!
Nə qədər çətin olsa da, yazmaq!”

BÜTÜN İNKİŞAF EDƏN DÜNYANI,
HƏYATI, BƏŞƏRİYYƏTİ
SÖZƏ ÇEVİRMƏK!”

Səh.10-11

Britaniya generalının
Bakı gündəlikləri

BAKININ AZAD
EDİLMƏSİNİN
94 İLLİYİNƏ HƏSR
OLUNUR

Səh.20-21

Beynəlxalq Müəllimlər Günü bayram tədbiri ilə qeyd olunub

Dünən 5 oktyabr - Beynəlxalq Müəllimlər Günü ilə əlaqədar Heydər Əliyev Sarayında Bakı Şəhəri üzrə Təhsil idarəsinin təşkilatçılığı ilə bayram tədbiri keçirilib.

Tədbirdə Heydər Əliyev Fondu-nun prezidenti Mehriban Əliyevanın müəllimlərə təbrik məktubu səslənib.

Tədbirdə çıxış edən Bakı Şəhər üzrə Təhsil idarəsinin müdürü Nail Rzaquluyeva bildirib ki, idarənin təbəliyində 316 orta, 3 əsas, 5 yardımçı, 1 evdə təhsil, 5 cəzaçəkmə müəssisində axşam məktəbi var. Onun sözlərinə görə, bu məktəblərdən 311 min 695 nəfər şagirdin təlim tərbiyəsi ilə 29 870 nəfər müəllim məşğul olur. Yeni tədris ilində Bakı Şəhərində 50 min 60 şagird yerlik 7 məktəb binası inşa edilib: "8 məktəbdə şagird sıxlığının aradan qaldırılması üçün 3 180 yerlik əlavə korpus tikilib istifadəyə verilib. 4

məktəbin idman və akt zalları yeniləşdirilib, 62 məktəbdə əsaslı təmir işləri aparılıb".

N.Rzaquluyeva bildirib ki, 2006-2012-ci illərdə paytaxtda 30 yeni məktəb binası inşa edilib: "Onlardan 3-ü Heydər Əliyev Fondu tərəfindən tikilib. Bundan başqa, Fond tərəfindən 179 məktəb üçün əlavə korpus inşa olunub, 234 məktəbdə əsaslı təmir işləri aparılıb".

Tədbirdə çıxış edət təhsil naziri Misir Mərdanov bildirib ki, 2011-2012-ci tədris ilində məktəblərin infrastrukturunun müasirləşdirilməsi istiqamətində cox ciddi işlər görüllüb. Belə ki, 43588 yerlik 162 yeni məktəb binası inşa edilib, 21 məktəb üçün 5104 yerlik əlavə korpuslar tikilib, 103 məktəb əsaslı təmir olunub. O cümlədən Təhsil Nazirliyi tərəfindən dövlət büdcəsində əsaslı vəsait qoyuluşu hesabına 16640

yerlik 45 yeni məktəb inşa olunub, 3 məktəb üçün 960 yerlik əlavə korpus tikilib, 15 məktəb əsaslı təmir olunub. Şəhər və rayon icra hakimiyyətləri tərəfindən isə Dövlət Proqramı hesabına 19656 yerlik 93 yeni məktəb binası, 13 məktəb üçün 3820 yerlik əlavə korpus inşa olunub, 84 məktəb əsaslı təmir edilib. Fövqəladə Hallar Nazirliyi tərəfindən 6792 yerlik 22 yeni məktəb binası və 1 məktəb üçün 60 yerlik əlavə korpus tikilib. Məcburi köçkünlərin Sosial İnkışaf Fondu tərəfindən 500 yerlik 2 yeni məktəb binası inşa olunub, 1 məktəb isə əsaslı təmir edilib. Yerli xərclər hesabına 3 məktəb əsaslı təmir edili, Dövlət Neft Şirkəti tərəfindən 1 məktəb üçün 160 yerlik əlavə korpus tikilib, ABS-in Kant Port təşkilatı tərəfindən 2 məktəb üçün 80 yerlik əlavə korpus inşa olunub. Hər il olduğu kimi bu il

də dövlət büdcəsində təhsilə ayrılan ümumi xərclərin miqdarı artırılıb. 2011-ci ilde bu rəqəm 1.268.528.881 manat idisə 2012-ci ilde 1.511.537.213 manat təşkil edib. Dövlət büdcəsində təhsilə ayrılan investisiya xərcləri isə 2011-ci ilde 273,2 milyon manat təşkil edirdi isə 2012-ci ilde bu rəqəm 420,9 milyon manata çatdırılıb. Nazirin sözlərinə görə, təhsil infrastrukturunun yeniləşdirilməsi üzrə işləri davam etdirilir, məqsəd bütün ümumtəhsil məktəblərinin başgülük tədris həftəsinə və birnövbəli iş rejimine keçməsini təmin etməkdir. Ümumi təhsil müəssisələrinin mövcud şəbəkəsinin optimallaşdırılması ilə bağlı rasionallaşdırma tədbirlərinin hazırlanıb həyata keçirilməsi, xüsuslu istədəda malik uşaq və gencələr üçün təhsil müəssisələri şəbəkəsinin genişləndirilməsi və müvafiq inkışaf mərkəzlerinin təşkili, ümumi təhsil müəssisələrində inkluziv təhsilin tətbiqi üzrə zəruri şəraitin yaradılması həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan məsələlərdəndir.

S.QARAYEVA

"Bu gün də məktəbdə müəllim həlledici simadır"

"Azərbaycan cəmiyyətində təhsil işçilərinin özünəməxsus yeri, çəkisi var". Bunu "525"-ə açıqlamasında təhsil naziri Misir Mərdanov deyib. Nazir bildirib ki, bu gün də məktəbdə müəllim həlledici simadır: "İnsanın şəxsiyyət kimi formalaşmasında, onun təhsil və inkişafında müəllimin rolü danılmazdır". Nazir vurğulayıb ki, cəmiyyət müəllimə borclu olduğu kimi, müəllim de cəmiyyət qarşısında öz məsuliyyətini hiss etməlidir: "Biz vətənpərvəlkdən daim danışırıq, uşaqları bu ruhda tərbiyə etməyə çalışırıq. Fikrimcə, əsl müəllim üçün vətənpərvərlik mayarı millətin gələcəyi olan savadlı, müasir dünyagörüşüne malik, milli mənəvi dəyərlərə sadıq vətəndaşların yetişdirilməsi işinə bütün imkan və bacarığını sərf etməsidir. Nahaq yərə demirər ki, her öyrədən müəllim deyil, o kəs müəllimdir ki, ondan öyrənirər, onun yanına sevə-sevə öyrənməyə gedirlər. Həm də o müəllim yaxşı öyrədə biler ki, onu yaxşı öyrədiblər". M.Mərdanov qeyd edib ki, hərs il Müəllimlər Günü ilə bağlı dövlət tərəfindən müəllimlərin əməyi qiymətləndirilir. Bu il də ölkə başçısının sərəncamı ilə bir qrup təhsil işçisi mükafatlandırılıb.

S.QARAYEVA

Baş redaktor: Rəşad Məcid

Redaktor: Yaşar Əliyev

Baş redaktor müavinləri:

Yusif Rzayev, Seyfəddin Hüseynli

Redaktor müavinləri:

Aydın Bağırov, Mirhacib Məcid, İsgəndər Həsənov

Qəzet bazar və bazar ertəsindən başqa hər gün çıxır

Ünvan: AZ1033,

Bakı, Ş.Mustafayev küçəsi-27/121

Telefon: 566-67-98, 566-93-40

Faks: 566-25-20

Internet ünvanı: www.525.az

E-mail: qezet525@mail.ru

Qəzet "Azərbaycan" nəşriyyatının mətbəəsində çap olunub.

Təsisçi: "525" şirkəti

İndeks: 0046, tirac: 4000, sifariş: 3309

"TURAN", AzərTAc, "TREND", APA və "OLAYLAR"ın informasiyalarından istifadə olunub.

Dərc olunan reklamların mətninə görə redaksiya məsuliyyət daşıdır.

® İşarəsi altında dərc olunan materiallar reklam xarakterlidir.

Qəzet 1992-ci il noyabrın 17-dən çıxır.

Qafqaz Universitetində görüş keçirilib

Dünən Qafqaz Universitetində Türkiye Respublikasının Ağrı şəhərində fəaliyyət göstərən Ağrı İbrahim Çeçen Universitetinin rektoru Professor İrfan Aslanın bərabərindəki heyətlə görüş olub. Qeyd edək ki, nümayəndə heyətinin səfərində əsas məqsəd Qafqaz Universiteti və Azərbaycanda fəaliyyət göstərən digər ali təhsil müəssisələri ilə əməkdaşlıq imkanlarını müzakirə etmək, ikitərəflə və çoxtərəflə əməkdaşlıq imkanlarını araşdırmaqdır.

Qafqaz universitetində reallaşan görüşdə ali təhsil müəssisəsinin rəhbəri Ahmet Saniç qonaqları

Azərbaycanda görmələrindən məmənən oldularını deyib. Rektor Qafqaz Universiteti, onun fəaliyyəti barədə ətraflı məlumat verib. Vurğulayıb ki, rəhbəri olduğu ali təhsil müəssisəsi yeni qurulmasına baxmayaraq dünya standartlarına cavab verən laboratoriyalara təchiz edilib. On müasir texnologiyalar, kompüterlər tələbələrin istifadəsinə verilib. Universitetdə tələbələrin hərəkəfli inkişafı üçün en müasir şərtlər yaradılıb. Rektor Azərbaycan və Türkiye universitetləri arasında əməkdaşlığın yaxşı səviyyədə olduğunu, qarşılıqlı münasibətlərin daha da genişləndirilməsi üçün əlverişli imkanları yarandığını açıqlayıb.

İrfan Aslan isə öz növbəsində görüşdə Azərbaycana səfərlərinin məqsədləri barədə danışıb. Bildirib ki, azərbaycanlı tələbələrin orada təhsil almalarında, buradakı ali təhsil müəssisələri ilə qarşılıqlı tələbə münasibələrinin təşkilində maraqlıdır.

Görüşün sonunda Qafqaz Universiteti ilə Ağrı İbrahim Çeçen Universiteti arasında Memorandum imzalanıb. Qonağa Qafqaz Universitetinin Fəxri Plaketi təqdim olunub.

Sevinc QARAYEVA

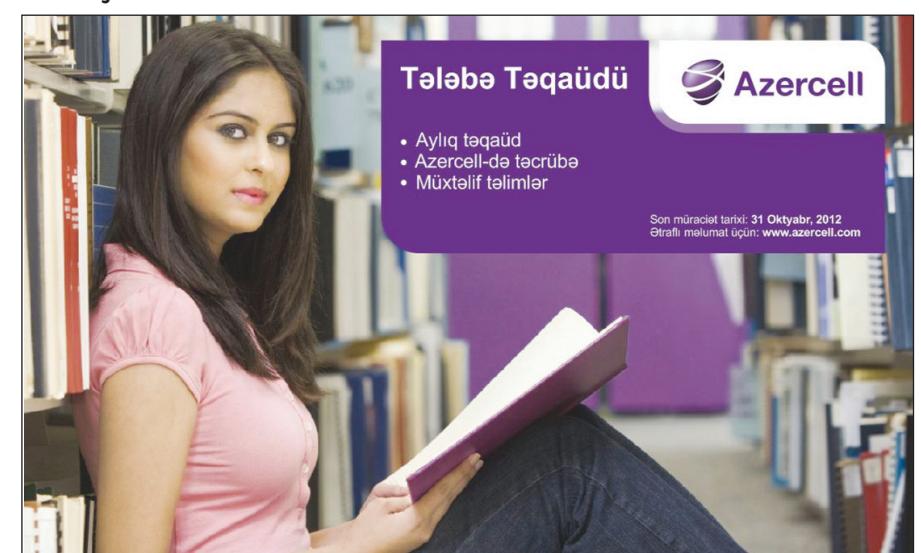
Azercell növbəti Tələbə Təqaüdü Proqramına başlayır!

POTENSİALIN ARTIRILMASI ÜÇÜN DAHA BİR FÜRSƏT

Azercell Telekom MMC tələbələr üçün növbəti təqaüd proqramına start verib. Bu ilin oktyabrın 1-dən başlayan Tələbə Təqaüd proqramının məqsədi müvəffəqiyətlə təhsil alan və ferqlənməyi bacaran tələbələrə xüsusi qayğı nümayiş etdirmək, yüksək potensiala malik gənclərin peşəkar kimi formalşmasına dəstək olmaqdır.

Bu program çərçivəsində seçim mərhələlərindən uğurla keçən tələbələr cari tədris ilində Azercell-in təsis etdiyi təqaüdü alacaqlar. Bundan əlavə, tələbələr üçün informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsində bilik və bacarıqlarını artırmaq imkanı yaradılır. Belə ki, program iştirakçılara şirkətin təlimlərinə qatılmaq şansı da verilir. Həmçinin, bacarıqlı tələbələrin Azercell-de təcrübə keçməsi də mümkündür.

Tələbə Təqaüd Proqramına Azərbaycanın ali təhsil ocaqlarının son iki kursunda təhsil alan tələbələr müraciət edə bilərlər. Seçim mərhələlərinin gedisi və nəticəsi haqqında məlumat namizədlərin elektron poçtuna göndəriləcək. Seçim prosesi zamanı marketing və ya informasiya kommunikasiya

texnologiyaları sahəsində təhsil alanlara üstünlük veriləcəkdir.

Azərbaycanlı tələbələr tərəfindən çox maraqla qarışılan bu programı 2008-ci ildən etibarən hər tədris ilində təqdim edilir. Bu müddət ərzində Azərbaycanın müxtəlif universitetlərində təhsil alan 30-dan çox tələbə Azercell-in təqaüdçüsü adına layiq görülüb.

Onlar Azercell-dən təqaüd almaqla yanaşı, həm də şirkətin mütəxəssislərinin yardımı ilə gələcək kar-

yerləri üçün əvəzedilməz təcrübə qazanıblar.

Bununla da "Azercell Telekom" MMC korporativ sosial məsuliyyətli fəaliyyətini gücləndirir və cəmiyyətimize daha artıq töhfə verir.

Programa qoşulmaq üçün tələbələr oktyabrın 31-ne qədər müraciət edə bilərlər. Ətraflı məlumat üçün <http://company.azercell.com/career/students/Bursary/> səhifəsinə daxil ola bilərlər.

Qızıl inciləri toplayaraq...

"Unibank" keçirdiyi "kredit al, hədiyyə qazan" lotereyasında 2-ci tırajin qaliblərini elan etdi

Oktyabrın 5-də "Unibank"-da məcmu uduş fondu 15 min manat təşkil edən "Kredit al, hədiyyə qazan" lotereyasının ikinci tıraji keçirildi. Avqustun əvvəlindən start götürən və daha bir ay davam edəcək lotereyada növbəti 5 qalib müəyyən olundu.

Pul uduşu qazananlar Bankın paytaxt və bölgə filiallarında Nağd kredit cəlb edən müştərilərdir:

1.ABDULLAYEVA ZƏRNİ-ŞAN QURBAN QIZI (eyniləşdirmə kodu -1119610);

2.QAFAROV RÖVŞƏN ƏLİ MURAD OĞLU(eyniləşdirmə kodu -1047175);

3.SOLTANOV RƏŞAD SOLTANAĞA OĞLU(eyniləşdirmə kodu-1134584);

4.HƏSƏNOV CAHİL HACİ-BALA OĞLU (eyniləşdirmə kodu - 1110712);

5.MƏMMƏDOV İLQAR HƏ-SƏN OĞLU(eyniləşdirmə kodu - 1140524).

Qaliblər sentyabrın 1-dən 30-dək "Unibank"-dan Nağd kredit, "AL Kart" kredit xətti, mikrokreditlər, "Evdar xanım" və digər növ istehlak kreditləri

alan müştərilər arasında elektron püşkatma üsulu ilə müəyyən edilib. Seçim xüsusi kompüter programı vasitəsilə, kredit götürənlərin eynileşdirmə nömrələri əsasında, müştərilər və jurnalistlərin iştirakı ilə təşkil olunan Lotereya Komissiyası tərəfindən aparılıb. Bu zaman qalib seçilən hər bir müştərinin uduşu 1000 AZN təşkil edib. Qaliblər uduşlar üçün Bankın R.Behbudov küçəsi, 55 ünvanında yerləşən Baş ofisində müraciət edə bilərlər.

Lotereyanın növbəti tıraji noyabrın 5-də Bankın Baş ofisində keçiriləcək. Uduş fondu yenidən 5 min manat təşkil edəcək. Tırajdə oktyabr ayı ərzində "Unibank"dan istehlak krediti və mikrokredit alanlar iştirak edəcək.

Qeyd edək ki, "Kredit al, hədiyyə qazan" lotereyasının şərtləri "Unibank"-ın əməkdaşlarına şəhər olunmur. Aksiya 30-a yaxın filial və şöbələri əhatə etməklə, bankın bütün xidmət şəbəkəsi üzrə keçirilir.

İstehlak kreditlərinin şərtləri və lotereya aksiyası haqqında daha ətraflı məlumatı (012) 117 nömrəli telefonla əldə etmək olar.

Rusiya kosmonavtı BSU-nun qonağı olub

5 oktyabr 2012-ci il tarixində kosmonavt, texniki elmlər doktoru, Rusiya Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, iki dəfə Sovet İttifaqı qəhrəmanı, SSRİ və Rusiya Federasiyası dövlət mükafatı laureatı, Moskva Dövlət Geodeziya və Kartografiya Universitetinin prezidenti prof. Viktor Petroviç Savinix Bakı Slavyan

Universitetinin qonağı oludu. BSU-da fəaliyyət göstərən Rusiya tədris-mədəniyyət mərkəzində (Moskva auditoriyası) keçən görüşü BSU-nun Pedaqoji fakültəsinin dekanı prof. Eldar Piriyev açaraq qonağı səmimi salamladı və onu tələbələrə təqdim etdi. V.P.Savinix tədbir iştirakçılarına özü haqqında qısa

məlumat verdi. "Salyut-6", "Salyut-7" və "Mir" kosmik gəmilərile cəmi 252 gün kosmosda olan V.P.Savinix kosmos və kosmonavтика ilə bağlı maraqlı məlumatlar verdi.

Sonda tələbələrin müxtəlif suallarını cavablandırıran qonağa xatire hədiyyələri təqdim edildi.

Günay ƏLİYEVƏ

Yenə hicab...

DİNDARLARIN “HİCABA AZADLIQ” ŞÜARI İLƏ KEÇİRDİKLƏRİ AKSİYASINDA 65 NƏFƏR SAXLANILDI, FAKTLA BAĞLI CİNAYƏT İŞİ AÇILDI

Dünen bir qrup dindar Təhsil Nazirliyinin binası qarşısında icazəsiz etiraz aksiyası keçirib. APA-nın məlumatına görə, aksiya iştirakçıları hicaba qoyulmuş qadağanın götürülməsi tələbi ilə plakatlar qaldırıb, şüurlar səsləndiriblər. Hadisə yerinə cəlb olunmuş polislər aksiyanın qarşısını almaq istəyərkən qarşıdurma yaranıb. Toqquşma nəticəsində həm polis, həm də aksiya iştirakçıları arasında xəsarət alanlar olub. Hadisə yerinə təcili tibbi yardım məşinləri gəlib, yaralılar xəstəxanaya aparılıb. Aksiyanın qarşı alınıb, aksiya iştirakçılarının bir neçəsi saxlanıb.

Nərimanov Rayon Polis İdarəsinin 16-cı Polis Bölmesindən isə bildirilib ki, bir qrup şəxs Təhsil Nazirliyinin binası qarşısında qanunsuz aksiya keçirməyə cəhd göstərib, lakin bu cəhdin qarşısı alınıb.

“İctimai qaydanı kobud şəkildə pozduğun üçün bir neçə nəfər saxlanıb”, - deyə bölmədən bildirilib.

Aksiyada Bakı Şəhər Baş Polis İdarəsinin rəis müavini Səhlab Bağırov xəsarət yetirilib. S. Bağırov açıqlamasında xəsarətinin ağır olmadığını bildirib. O qeyd edib ki, artıq aksiya dağıdılib.

Bakıda dindarların keçirdiyi aksiyada 3 polis əməkdaşı isə ağır xəsarət alıb. Klinik Tibbi Mərkəzden verilən məlumatda görə, xəstəxanaya ağır xəsarətlə daxil olan 3 polis əməkdaşından 2-si Daxili İşlər Nazirliyinin hospitalına aparılıb. Bir nəfər isə hazırda Klinik Tibbi Mərkəzdə müalicə alır.

Dünen axşam Bakı Şəhər Prokurorluğu və Bakı Şəhər Baş Polis İdarəsi Təhsil Nazirliyi qarşısında keçirilmiş razılaşdırılmamış aksiya ilə bağlı məlumat yayıb. DİN metbuat xidmətindən verilən məlumat-

da bildirilir ki, dünen saat 12 radələrində ümumi sayı 200 nəfərədək olan radikal yönümlü dindar müxtəlif iştirakçılarından Təhsil Nazirliyinin qarşısında toplaşaraq razılaşdırılmış aksiya keçirməyə cəhd göstərib.

“İctimai qaydanın pozulmasına yönələn hərəkətlərin dayandırılması barədə polisin xəbərdarlığına baxmayaraq, qanunsuz aksiyanın iştirakçıları hüquqaziddə əməllerini davam etdiriblər. Onların cəmiyyətə acıqca hörmətsizlik ifadə edən, habelə özgənin əmlakının məhv edilməsi ilə müşayiət olunan aqresiv hərəkətləri nəticəsində nəqliyyatın hərəkəti təxminən 40 dəqiqə ərzində pozulub, vətəndaşlara məxsus onlarla avtomobilə ziyan vurulub.

Xidməti vəzifələrini yerinə yetirən hakimiyyət nümayəndələrinin qanunsuzluqlara son qoyulması ba-

rədə tekrar xəbərdarlığına və tələbinə məhəl qoymayan aksiya iştirakçıları qabaqcadan hazırlanmış silah qismində istifadə etdikləri ucu mismarlı taxta parçaları və dəyənəklər ilə onlara qarşı həyat və sağlıqlı üçün təhlükəli olan zor tətbiq etməklə müqavimət göstəriblər. Nəticədə 20 polis əməkdaşına müxtəlif dərəcəli bədən xəsarətləri yetirilib.

Asayı mühafizə qüvvələrinin gördüyü qətiyyətli tədbirlərlə iictimai qaydanın kobud surətdə pozulmasına səbəb olan hərəkətlərin qarşısı alınaraq 65 nəfər saxlanılıb.

Faktla bağlı Bakı şəhər Prokurorluğu tərəfindən Azərbaycan Respublikası Cinayet Məcəlləsinin 315.2-ci (hakimiyyət nümayəndəsinə qarşı müqavimət göstərmə və ya zor tətbiq etmə) və 233-cü (ictimai qaydanın pozulmasına səbəb olan hərəkətləri təşkil etmə və ya bu cür hərəkətlərdə fəal iştirak etmə) maddələri ilə cinayət işi başlanıb. İstintaqın tam və hərtərəfli aparılması üçün prokurorluq və polis orqanlarının əməkdaşlarından ibarət istintaq-əməliyyat qrupu yaradılıb.

Hazırda təxirəsalınmaz istintaq hərəkətləri və əməliyyat-axtarış tədbirləri davam etdirilir.

Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumunun bəyannaməsi qəbul olundu

Dünen ikinci Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumu öz işini bəyannamənin qəbulu ilə başa çatdırıb. 525.az-in məlumatına görə, bəyannamədə forum iştirakçıları BMT-nin “Minillik bəyannaməsi”ni rəhbər tutaraq, qloballaşma prosesinə ədalətli xarakter verilməsinin vacibliyini qeyd edərək siyasi, elmi elitanı, nüfuzlu beynəlxalq strukturları dinamik qloballaşan cəmiyyətdə humanitar problemlər xüsusi diqqət yetirməyə çağırıb.

Müsəir dövrədə elmin və texnikanın tərəqqisinin insanı, cəmiyyəti, bütövlükde svilizasiyanı dərin dəyişikliklərə məruz qoyduğu qeyd edilib.

Forum iştirakçıları qloballaşma proseslerinin nəticəsi olaraq yaranan elmin, texnikanın, inkişafı, informasiya cəmiyyətinin bərqərar olması ilə meydana çıxan çox sayda humanitar problemlərlə bağlı aparılmış müzakirələrin yüksək

dərəcədə səmərəli olduğunu vurğulayıblar.

“Bakı Beynəlxalq Forumu çərçivəsində aparılmış hərtərəfli və müxtəlif səviyyəli dialoqun zamanımızın aktual çağrışlarına adekvat olduğunu düşünürük. Multikulturalizm konsepsiyasına yeni yanaşmanın və onun müasir cəmiyyətdə getdikcə daha böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini təsdiqləyirik.

Dünya ictimaiyyətini, siyasetçiləri, alimləri Azərbaycanın dünyada multikulturalizm problemlərinin tədqiqi üzrə xüsusi mərkəzin yaradılması ilə bağlı təşəbbüsünü həmliqlə müdafiə etməyə çağırırıq”.

Bəyannamədə multikulturalizm problemlərinin fəlsəfi və etik aspektlərinin bundan sonra tədqiqinin ksenofobiya, irqilik və düzümsüzlüğün qarşısını almaq üçün KİV-lərdə lazımlıca işıqlandırılmasının vacibliyi bildirilib.

Konvergent texnologiyaların

gələcək üçün rolü və əhəmiyyəti vurğulanın sənəddə deyilir ki, hər bir cəmiyyətin ənənəvi xüsusiyyətləri nəzərə alınaraq onun inkişaf prosesinin özünəməxsusluğunu, müxtəlifliyini dərk edirik: “Elmin sürətli inkişafının yeni elmi paradigmın təşəkkülünə yol açdığını və onun təhsildə öz əksini tapmasının zəruri olduğunu etiraf edirik”.

“Bu kimi forumların hər il keçirilməsinin zəruriliyinə əminliyimizi ifadə edərək Azərbaycan prezidentinə, hökumətinə, Bakı Beynəlxalq Forumunun bütün təşkilatçılarına bu günlərdə Bakını humanitar problemlərin müzakirəsi mərkəzini əvvələnərək keçirdiklərinə görə minnətdarlığımızı bildiririk. Bu bəyannamənin qəbul edilməsini və beynəlxalq humanitar əməkdaşlığın inkişafı iştirakçılarından istifadə olunmasını vəcib sayırıq”.

S.QARAYEVA

ABŞ-da Rusiya lehinə casusluqda ittiham olunan Azərbaycan vətəndaşı saxlanılıb

ABŞ-da casusluğa görə saxlanılmış 8 nəfərin arasında Azərbaycan vətəndaşı da var. APA-nın RIA Novosti-yə istinadən bildirildiyinə görə, bu barədə Rusiyanın Hyustondakı baş konsulluğunun müşavir konsulu Sergey Əzizov məlumat verib. “Saxlanılmış 8 nəfərdən 4-ü, Posobilov Aleksandr, Fişenko Aleksandr, Klebanova Viktoriya, Dyatlova Anastasiya Rusiya vətəndaşlarıdır. Digərləri Ukrayna, Azərbaycan və Qazaxistan vətəndaşlarıdır”, deyə S. Əzizov bildirib.

Xatırladaq ki, Federal Təhqiqatlar Bürosu Rusiyaya qeyri-qanuni olaraq hərbi texnika ixrac etməkdən günahlandırılan bir neçə nəfərin saxlanıldığını bəyan edib. Əsas ittiham olunan 46 yaşlı rusiyali Aleksandr Fişenkodur. Saxlanılanlar məhkəmə qarşısına çıxacaqlar.

FTB həmçinin daha 3 nəfər barəsində axtarış elan edib. ABŞ artıq Rusiyaya hərbi texnika ixracına aidiyatı olan 165 şirkət və şəxsi “qara siyahı”ya daxil edib.

Turqut Özalın nəşini yenidən dəfn edildi

Ankara Respublika Prokurorluğunun qərarı ilə məzarı açılan və cəsədindən nümunələr götürülen Türkiyənin 8-ci prezidenti Turqut Özalın nəşini dünen İstanbulda yenidən dəfn edilib. APA-nın xəbərinə görə, T. Özalın Türkiyə bayrağına sarılan tabutu dünen səhər cənaza avtomobilinə qoyularaq polislərin müşayiəti ilə Ədliyyə Tibb Qurumundan Topqapıda məzarlığa aparılıb. Məzarlıqda əsgərlər tabutu çıxınlarınə alaraq məzara doğru aparıblar. Jurnalistlər məzarın ətrafına buraxılmayıblar.

T. Özalın nəşini dini qaydalara uyğun

şəkildə yenidən dəfn edilib. Dəfnədə T. Özalın həyat yoldaşı Səmra Özal, oğlu Əhməd, qızı Zeynəb, Türkiyənin Avropa Birliyi naziri Egemen Bağış, İstanbulun bələdiyyə sədri Qədir Topbaş və digər şəxslər iştirak edib. Ailənin istəyi ilə məzarın üstü əvvəl olduğu kimi, mərmərlə örtülməyəcək və torpaq olacaq.

Qeyd edək ki, T. Özalın cəsədindən götürülen nümunələrin toksikoloji və kimyəvi analizi aparılacaq və onun zəhərlənib-zəhərlənmədiyi müəyyənləşdiriləcək.

İlham Əliyev: "Azərbaycanlılara qarşı soyqırımı törədənlər hələ də adekvat qınaqla üzləşməyiblər"

"QƏRAR VƏ QƏTNAMƏLƏRİN İCRA EDİLMƏMƏSİ BEYNƏLXALQ TƏŞKİLATLARA HÖRMƏTİ AZALDIR, İNAMI İTİRİR"

"Azərbaycan artıq 20 ildir, humanitar fəlakətlə üzləşib. Beynəlxalq birlik tərəfindən tənmiş Azərbaycanın əzəli torpağı olan Dağlıq Qarabağ və onun etrafında yerləşən 7 bölgə 20 ildir, erməni işğalının altındadır. Bu işğal davam edir". APA-nın məlumatına görə, bunu Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ikinci Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumunda çıxışında deyib.

Prezident azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə siyasetinin aparıldığı vurğulanıb: "Bütün azərbaycanlılar Dağlıq Qarabağdan və ətraf bölgelərdən qovulub. Hazırda dünyada adambaşına düşən qəçqinlərin ən yüksək sayı məhz Azərbaycandır. Bir milyondan artıq qəçqin və köçkünlər soyda-

şımız var ki, onlar bu gün öz doğma torpağına qayıda bilmirlər. Çünkü Ermənistən işgalçi siyaseti bu gün də davam edir. Xalqımız böyük faciələr yaşadı. Xocalı soyqırımı törədildi, günahsız insanlar, onların içində qadınlar, uşaqlar vəhşicəsinə qətə yetirildi, dini, mədəni abidələrimiz ermənilər tərəfindən dağdırıldı. Yəni, həm xalqımıza, həm mədəniyyətimizə qarşı soyqırımı törədildi".

Dövlət başçısı bu soyqırımının, bu vəhşiliyi törədənlərin hələ ki, dünya birliyi tərəfindən adekvat qınaqla üzləşmədiyini qeyd edib: "Düzdür, beynəlxalq təşkilatlar və dünyadan aparıcı beynəlxalq təşkilatları Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqi-

şəsi ilə bağlı kifayət qədər çox qərarlar, qətnamələr qəbul edib. Ancaq əfsuslar olsun ki, bu qərarların, qətnamələrin icra mexanizmi yoxdur. Belə olan halda beynəlxalq təşkilatların qərarlarına həm hörmət azalır, həm inam itir. BMT Təhlükəsizlik Şurası 20 il əvvəl erməni silahlı qüvvələrinin Azərbaycan torpaqlarından qeyd-şərtsiz çıxarılmasına daır 4 qətnamə qəbul edib. Onları heç biri icra edilmir. Bütün digər mötəber beynəlxalq təşkilatlar, Avropa Şurası, Avropa Parlamenti, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, NATO və başqa təşkilatlar da oxşar qətnamələr qəbul edib. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü dünya birliyi tərəfindən tanınır. Ancaq münaqişə hələ ki, həllini tapmir. Bu-

nun başlıca səbəbi isə Ermənistən mövcud "status-kvo"-nın uzadılmasına olan marağıdır.

Ancaq onlar anlamalıdır ki, "status-kvo" daim dəyişməz olaraq qala bilməz, mütləq dəyişdirilecek və biz istəyirik ki, bu, tezliklə olsun, sülh yolu ilə olsun. Çünkü biz bölgə çərçivəsində artıq sabitləşdirici rolunu oynamaya başlamışq və əlbəttə çalışırıq ki, bölgədə sabitlik pozulmasın. Lakin digər tərəfdən, bu işgalla da barışmaq mümkün deyil. Ona görə hesab edirəm ki, münaqişənin həllinin vaxtı çatıb. Ermənistən beynəlxalq hüquq normalarına tam şəkildə riayət etməli, beynəlxalq təşkilatların qətnamələrinə tabe olmalı və işğal edilmiş torpaqlardan qeyd-şərtsiz çıxmalıdır. O təqdirdə

bölgədə əsl sülh və əməkdaşlıq yaranı bilər. Bu probleme baxmayaraq, ölkəmiz müstəqillik dövründə böyük və uğurlu yol keçib. Azərbaycanda aparılan siyasi islahatlar bu gün azad cəmiyyətin yaradmasına gətirib çıxarıb.

Azərbaycanda bütün azadlıqlar var, siyasi islahatlar, demokratianın inkişafı uğurla davam edir. Eyni zamanda, iqtisadi sahədə islahatlar siyasi islahatları daha da gücləndirir. Çünkü siyasi islahatları iqtisadi əsaslar olmadan aparmaq bəzi hallarda uğursuzluğa gətirib çıxarıvət və biz tarixdən bunu biliyik. Ona görə, Azərbaycanda iqtisadi və siyasi islahatlar paralel şəkildə aparılır. Iqtisadi sahədə son illər ərzində biz böyük uğurlara nail ola bilmışkəm".

Bolqarıstanın sabiq prezidenti: "Bolqarıstanla Azərbaycanın oxşarlığı çoxdur"

Dünen Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumu çərçivəsində "Postmodernist mədəniyyətdə ənənəvi dəyərlər sistemi adlı" dəyirmi masa keçirilib. APA-nın məlumatına görə, dəyirmi masa üç bölmədən ibarət olub. Dəyirmi masa iştirakçıları postmodernizm dövründə şəxsiyyətin reinterpretsiyası, intermediallıq, mədəniyyətlərarası diffuziyanın mexanizmi kimi və müasir dünyada humanitar və mədəni transformasiyalar kimi məsələlər müzakirə ediblər.

Dəyirmi masada açılış nitqi ilə çıxış edən Azərbaycan Dillər Universitetinin beynəlxalq əlaqələr üzrə prorektoru Jala Qəribova bildirib ki, postmodernist mədəniyyətdə ədəbiyyat və incəsənet bu tendensiyaya çox tez reaksiya verir: "Çalışmaq lazımdır ki, yeni texnologiyaları tətbiq edək. Müasir texnologiyalara deyil, yeni yanaşmalara da toxunmaq lazımdır. Onu da xüsusi qeyd edim ki, bugünkü dövrə tələbələr əldə edilən bilikləri və məlumatları təhlil etməyi bacarmalıdır".

Dəyirmi masada Yunanistanın Beynəlxalq Olimpiya Akademiyasının prezidenti İsidoros Kuvəlos "Olimpizm - əbədi ənənəvi dəyərlər sistemi kimi" mövzusunda çıxış edib. O idman sahəsində təhsilin ənənəvi dəyərlərindən danışır. O ümidi etdiyini bildirib ki, Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumu ənənəvi dəyərlər sisteminə öz töhfəsini verəcək.

Daha sonra dəyirmi masada çıxış edən Bolqarıstanın keçmiş prezidenti Jelyu Jelev bildirib ki, mədəniyyət natura olmayan hər şeydir: "Ziyalılarımın əsas məqsədi cəmiyyətlə, xüsusi ilə de gəncərlərə bölməkdir. Diger nəsil lərə də qulaq asmağı istəyiq. Köhnə və yeni nəsil birlikdə işləsə, o zaman bir çox nailiyyətlərə nail olmaq mümkündür".

Onun sözlərinə görə, yeni texnologiyaların inkişafı artıq bu məsələləri lazımsız edib: "İndiki zamanda kompüterin bir düyməsini basmaqla istənilər informasiyani əldə etmək olar. Bir sıra xırda dövlətlər öz şair və yazıçılarını hər zaman üstün tutur. Buna görə də Bolqarıstanla Azərbayca-

nın oxşarlığı çoxdur. Misal olaraq, bu yaxınlarda dahi sənətkar Müslüm Maqomayevin yubileyi keçirildi. Məlum oldu ki, onun yaradıcılığı tek azərbaycanlılar tərəfindən deyil, eləcə də digər ölkələr tərəfindən də bəyənilir. Çünkü onlar yalnız azadlıq və gözəlli təşviq ediblər".

"Fəlsəfi təhsili alındığı görə mənənə talantın xüsusiyyəti və perspektivi olduqca maraqlıdır. Fitri istedad heç bir sərhəd görəmür. Mütləq burada güclü xarakter də lazımdır. Güclü xarakter olmasa, heç kəs öz fitri istedadını realizə edə bilməz", - keçmiş prezident əlavə edib. O, Bolqarıstan və Azərbaycan arasında xeyli oxşarlıqlar olduğunu diqqətə çatdıraraq qeyd edib ki, bu iki ölkə arasında humanitar və mədəniyyət sahəsində güclü əlaqələr mövcuddur.

Rusyanın Kazan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənet Universitetinin nümayəndəsi Ramil Qariulin isə "Nanopsixologiya və postmodern psixologiya - insanların global problemlərinin yeni komponenti kimi" mövzusunda öz fikirlərini bildirib.

AŞPA-da Ramil Səfərovla bağlı dinləmə keçirildi

“BEYNƏLXALQ VƏ AZƏRBAYCANIN DAXİLİ HÜQUQİ NORMALARI RAMİL SƏFƏROVUN EKSTRADİSYASINI VƏ ƏFV OLUNMASINI MÜMKÜN EDİR”

Dünən Avropa Şurası Parlament Assambleyasının (AŞPA) plenar iclasında cari məsələ kimi “Ramil Səfərov məsələsi” müzakirə edilib. APA-nın Avropa Şurasındaki müxbirinin xəberine görə, bu məsələ ilə əlaqədar çıxışların sonunda heç bir sənəd, qətnamə qəbul olunmasa da, müzakirələr çox qızışlı keçib. AŞPA Bürosu bu məsələnin araşdırmasını qurumun hüquqi məsələlər və insan hüquqları komitəsinə tapşırığı üçün komitənin sədri, britaniyalı parlamentar Kristofer Cöp məlumat verib.

Müzakirələrdə avropalı və erməni deputatlarla yanaşı, Azərbaycanın AŞPA-daki nümayəndə heyətinin üzvləri də çıxış ediblər.

K. Cöp önce Ramil Səfərovun Budapeştə NATO təlimləri çərçivəsində öz həmkarını, erməni zabitini öldürməsinin tarixəsini danışıb, onun ekstradiyası və əfv olunması proseduru barədə geniş məlumat verib. Məsələyə hüquqi qiymət verən K. Cöp qeyd edib ki, beynəlxalq və Azərbaycanın daxili hüquqi normaları R. Səfərovun ekstradisiyasını və əfv olunmasını mümkün edir: “Bu məsələdə sadəcə hüquqdan ifrat yaranmaq və mənəviyyat baxımından eks tərəfi qıcıqlanıran detallar var”.

Çıxış edən digər avropalı deputatlar da R. Səfərovun ekstradisiyasını və əfv olunmasını pişəsələr də, Azərbaycan və Macarıstanın Strasburg Konvensiyasının bütün norma və qaydalarına əməl etdikləri, baş vermiş hadisənin beynəlxalq hüquq çərçivəsini aşmadığını bildiriblər.

Çıxış edən avropalı deputatlar, əsasən, “məsələnin mənəvi tərəfinə diqqət etdiklərini” deyiblər. Onlar bu hadisənin münaqışdə olan iki ölkə arasında münasibətləri daha da

ağırlaşdırıb biləcəyini vurğulayıblar.

Qeyd edək ki, AŞPA-da Ramil Səfərov məsələsinin Dağılıq Qarabağ problemi kontekstində müzakirə edilməməsi tövsiyə olunmuşdu. Lakin avropalı deputatlar da əksəriyyəti hadisədən danışarkən, Dağılıq Qarabağ probleminə toxunub və Ermənistana Azərbaycan arasında münaqışının tezliklə həll edilməsini arzuladıqlarını bildiriblər.

Macaristandan olan deputatlar da çıxışlarında ölkələrinin beynəlxalq hüquq normalarının əksinə olan addım atmadığını, bu məsələdə Macarıstanın həm də mənəvi və humanist tərəfləri nəzərə alındığını deyiblər. Macar parlamentarlar R. Səfərov məsələsinin həlli üçün Macarıstanla Azərbaycan arasında hansıa biznes razılaşmaları olması barədə iddiaları “cəfəngiyat” adlandırlıb.

AŞPA-nın Azərbaycan üzrə həmmərəvəcisi Pedro Agramunt da bu olaydan təəssüfləndiyini bildirib. O, Ermənistən Azərbaycan ərazilərinin 20 faizini işğal etdiyini, bu işğal neticəsində yüz minlər qəçqin və məcburi köçkünün olduğu faktını bir daha assambleya üzvlərinin nəzərinə çatdırıb.

Müzakirələrdə daha aqresiv münasibəti isə erməni və fransız deputatlar göstəriblər. Onlar Ramil Səfərov məsələsinə görə Avropa Şurası və AŞPA-nın Azərbaycana qarşı xüsusi sanksiyalar tətbiq etməsinin vacibliyini bildirən çağışışları səsləndiriblər.

Azərbaycanın AŞPA-daki nümayəndə heyətinin üzvü Aydin Abbasov ermənilərin bu hüquqi məsələni Assambleyada siyasətşəhərərək, Azərbaycana təzyiq etmek niyetində olduqlarını bildirib. A. Abbasov Dağılıq Qarabağ münaqışında

barədə ətraflı məlumat verib, Ermənistən işgalçi siyasetindən, münaqışının getirdiyi faciələrdən danışıb, problemin tezliklə həll edilməsinin vacibliyini vurğulayıb. Azərbaycan və Türkiyənin digər millət və killəri də çıxışlarında ötən əsrə erməni terrorçularının türk diplomatları və Fransa vətəndaşlarına qarşı törədikləri qətlamlarla bağlı faktları səsləndiriblər. Qeyd olunub ki, bu cinayətləri törətməş şəxslər sonradan əfv edilərək, Ermənistana gəlib, onlara fəxri adlar verilib və qəhrəman kimi qarşılama mərasimləri düzənlənib.

Azərbaycandan olan millət vəkilləri çıxışlarında bu məsələnin Dağılıq Qarabağ münaqışəsi kontekstində kənar araşdırılmasının və münasibət bildirilməsinin doğru olmadığını söyləyiblər.

Azərbaycanın AŞPA-daki nümayəndə heyətinin rəhbəri Səməd Seyidov da müzakirələrdə çıxış edib: “Bu bir faciə-

dir. Hesab edirəm ki, bəzi qüvvələr və dairələr bu faciəni da-ha çox siyasətşəhərərək, manipulyasiya etməyə çalışırlar”. S. Seyidov müzakirələrdə Andersonun səsləndirdiyi “bu məsələ əksinə baş versəydi, yəni qatil erməni, qətlə yetirilmiş əsgər isə azərbaycanlı olsayıdı, Azərbaycan tərəfinə bu necə təsir edə bilerdi” suallına cavab verib: “1992-ci ildə 3 erməni bir azərbaycanlı qadın jurnalisti amansızlıqla qətlə yetirirler. Bu qadın Azərbaycanda tanınmış jurnalist Salatin Əsgərova idi. Azərbaycan hökuməti o vaxt, bu hadisədən iki il sonra bu qatilləri erməni tərəfinə təhvil verdi. Bəs Ermənistən neyədi? Dərhal onları azadlığa buraxdı. 1996-ci ildə Bakı metrosunda terror aktını həyata keçirdiyi üçün ölüm hökmüne məhkum olunmuş bir erməni terrorçusu da bizim tərəfindən erməni tərəfinə təhfil verildi və dərhal azad edildi. 2001-ci ildə Ermənistən Avro-

pa Şurasının tamhüquqlu üzvü qəbul olunduğu bir vaxtda Fransadan Ermənistana terrorcu ekstradisiya olundu. Həmin terrorcu Parisin Orli aeroportunda terror aksiyası törətmüşdi, dinc insanlar olmuşdu. O da Ermənistana təhvil verildi, hökumət onu dərhal azad etdi, ona mənzil verdilər, qəhrəman kimi qarşılıdlar və hətta dövlət rəsmiləri də onuna gərəbdilər. Azərbaycanla bağlı danışmamışdan əvvəl bu faktlara diqqət yetirmək lazımdır”.

S. Seyidov Azərbaycanın mühərabə vəziyyətində olduğunu nəzəre alınmasının vacibliyini qeyd edib: “Bu gün biz burada Ramil Səfərov məsələsini müzakirə edirik, amma burda heç vaxt ayrıca ola-raq, Xocalı soyqırımından danışılmayıb. Yüzlərlə qoca, qadın və uşaq Ermənistən Silahlı Qüvvələri tərəfindən Dağılıq Qarabağ və Xocalıda amansızcasına qətlə yetirilib. Ermənistən prezidenti Assambleyadakı çıxışında Dağılıq Qarabağ mühərabəsində iştirak etməsindən qurur hissi duyduğunu bəyan etmişdi. Niyə Ermənistən keçmiş prezidenti Robert Köçəryan iki xalq arasında uyğunluğun olmamasını bəyan etmişdi? Belə olan vəziyyətdə, yalnız Ramil Səfərov məsələsindən deyil, həmçinin Dağılıq Qarabağ münaqışasından, Xocalı soyqırımından danışmaq lazımdır. Mənim doğmalarım da ermənilər tərəfindən qətlə yetirilib. Amma biz sülh istəyirik. Buna görə də biz bu gün buradayıq”.

Xatırladaq ki, “Ramil Səfərov məsələsi” adı altında Assambleyada keçirilmiş müzakirələr AŞPA-nın gündələyiñə cari məsələ kimi əlavə olunub və bununla bağlı qurum heç bir hüquqi, həmçinin tövsiyə karakterli sənəd qəbul etməyib.

ABŞ-daki səfirimiz Texasın qubernatoru ilə görüşüb

Azərbaycanın ABŞ-daki səfir Elin Süleymanov, Hyuston şəhərində keçiriləcək İpək Yolu Festivalında iştirak etmək məqsədilə Texas ştatında səfərdə olan Azerbaycan Dövlət Neft Şirkətinin (ARDNŞ) vitse-prezidenti Xalıq Məmmədov və ARDNŞ-in Vaşington ofisinin nümayəndəsi Rauf Məmmədovdan ibarət nümayəndə heyəti Texas ştatının qubernatoru Riçard Perri ilə görüşüb. APA-nın xəberine görə, görüş zamanı Azərbaycan-ABŞ ikitərəfli münasibətlərinin cari durumu, regional proseslər və enerji layihələri ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Səfir E.Süleymanov Azərbaycanın ABŞ-la münasibətlərində enerji faktorunun mühüm rol oynadığını bildirərək, ABŞ-in regionda ən uğurlu layihəsinin məhz Bakı-Tiflis-Ceyhan neft kəməri olduğunu qeyd edib. O, hazırda regionda həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan enerji layihələrinin ABŞ tərəfindən dəstəkləməsinin vacib olduğunu vurğulayıb. ARDNŞ-in vitse-

prezidenti X.Məmmədov Azərbaycanın enerji sektorunda Texas ştatı ilə əməkdaşlığın perspektivləri barədə ətraflı məlumat verib.

E.Süleymanov ABŞ-la çoxşaxəli əməkdaşlıq sahələrinə misal olaraq terrorçuluğa qarşı mübarizədə iki dövlət arasında uğurlu əməkdaşlığın davam etdirildiyini bildirib. Öz növbəsində qubernator R.Perri Azərbaycanın terrorçuluqla mübarize sahəsində Əfqanistanda ABŞ-la əməkdaşlığını yüksək qiymətləndirdiyini xüsusi vurğulayaraq, “Şimali Paylayıcı Şəbəkə” çərçivəsində tranzit layihələrinin həyata keçiriləcək dəstəyinə görə Azərbaycan hökumətinə dərin minnətdarlığını bildirib.

Qubernator Azərbaycan tolerant dövlət qismində nümunə gətirildiyini bildirərək, bu modelin ABŞ, eləcə də dünya dövlətləri tərəfindən dəstəkləndiyini qeyd edib. O, Azərbaycanın İsraille dostluq münasibətləri və Azərbaycan vətəndaşları olan

yəhudü icmasının cəmiyyətin vacib tərkib hissəsi olmasının təqdirəlayiq hal olduğunu diqqətə çatdırıb.

R.Perri Azərbaycanın strateji önemini, irimiqyaslı enerji layihələrinin həyata keçirilməsində davamlı müvqeyindən bəhs edərək, federal və yerli səviyyədə ikitərəfli münasibətlərin daha da dərinləşməsində maraqlı olduqlarını bildirib. Texasda Azərbaycan icmasının ştatın sosial-iqtisadi həyatına fəal cəlb olunmasının təqdirəlayiq hal olduğunu bildirən R.Perri Hyuston və Bakı arasında qardaşlaşma əlaqələrinin daha inkişaf etdirilməsi üçün əməkdaşlığı açıq olduğunu qeyd edib. Qubernator Texas ştatı ilə Azərbaycan arasında mümkün əməkdaşlıq sahəsi kimi enerji kampaniyalarının fəaliyyətini qeyd edərək, sərmayələr yatırılmasının da qarşılıqlı faydalı ola biləcəyini vurğulayıb. Azərbaycanı həm enerji, həm də terrorçuluğa qarşı mübarizədə ABŞ-in yaxın və etibarlı müttəfiqi kimi xarakterizə edən qubernator Azərbaycana dəstəyin davam etdirilməsinin zəruriliyini qeyd edib.

Ötən gün Beynəlxalq Mətbuat Mərkəzində Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumu çərçivəsində rusiyalı jurnalist, yazıçı Andrey Konstantinovla görüş keçirilib. Görüşdə əvvəlcə qonağın həyat və yaradıcılıq yolu haqqında et-

raflı məlumat verilib: "Sankt-Peterburqun şərqsünaslıq fakültəsini bitirən Andrey Konstantinov müxtəlif qəzetlərdə müxbir kimi çalışıb. 1998-ci ildən etibarən Jurnalist Araşdırıcıları Agentliyinin (AJUR) baş redaktoru

olub. Məşhur "Banditskiy Peterburg" serialının, o cümlədən bir sırə filmlərin ssenari müəllifidir".

Tədbirdə çıxış edən Azərbaycanın Sankt-Peterburqdakı konsulu Qüdsi Osmanov ölkəmizin Rusiya ilə əlaqələrinin inkişaf dinamikasından söz açıb. Rusyanın tanınmış jurnalisti ve yazıçı Andrey Konstantinov Bakıda görəsindən məmənunluğunu ifadə edən konsul qonağı "xalqımızın dostu" kimi səciyyələndirib.

Tədbirdə çıxış edən A.-Konstantinov jurnalistikaya gəlməsindən, yazıçı karyerasından danışıb: "Mən əslində hələ uşaqlıqdan arxeoloq olmaq istəyirdim. Ancaq sonra mənə dedilər ki, Rusiyada arxeoloq çoxdur və mən əvvəl-

axır gedib məktəbdə tarix müəllimi işləməli olacağam. Bu fikirdən dəhsətə geldim. Qətiyyən müəllim olmaq istəmirdim. Çünkü özüm orta məktəbdə dəcəl, şulug şagird idim. Sonra şərqsünaslığa qəbul oldum və jurnalistikaya gəldim. Bu gün buna zərər qədər də təəssüflənmirəm. Yaziçı olmaq fikrim əvvələr olmayıb, sonra iş elə gətirdi ki, mənə filmlərə ssenarı yazmağa dəvətlər oldu. Yaxşı qonorarın müqabilində bu işə razılıq verdim. Və tədrিচən bu sahədə uğurlar qazandım. Sonralar əksəriyyətin bəyəndiyi bir sırə filmlərin ssenarılarını eləmə aldım. Ədəbi karyera qurmaq fikrində olmasam da bir də gördüm ki, artıq bu sahədəyəm. Amma özümü əsasən jurna-

list hesab edirəm. Yaxşı insanlarla işləyirəm. Bunun üçün taleyiime minnətdaram".

Bakıya ilk gəlisiñin olduğunu deyən yazıçı təessüratlarını tədbir iştirakçıları ilə bölüşüb: "Bakı çox xoşuma gəldi. Bəlkə hələ bu zəif ifadədir. Mən Bakıya heyran oldum. Burada çox böyük inkişaf gedir. Çox müasir şəhərdir. Bakıya gəldiyim, sizinlə görüşdüküm üçün çox şadam".

Tədbirdə çıxış edən qonaqlar belə tədbirlərin keçirilməsinin xalqlar arasında dostluq əlaqələrinin daha da möhkəmləndirəcəyinə eminliklərini ifadə ediblər.

Sonda Andrey Konstantinov jurnalistlərin suallarını cavablandırıb.

Sevinc MÜRVƏTQIZİ

Fransadakı səfirimiz erməni bloqqerə nə cavab verdi?

İngiltərədə nəşr olunan "Hufington Post" qəzetiñin fransız variantının erməni əsilli bloqqeri Leylekiyan Ramil Səfərovla bağlı təxribat xarakterli sualla Azərbaycanın Fransadakı səfiri Elçin Əmirbəyova müraciət edib. Fransadakı səfirləyimizdən qəzetimizə verilən məlumatata görə, səfirimiz bildirib ki, Ermənistana zəbt etdiyi torpaqlardan qeyd-şərtsiz çıxməq barədə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 4 qətnaməsinə, Avropa Şurasının və Avropa Parlamentinin müvafiq qətnamələrinə məhəl qoymayaraq, 20 ildən artıqdır ki, Azərbaycan ərazilərinin 20 faizini işgal altında saxlayır.

E. Əmirbəyov ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri olan Fransanın bu faktlardan xəbərdar olduğunu və Ermənistana bu qətnamələri qəbul etdirməyə çalışdığını vurğulayıb. Səfir, həmçinin Ermənistən-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqışəsinin ən qanlı səhifələrindən olan Xocalı soyqırımında diqqəti cəlb edib. Ramil Səfərovun 1993-cü ildən indiyədək erməni işgalı altında olan Cəbrayı-

rayonunda doğulduğunu xatırladan səfir, onun ailəsinin sağ qalan üzvlərinin 1 milyondan artıq azərbaycanlı qacqın və məcburi köçkünlər arasında olduğunu bildirib: "Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığının rəsmi rəqəmlərinə görə, Azərbaycan qacqın və məcburi köçkünlərin sayının ən yüksək olduğu ölkədir".

R. Səfərovun töretdiyi qətle bərəət qazandırmadan, səfir onun bu əmələ görə 9 il həbs cəzası çəkdiyi, beynəlxalq normalara uyğun olaraq Azərbaycana ekstradisiya edildiyini və Prezident tərəfindən əfv olunduğunu xatırladıb: "Həmin hadisənin Ermənistanda nəyə görə bu qədər hay-küye səbəb olması isə anlaşılmazdır. 2001-ci ildə Fransanın Orli beynəlxalq hava limanında töretdiyi və 8 nəfərin ölümüne səbəb olan partlayışa görə ömürlük həbs cəzası alan Varucan Karapetyan adlı erməni Ermənistana ekstradisiya olunduqdan sonra ölkəsində qəhrəman kimi qarşılanaraq dərhal əfv olunub, ev və işlə-

təmin edilib. 1984-cü ildə türk diplomatlarını qətəl yetirdiyi üçün ömürlük həbs cəzasına məhkum edilmiş Yurgen Yanikyan Amerika hakimiyəti tərəfindən əfv edilib. 1989-cu ildə Fransa hökuməti Türkiyənin Parisdəki konsulluğu na qarşı terror əməli töredərək bir diplomatın ölümüne səbəb olmuş Malko Melkonyan adlı qatı terrorçunu azadlığa buraxıb". Səfir Ramil Səfərovun isə terror aktına görə deyil, töretdiyi qətəl görə mühakimə edildiyini bildirib. Azərbaycanın Fransadakı səfiri erməni əsilli bloqqerə deyib ki, sadalanan faktları nəzərə alaraq, bütün dünyada bir çox qanlı terror aktları töretdmiş erməni terrorçu təşkilatı ASALA-nın Azərbaycanın Budapeştəki diplomatlarını öldürmeye səsləyən hədələrini ciddi qəbul etməmək qeyri-mümkündür: "Çox təəssüf ki, Ermənistanda hakimiyəti Ramil Səfərovun azadlığa buraxılmasından Fransanın həmsədrlik etdiyi Minsk qrupunun sülh danışıqları prosesinə əngel yaratmaq üçün şou kimi istifadə edir".

S.MÜRVƏTQIZİ

"Avropa qapıları"nın satışına qadağa qoyuldu

Azərbaycan Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsi yanında Texniki Tənzimləmə və Standartlaşdırma üzrə Dövlət Nəzareti Xidmetinin Sumqayıt Ərazi İdarəsi tərəfindən Komitəyə daxil olmuş şikayət məktubu əsasında "Tağıyev" şirkətində dövlət nəzarəti aparılıb. Komitədən "APA-Economics"ə verilən məlumatata görə, şikayət məktubunda "Tağıyev" şirkəti tərəfindən istehsal olunan və şikayətçinin mənzilində quraşdırılmış "Avropa qapıları" nişanlı qapıların keyfiyyətsiz olduğu iddia olunub: "Mənzildə quraşdırılmış qapılara baxış za-

manı müəyyən olunub ki, həqiqətən də qapıların bəzi yerlərində lak-boya materialı qopub, müəssisədə taxtalar qurudulmadığından hasiyələr deformasiyaya uğrayıb, əyilib, quraşdırma keyfiyyətsiz həyata keçirilib, qapıların açılıb bağlanmasıında qüsurlar mövcuddur. Bununla bağlı akt tərtib edilib. Faktla bağlı Xirdalan şəhəri, 30-cu məhəllə, kecid 1259 ünvanında fəaliyyət göstərən "Tağıyev" şirkətində dövlət nəzarəti aparılıb".

Araşdırma zamanı müəyyən olunub ki, müəssisədə PVC, MDF və spon qapılar normativ sənədləri ol-

madan istehsal olunur, müəssisədə taxtaların qurudulması üçün istifadə olunan qurutma kamerası işlek vəziyyətdə deyil, taxtaların nəmlik dərəcəsi ölçülümdən emala verilir. Bundan başqa, istismarda və yoxlanılan məhsulların istehsalında istifadə olunan 48 ədəd ölçmə vasitəsi dövlət yoxlamasından keçirilməyib. Aşkar olunmuş nöqsanlarla bağlı "Tağıyev" şirkətində "Avropa qapıları" nişanlı MDF, PVC və spon qapılarının, hasiyənin, həmçinin metbəx mebel dəstinin istehsalı və satışı qadağan edilib, inzibati protokol tərtib edilərək cərimə edilib.

Son beş ildə Laçında yeddi min erməni məskunlaşdırılıb

Son beş ildə Ermənistən işgal altında saxladığı Azərbaycanın Laçın rayonunda yeddi min nəfər məskunlaşdırılıb. APA-nın məlumatına görə, bu barədə separatçı Dağlıq Qarabağ rejiminin "baş naziri" Ara Arutyunyan bildirib. A. Arutyunyanın sözlerine görə, Qarabağ ermənilər Ermənistandan və başqa ölkələrdən köçürülər.

Qeyd edək ki, ATƏT-in faktaraşdırıcı missiyası da bir neçə il əvvəl apardığı araşdırma neticəsində Azərbaycanın işgal altında olan ərazilərdə Ermənistən tərəfindən sünə məskunlaşma aparıldığı təsdiqləyib.

Əsgərimiz özünü silahla vurub

Azərbaycan ordusunun əsgəri özünü silahla vurub. APA-nın məlumatına görə, hadisə Naxçıvan Muxtar Respublikasında yerləşən "N" sayılı hərbi hissədə qeydə alınıb.

Azərbaycan ordusunun əsgəri, 1993-cü il təvəllüdü Toğrul Ələşəf oğlu Quliyev tabeliyindəki avtomat silahdan ehtiyatsızlıqdan açılan atəş nəticəsində ağır yaralanıb. Yaralı hospitala yerləşdirilib.

Müdafia Nazirliyinin mətbuat xidmətinin rəis müavini, mayor Teymur Abdullayev faktı təsdiqləyib. Faktla bağlı araşdırma aparılır. Yaralı əsgərin durumu ağır-stabil qiymətləndirilir.

Ermənilər ordumuzu atəşə tutub

Erməni silahlı bölmələri dünən və bu gecə Ağdam rayonunun işgal olunmuş Yusifcanlı və Xocavənd rayonunun Kuropatkino kəndləri yaxınlığında yerləşən mövqelərdən atəşkəs rejimin pozub. Müdafia Nazirliyinin mətbuat xidmətindən APA-ya verilən məlumatata görə, düşmən cavab atəsi ilə susdurulub.

“Bu, AŞPA-ya olan inamı zədələyir”

“ARTIQ HÜQUQ AŞPA-DA TƏMSİL OLUNAN BƏZİLƏRİ ÜÇÜN HEÇ BİR ƏHƏMİYYƏT DAŞIMIR”

Avropa Şurasının Parlament Assambleyasında (AŞPA) Azərbaycan zabiti Ramil Səfərovun ölkəmizə ekstradisiyası və onun əfv olunması ilə bağlı dirləmələr keçirilib. Dirləmələrdə çıkış edən Azərbaycanın AŞPA-dakı nümayəndə heyətinin üzvü, qurumun Rasizm və Ksenofobiya alt komitəsinin sədri Sahibə Qafarova Ramil Səfərovun azadlığa çıxmışının belə böyük manipulyasiya vasitəsinə əvviləşməsindən təəssüfləndiyini bildirib: “Halbuki bu, sırf hüquqi bir proses idi və prosesin hər bir mərhələsində hüququn tələbləri nəzərə alınmışdı. Ramil Səfərovun Azərbaycana ekstradisiyası “Məhkum olunmuş şəxslərin verilməsi haqqında” Avropa Konvensiyası əsasında həyata keçirilib. Azərbaycan bu sənədə 2000-ci ildə qoşulub və tam hüququ çıtdırkı ki, öz vətəndaşını ektradisiya etsin”.

Millət vəkilinin sözlərinə görə, “Məhkum olunmuş şəxslərin verilməsi haqqında” Avropa Konvensiyasının müddəalarına görə bu müqavilənin iştirakçıları olan istənilən dövlət öz Konstitusiyasına, yaxud digər hüquqi aktlarına uyğun olaraq verilmiş şəxsi əfv edə bilər, onun barəsində amnistiya tətbiq edə və cəzasını azalda bilər: “Ramil Səfərov artıq cəzasının səkkiz ildən çoxunu çəkib. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 22-ci bəndinə əsasən onun əfv edilməsi dövlət başçısının müstəsna səlahiyyətidir və cənab Prezident böyük humanistlik göstərək bu səlahiyyətdən istifadə edib. Göründüyü kimi, proses sırf hüquqi mexanizmlər üzərində qurulub və burada hüquqdan kənar heç bir addım atılmayıb. Mən məsələnin başqa tərəfinə də diqqətinizi yönəltmək istərdim. Bildiyiniz kimi, Ramil Səfərov 2004-cü ildə Macarıstanda NATO-nın tədris kurslarında Azərbaycan bayrağını və xalqını təhqir edən Ermənistan zabiti Qurgen Markeyanı qətlə yetirdiyi üçün 2006-ci ildə Budapeşt paytaxt mehkəməsi tərəfindən ömürlük azadlıqlandırılmışdır. Əvvəlcə, onu qeyd etmək lazımdır ki, Ramil Səfərov haqqında çıxarılan bu hökm kifayət qədər ədalətsiz idi. Cənab Prezident 2006-ci ildə Ramil Səfərovun məhkəmədən istifadə etmək lazımdır ki, Ramil Səfərov əlavə edib ki, Ramil Səfərova cəza

təyin edərkən, onun Ermənistan tərəfindən işğal olunan bir rayonun sakini olması, yaxın qohumlarının ermənilər tərəfindən qətlə yetirilməsi, bu cinayəti hənsi ruh halı ilə törətməsi nəzərə alınmamışdı: “Əgər bütün bunları nəzərə alsaq, onda əslində, Ramil Səfərovun həbsi və ona cəza təyin olunması zamanı hansı kriteriyaların rəhbər tutulduğu ortaya çıxır”. Ramil Səfərov hadisəsinə münasibətdə qərəzlilikin olduğunu vurğulayan millət vəkili yaxın keçmişdə baş verən bir neçə hadisəni misal çəkib.

Millət vəkilinin bildirdiyinə görə, cəmi bir neçə ay bundan əvvəl Norveçdə qatı cinayətkar, 80 nəfəri milli, irqi zəmində qətlə yetirən Breyvikə cəmi 21 il həbs cəzasının verilməsi faktı var ikən, bu gün Ramil Səfərov məsələsindən istifadə edərək Azərbay-

cana ünvanlanan tənqidləri səmimi qəbul etmək mümkün deyil:

“Mən həmin insanlara sual etmək istəyirəm ki, 2001-ci ildə Ermənistan prezidenti Fransanın Orli hava limanında Türk Hava Yollarına məxsus zolaqda 1 amerikalı, 4 fransız, digərləri türk olmaqla 8 nəfərin ölümü, 50 nəfərin yaralanması ilə nəticələnən terror aktı töredən Karapetyan adlı terrorçu Ermənistan prezidenti tərəfindən əfv olunanda bu gün danışan ağızlar niyə susmuşdular?

Bilməyinizi istərdim ki, bu suallar Avropa ailəsinin ayrılmaz tərkib hissəsi olan Azərbaycan cəmiyyətində öz cavabını gözleyir”. Daha sonra avropalı parlamentarilər bir neçə sual ünvanlayan millət vəkili S.Qafarova deyib ki, əgər AŞPA-da Səfərov məsəlesi müzakirə olunursa, niyə Xocalı hadisələrini müzakirə olunmur? “Niyə o hadisələri törədənlər müzakirə olunmur? Bu gün Ermənistan hakimiyyətində təmsil olunanların əksəriyyəti Xocalıda və o cümlədən, Azərbaycanın digər şəhər və rayonlarında törədilmiş terror hadisələrinin birbaşa iştirakçılarından, o cümlədən, prezident Sərkisyan. Niyə Sərkisyan bürada müzakirə olunmur? O Xocalı soyqırımıının törədilməsində birbaşa iştirak edib. Son hadisələr bir daha göstərdi ki, Ermənistan terroru dövlət səviyyəsində dəstəkləyir və terror onların yeganə varolma səbəbidir. Amma niyə burada bu məsələlər müzakirəyə çıxarılmır?”. Bu gün bu proseslərin çox təhlükəli bir perspektiv yaratdığını vurğulayan millət vəkilinin fikrincə, hüquq bəşəriyyətin sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşamasını təmin edən ən unikal formuladır: “Amma təəssüf ki, bəziləri bu formuləni dəyişdirmək üçün səyər ortaya qoyur və biz bunu seyr edirik. Hüquq siyasi və digər gizli maraq-lara qurban verilməmeliidir. Ramil Səfərovun azadlığı çıxmasına hüquqi nöqtəyi-nəzərdən deyil, erməni diasporunun təsiri və bəzi ifade etmədiyi maraqlar kontekstində yanaşmalar artıq hüququn bəzi dairələr üçün, o cümlədən, AŞPA kimi bir mötəbər qurumda təmsil olunan bəziləri üçün heç bir əhəmiyyət daşımadığını göstərir. Bu isə hər şeydən əvvəl AŞPA-ya olan etimadı və inamı zədələyir”.

KAMIL

Zahid Oruc: “Küründən qaçanlar” bütövlükdə Xəzəri istəyirlər”

“Siyasi məhbus”lar yenidən gündəmə qayıtdı. Almaniyalı Kristofer Strasserin təşəbbüsü kimi görünə də, əslində ölkələr üzərində “zəif bənd” oynu quranlar Avropa Şurasını xarici maraqların yaxşı alətinə çevirənlərdir”. Bunu mətbuata açıqlamasında millət vəkili Zahid Oruc dilə getirib. Müəyyənləşdirilmiş kriteriyaların hüquqi təyinatını bir kənara qoyduğunu deyən millət vəkilinin sözlərinə görə, halbuki, məhkəmədən kənar status tanımına özü heç vaxt qanuni sayla bilməz.

Z.Orucun fikrincə, indi hər kəs bu adamın siyahısına düşmək üçün Almaniyada dayaq axtaracaq: “Onsuz da ölkəmizdə prokurorluq və məhkəmənin səlahiyyətlərinə iddia edən xeyli hüquq müdafiə qurumu vardi, üstəlik bir neçə il idi ki, qapanmış səhifənin yenidən açılması ölkəmizə xarici təzyiq üçün güclü silah verəcək. Əlbəttə, iddia etmirəm ki, məhkəmə sistemimiz son dərəcə ədalətlidir və hüquqları tapdalanın vətəndaşlarımız yoxdur. Əsla, belə düşünmürəm. Lakin nədənse hüquq qorumaya ətrafında çətir quranlar mənə özlərinə bu hesaba əlavə hüquq əldə edən feodal istismarçıları xatırladır. Onların ictimai prokuror statusu rəsmi təyinatımızdan daha üstün möqama əvvəlib. Andreas Gross, Leyla Yunus və ya Yevgeni məlum “NKVD”sinə mənə heç bir fərqli mahiyyəti vermər. Sonuncunun sovet repressiya maşınınə bir müddət rəhbərlik etməsi siz çasdırmasın. Düzdür, terroruya münasibətdə yazıclar ki, onları cinayətkar sayırlar, lakin kim zəmanət verir ki, şərti bir gələcəkdə Arkadi Qu-

kasyanı, Nairə Melkumyanı da etnik-milli hüquqlar üzərində mücahid və siyasi məhbus kimi tanıma-yacaqlar?! Hanı bəs mandatından məhrum edilən Vardan Oskanyan üzərindən Ermənistana təzyiqlər edilmir? Əvəzdində isə cənab Prezidentin dediyi kimi, “metro partladanları azadlıq, Ramil Səfərovu həbsxanaya göndərməyi” bizdən tələb edirlər. Bu hansı hüququn davasıdır, belə?” Millət vəkili sonra diqqəti ispan deputat Frederik Raysin məhbusların siyasiləşdirilməsi qərarını neçə əsaslandırmışına yönəldib: “Biz bu gün bu qətnaməye səs vermesək, bu insanlara haqq veririk ki, lobbiçilik, şantaj, hədə və ya “kürü” yolu ilə bu qurumun siyasi məhbusları la məşğul olmasına son qoysunlar”. Necə də mələk kimi səslənir. Mən bu sözü deyən millət vəkilinin mənsub olduğu köhne avropanın parlamentinin prezidentinin Azərbaycandan kürü və ölkəsinin nə istədiyini söyləsem, bu boyda Azərbaycan xalqını adlatmağa çalışıqlarına görə bizdən üzr istəyərlər.

Onların demokratiya damarı və insan hüquqlarına həssaslıyyəti böyük neft-qaz layihələri zamanı yaxşı tutur. Bakı-Ceyhanın ekoloji ziyanı barədə əleyhimizə aparılan beynəlxalq kampanya dövlət və belə kəşfiyyat QHT-lərinin birgə iş birliyi deyildi? Azərbaycan Rusiya ilə normal münasibətlərə gedən kimi dərhal Avropanın mediası və siyasi əməkdaşları bizi demokratiya testinə çəkib “2” qiyməti yanzırlar.

Baxın da “Nabucco” əvəzinə TANAP çıxdı, 44

milyard dollarlıq valyuta ehtiyatımız var, Abşeron qaz yataqları kəşf olundu-görün nə qədər “siyasi məhbus” layihəsinin qaynağı var?! Ona görə, “kürü istəməyən” avropalı vəkillərin ölkəsinin bizdən bütövlükdə Xəzəri dənizini istədiklərinə tam əmin olun. Mən Azərbaycanda Soljenitsin kimi əqidə dustağı tanıdım. Yaxşı xatırlayıram, Avropada mötəbər bir görüşdə 2 dustağın adını çəkərək onları azadlığa səsləyəndə dedim: “gələn dəfə bizimlə görüşdə 1 milyon azərbaycanlı köçkün-qaçqından 2 nəfərin adını çəkin ki, ədalətinizə kimse inanırasınız”.

KAMIL

Gövhər Baxşaliyeva: “Dinlərarası dialoq zəruridir”

Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumunun oktyabrın 5-də keçirilən “Cəmiyyətin həyatında məlikulturalizm” adlı dəyirmi masasında millət vəkili, professor Gövhər Baxşaliyeva “Qloballaşan dünyada dinlərarası dialoq” mövzusunda məruzə edib. Bu gün din amilini nəzərə almadan dünya xalqlarının icimai inkişaf yönümlərini dəqiq izlemeyin mümkün olmadığını söyləyen G.Baxşaliyeva, “Qloballaşan dünyada dinlərarası dialoq” mövzusunun müasir Azərbaycan gerçekliyi baxımından da əhəmiyyətli olduğunu vurgulayıb: “Çünki ölkə artıq 14 əsrdir ki, islam mədəniyyəti orbitinə daxildir və son vaxtlar, xüsusilə dövlət məstəqilliyini əldə etdiğindən sonra beynəlxalq təsisatlara - ister islam, isterse də dünya və Avropa təsisatlarına sürətli integrasiya olunur və təbiidir ki, fərqli inkişaf yönümlərindən təsirlənir”. Bu gün müsəlman dünyasında baş verən hadisələrin arxasında digər amillərlə yanaşı, həm də qloballaşmanın və sürətli qərbleşmənin doğruduğu qeyri-bərabər inkişafa, ənənəvi sosial-mədəni və siyasi strukturların dağılmışına reaksiya ilə bağlı olaraq meydana çıxan problemlərin doğduğunu söyləyen millət vəkili, dini hərəkatların dövlət hüdudlarını aşmasını, beynəlxalq xarakter kəsb etdiyini, bəzən isə dünya siyasetinin subyektinə çevrildiyini qeyd edib: “Cərəyan edən proseslər bir daha göstərir ki, islam hələ uzun müddət real siyasi amil rolunu oynayacaq, dünya siyasetine güclü təsir göstəre biləcəkdir. Eyni zamanda bəzi ifrat radikal islam qruplaşmalarının öz ekstremist, terrorçu fəaliyyətini islam prinsipləri ilə elaqələndirmək səyleri ciddi narahatlıq doğurur. Narahatlığı artırın həm də odur ki, bu səyələr Qərbin bəzi kütləvi informasiya vasitələri tərəfindən islama, bu dinin mahiyyətcə insan pərvər dəyərlərinə qara yaxmaq məqsədilə istifadə olunur. Qloballaşan dünyada dinc yanaşı yaşamənin təmin edilməsinə yönəlmüş fəaliyyətin mühüm tərkib hissəsi və şərtlərindən biri də din və ümumbehəsəri dəyərlər sahəsində mədəniyyətlərə rəsədi dialoqun olmasınadır. Belə bir dialoq dinlərarası münasibətlərin düzgün məcrada cərəyan etməsinə və rəvan inkişafına zəmin yarada bilər. Dini konsepsiyanın böyük bir hissəsi insan haqqında ülvi təsəvvürlər, insan ləyaqətinə qoruyan, insanı uca tutan dəyərlər ehtiva edir. Bu konsepsiyanın öyrənilməsi və açıqlanması ümumi mədəniyyətlərə rəsədi dəyərlərin aşkar edilməsində mühüm rol oynaya bilər. Odur ki, dünyada integrasiya proseslerinin gücləndiyi bir şəraitdə dinlərarası dialoq zəruridir”. G.Baxşaliyeva qeyd edib ki, qloballaşma dövründə ənənəvi mədəniyyətlərin, o cümlədən, islam mədəniyyətinin də xarici mədəni təsirlərə müqaviməti güclənsə də, bu, mədəniyyətlər və dinlər arasında dialoqu istisna etmir: “Lakin bu dialoqun hüdudları olmalıdır. Bu hüdudlar isə dialoqun mənəvi-əxlaqi nöqtəyi-nə-

zərdən məqbulluq dərcəsi ilə şərtlənir. Bu baxımdan dinin norma və idealları sivilizasiyalar arasında həqiqi dialoqun gerçəkləşməsi üçün daha əlverişli sayılmalıdır”.

G.Baxşaliyeva çıxışında bildirib ki, bu gün Qərb icimai fikrində islam barəsində yaranmış yanlış təsəvvürlerin kökü ya Qərbin saxta demokratiya və azadlıq şüarlarına istinadən məqsəd-yönlü antiislam təbliğatında, ya radikal islamçılaraın islamın əsas prinsip və məramlarına yetərince əməl etməmələrində, ya da hər iki amildə birlikdə axtarılmalıdır.

Millet vəkili bütün dinlərdə dözümlülüyə çağırış olduğunu xatırladaraq, bu çağırışın dinlərarası dialoq işində ən yararlı vasitə kimi geniş təbliğ edilməli olduğunu vurgulayıb: “Bu dözümlülüyün əsas prinsipi isə o olmalıdır ki, hər bir cəmiyyətin və fərdin bu və ya digər əqidəni, bu və ya digər həyat tərzini seçmək haqqı vardır. Bu haqqqa qarşı zor işlədilməsi yolverilməzdir. Əlbəttə, dözümlülük heç də elə başa düşülməlidir ki, məqbul saymadığın şeyi tənqid edə bilməzsən. ABŞ-in İraqdakı siyasetini tənqid etməmək mümkün deyil. Eləcə də Səddam Hüseynin diktatura rejimi, bir vaxtlar Əfqanistanda taliban hökumətinin qadınlarla rəftarı ilə heç cür barışmaq olmazdı. Dialoqun monoloqa çevriləməməsi və qarşılıqlı faydalı olması üçün dialoq qarşı tərəfi öz mövqeyində döndərmək məqsədi güdməməli, tərəflər arasında fərqli və ixtilaflı məsələlərin deyil, müştərək məsələlərin ön plana çəkilməsinə üstünlük verməli, zora və təzyiqə söykənməməlidir. Yalnız bu prinsiplərə əməl edildiyi təqdirdə biz üçüncü minillikdə sivilizasiyalararası və dinlərarası dialoqun davam etdiriləcəyinə ümidi bəsləyə bileyrik. Son vaxtlar beynəlxalq aləmdə baş verən hadisələr açıq-aydın göstərir ki, bu gün ixtilaf və münaqışları hərbi yolla həll etmək mümkün deyildir. Siyasi yollar, sülh və danışq, qarşılıqlı anlaşılma yolları araşdırılıb aşkar edilməlidir”.

KAMIL

Sevinc Fətəliyeva: “Dağlıq Qarabağ problemini Avropa Şurasının gündəmindən çıxarmayacaq”

“Məqsədimiz Dağlıq Qarabağ probleminin həlli prosesində Ermənistanın qeyri-konstruktiv mövqeda dayandırlığını Avropaya nümayiş etdirməkdir”. Bu fikri mətbuata açıqlamasında Azərbaycanın Avropa Şurası Parlament Assambleyasında (AŞPA) nümayəndə heyətinin üzvü, Milli Məclisin (MM) komitə sədrinin müavini Sevinc Fətəliyeva deyib. AŞPA-nın sessiyalarında ermənilərlə bir neçə dəfə görüş keçirildiyini xatırladan S.Fətəliyevanın sözlərinə görə, ermənilər bu qurumun tərkibində Dağlıq Qarabağ üzrə Alt Komitənin fealiyyətinə razılıq vermək istəmir: “Bütün

bunlar onu göstərir ki, Ermənistan açıq-aşkar danışçılar-

dan qaçır və bunu bütün Avropa Şurasına, Avropa icimaiyyətinə göstərir. Belə olan təqdirdə, Avropa Şurasında heç kimə sübut etmək mümkün olmayacaq ki, Ermənistan konstruktiv, Azərbaycan isə qeyri-konstruktiv mövqedədir”.

S.Fətəliyeva eyni zamanada qeyd edib ki, Azərbaycan həmsədrlerin təklif etdiyi yenilənmiş Madrid prinsiplərini qəbul etdiyi halda Ermənistan bundan qaçır.

Onun dediyinə görə, Azərbaycan tərəfi heç vaxt Dağlıq Qarabağ problemini Avropa Şurasının gündəmindən çıxarmayacaq.

KAMIL

BMT-nin baş katibinin beynəlxalq sülhün təmin edilməsinə dair hesabatları dərc olunub

BMT-nin baş katibi tərəfindən hər il hazırlanın və dönya icimaiyyətinin diqqətinə təqdim edilən “Regional və subregional səviyyələrdə adı silahlara nəzarət” və “Regional və subregional kontekstdə etimad quruculuğu tədbirləri” adlı hesabatların eləveləri dərc olunub. Azərbaycanın BMT yanında daimi nümayəndəliyindən qəzetiimizə verilən məlumatə görə, BMT Baş Məclisinin hər il qəbul etdiyi eyniadlı qətnamələr əsasında tərtib olunan bu hesabatlarda dövlətlərin beynəlxalq sülhün və tehlükəsizliyin təmin edilməsinə verdikləri töhfələr, xüsusilə regional və subregional səviyyələrdə adı silahlara nəzarət və etimad quruculuğu tədbirləri üzrə onlar tərəfindən beynəlxalq öhdəliklərin yerinə yetiriləsi, bu istiqamətlərdə həyata keçirdikləri siyaset, ikitərəfli və coxərəfli əməkdaşlıq məsələləri öz əksini tapıb. Hesabatlarda Azərbaycanla bağlı əks olunmuş məlumatda adı silahlara nəzarət və etimad quruculuğu tədbirləri sahəsində ölkəmizin üzərinə götürdüyü beynəlxalq öhdəliklərinin yerinə yetiriləsi istiqamətində müxtəlif səviyyələrdə səmərəli fəaliyyət göstərdiyi, BMT, ATƏT və digər beynəlxalq formatlar çərçivəsində tətbiq edilən müxtəlif mexanizmlərdə feal iştirak etdiyi qeyd edilir. Bundan əlavə, Azərbaycanın tərəf olmadığı coxərəfli mexanizmlərdə könüllü əsaslıda iştirakı onun beynəlxalq sülhün və tehlükəsizliyin qorunması işinə dəyəri töhfəsi kimi qiymətləndirilir.

Hesabatlarda regional və subregional səviyyələrdə adı silahlara nəzarət və etimad quruculuğu tədbirlərinin səmərəli şəkildə həyata keçirilməsinə mane olan amillər də diqqətdən kənardə qalmamışdır. Belə ki, Ermənistanın tarix boyu Azərbaycana qarşı yetirdiyi ərazi iddiaları, işğalçılıq və etnik təmizləmə siyaseti Cənubi Qafqaz regionunda adı silahlara nəzarət mexanizmlərinin və etimad quruculuğu tədbirlərinin tətbiq ediləsi yolunda esas maneə kimi dəyərləndirilir: “Ermenistan hərbi gücdən istifadə edərək Azərbaycanın ərazilərini işğal etmək, orada azərbaycanlı əhaliyə qarşı etnik təmizləmə aparmaqla və ona tabe olan separatçı rejim yaratmaqla öz beynəlxalq hüquqi öhdəliklərini açıq şəkildə pozur. Azərbaycanın ərazisi olan Dağlıq Qarabağ bölgəsi və onun ətrafindək yeddi rayonunun Ermənistan tərəfindən işğal ediləsi faktı beynəlxalq səviyyədə, o cümlədən BMT-nin Baş Məclisi və Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən dəfələrlə tanınıb. Ermənistan tərəfi Azərbaycana münasibətdə apardığı işğal və etnik təmizləmənin nəticələrinin qorunub saxlanılması məqsədilə təmas xəttində mütəmadi olaraq atəşkəsi pozmaq, təmas xəttinə yaxın ərazidə yaşayış dinc azərbaycanlı əhalini qətlə yetirmək və məlki obyektləri atəşə tutmaq kimi müxtəlif təxribatlarla el atır”. Hesabatlarda Ermənistan tərəfindən bu cür təxribatların sayının münaqışının həlli ilə bağlı danışqlar prosesində intensivləşmənin müşahidə olunduğu dövrlərde daha da çoxaldığı xüsusilə vurğulanır. Həmçinin adı silahlara nəzarət və etimad quruculuğu tədbirləri sahəsində Ermənistanın öz beynəlxalq öhdəliklərini davamlı olaraq pozməsi hüquqi və siyasi cəhətdən, konkret faktlar əsasında təhlil edilir. Ermənistanın Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində yerləşdirdiyi və beynəlxalq nəzarətdən kənardə qaldığı silah və hərbi texnikanın sayı və beynəlxalq öhdəliklərə zidd olaraq həyata keçirdiyi müxtəlif hərbi fəaliyyətlər barədə məlumat verilir.

Hesabatlarda Azərbaycanın beynəlxalq tanınmış ərazilərinin işgalinə son qoyulmayıncı, Ermənistanın işğalçılıq və etnik təmizləmə siyasetindən imtiina edərək digər dövlətin ərazi bütövliyünə və suverenliyinə hörmət etməyinçə, Cənubi Qafqaz regionunda adı silahlara nəzarət, etimad quruculuğu tədbirləri və hərətərəfli regional əməkdaşlığın mümkün olmayacağı təsdiq edilir.

S.MÜRVƏTQIZI

“Avroparlamentin Ramil Səfərovla bağlı qəbul etdiyi qətnamə bəyannamə xarakteri daşıyır”

RƏSİDƏ DATİ: “ÇOXMƏDƏNİYYƏTLİLİYİ MÜZAKİRƏ ETMƏK TƏQDİRƏLAYIQDİR”

“Azərbaycanlı zabit Ramil Səfərov ilə bağlı Avropa Parlamenti qəbul etdiyi qətnamənin heç bir hüquqi qüvvəsi yoxdur”. Bu barədə dünən Milli Məclisə keçirdiyi mətbuat konfransında Avropa Parlamentinin üzvü, Paris şəhərinin 7-ci ərazisinin meri Rəsidi Datı deyib. O qeyd edib ki, Avropa Parlamentinin Ramil Səfərovla bağlı qəbul etdiyi qətnamə əsində bəyannamə, bəyanat xarakteri daşıyır: “Bununla bağlı çox danışib şırmak de lazımlı deyil. Avropa Parlamenti üzv dövlətlərlə, o cümlədən Fransa ilə bağlı da təqnid qətnamə qəbul edir. Amma bu, heç nəyi deyişmir, çünki hüquqi əsası yoxdur”. “Bakıda keçirilən II Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumda dönyanın müxtəlif ölkələrindən mütəxəssislərin dəvet olunması və onların xüsusiən də çoxmədəniiyyətliliyi müzakirə etməsi təqdirləyişdir”. Bunu da R. Datı Milli Məclisə keçirdiyi mətbuat konfransında bildirib. Onun qeyd etdiyinə görə, bu forum iştirakçı dövlətlər üçün də bir fürsətdir. “Mənim birbaşa aidiyəti olduğum çoxmədəniiyyətlilik forum çərçivəsində geniş müzakirə olundu. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bu sahədə böyük təcrübəsi var və iştirakçı ölkələrin nümayəndələri bu praktikadan böyük məmənuniyyətlə yararlanırlar”-deyə, o, sözlərinə əlavə edib.

KAMIL

Oljas Süleymenov: "Yazmaq! Dayanmadan

BÜTÜN İNKİŞAF EDƏN DÜNYANI, HƏYATI, BƏŞƏRİYYƏTİ SÖZƏ ÇEVİRMƏK!"

*Pərvinin həmsöhbəti qazax şairi,
yazıcı-ədəbiyyatşünası
Oljas Süleymenovdu.*

Pərvin: Azərbaycana budefəki səfərinizin "səbəbkarı" Nizamidi. Bilirik ki, Azərbaycan Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin dəvəti ilə dahi şairimiz Nizami Gəncəvinin 870 illik yubileyində iştirak üçün təşrif buyurmusunuz ölkəmizə. Gəncədə keçirilən tədbirlər artıq yekunlaşmaq üzrədi. İstərdim ilk önce tədbirlə bağlı təəssüratlarınızı bizi məlumatlaşdırın.

Oljas Süleymenov: Təşəkkür edirəm. Azərbaycana vaxtaşırı səfərlərim olur. Amma budefəki gelişimin səbəbi, dediyiniz kimi, Nizaminin yubileyidir. Artıq iki gündü Gəncədə Nizamıyla bağlı mərasimlərdə iştirak edirəm. İstər-istəməz 30 il öncəni xatırlayıb müqayisə aparıram. Onda Nizaminin 840 illik yubileyinə, indiki Gəncə, o zamankı Kirovabad şəhərinə gelmişdim. O zaman həmin tədbiri Heydər Əliyev təşkil etmişdi. Adətən yubileyər yuvarlaq rəqəmlərə bağlı keçirildiyindən, təccübənlənmışdı. Onda mən Heydər Əliyeviçdən bu barədə soruşdum. O cavab verdi ki, Nizami kimi dahlərin yubileyini hər il qeyd etmək olar. Bu sözlərin arxasındaki mənəni sonralar daha yaxşı anladım. Təəssür ki, Nizaminin 850 illiyi 1992-ci ilə, Azer-

baycan üçün çox çətin bir dövredə təsadüf etmişdi, ona görə yubileyi təmtəraqla qeyd etmək imkanı olmamışdı. Ve mən 1992-ci ildə Heydər Əliyevin on il öncəki sözlərinin dərinliyini çox dəqiq dərk etmişdim. Mənə elə gəlir ki, o bəlkə də qarşıda yaşanacaq çətinlikləri öncədən duydugu üçün belə etmişdi. Bu gün də Nizamının 870 illik yubileyi qeyd olunur və bu, yuvarlaq rəqəm deyil - mən Heydər Əliyevə ənənəni pozduğuna görə minnədarlıq hissi duyuram. Çünkü belə tədbirlər Nizami kimi böyük bir şəxsiyyətin, dahi şairin bu torpaqda yaşayıb-yaratdığını insanlığa xatırladır. Mən sevinirəm ki, İlham Əliyev də atasının qoymduğu, yaxud dəyişirdiyi adəti davam etdirərək bu cür sərəncam verib. Çünkü Nizaminin yubileyi sonraya saxlanılmamalı.

Pərvin: 1992-ci ildən danışdınız. Öləkədəki ab-hava, ovqat Nizamini belə unutdurmuşdu. Siz o zamandan bəri Azərbaycan mədəniyyətini, incəsənəti həm uzaqdan, həm də yaxından izləyən adam kimi bugünkü durumu necə dəyərləndirərdiniz?

Oljas Süleymenov: 2002-ci ildən Qazaxıstanın UNESCO-dakı daimi nümayəndəsiyəm. Bu işimlə, yazıçılığını-

əlaqədar, yaxud sadəcə gəzmək üçün müxtəlif ölkələrə səfərlərim olur. Son illərdə Azərbaycan mədəniyyətinin, incəsənətinin uğurları həqiqətən heyrətamızdı. Azərbaycan öz müstəqilliyini çətinliklə əldə etmiş ölkədi. Təbii ki, mühərabənin fəsadları bu gün də müəyyən dərəcədə hiss olunur. Amma bununla yanaşı, mədəniyyət, ədəbiyyat sahəsində xeyli işlər görülüb. Mənə belə gəlir ki, bu, hər şeydən once dövlət başçısının xidmətidir. İlham Əliyev xalqa xidmət edir, Mədəniyyət və turizm naziriniz Əbülfəs Qarayev də onun verdiyi tapşırıqları vicdanla yerinə yetirir. Nəticədə sənət qazanır. Səmi-mi deyirəm, başqa ölkələrde mədəniyyət nazirləri bu qədər işgüzər və qabiliyyətli deyillər. Bu da məni Azərbaycanı sevən adam kimi sevindirir.

Pərvin: Son illər yaradıcılığınız haqqında geniş məlumatlı deyilik. Seirdən, poeziyadan əzaqlaşmağınızı səbəbi çox maraqlıdır. Azərbaycan oxucusu sizin şeirlərinizi istər rus dilində, istərsə də Cabir Novruzun tərcüməsində oxumuşdu...

Oljas Süleymenov: Yaradıcılığımın ilk illərində şeir yazmağa meylim bundan daha artıq idi. Bizləri 60-cılar nəslinə aid edirəm. Elə o dövrlərdə şeirlərim çox çap olunurdu. Bir sıra dillərə, o cümədən Azərbaycan dilinə tərcümə olunmuşdu şeirlərim. Son illərdə də fikirlərimin poeziyə ifadəsinə ara-sıra ehtiyac duyuram.

Bəzən düşüncələrini nəsrə ifadə edə bilər. Onda şeirə üz tutmalı olursan. Amma son şeirlərim oxucu üçün deyil hələlik. Bəlkə nə vaxtsa fikrim dəyişsə, ola bilər.

Pərvin: İndi haqqınızda yazılın əsərlər öz əsərlərinizdən daha çoxdur yəqin ki...

Oljas Süleymenov: (gülür) Belə demək olar. Əslində nəşr sahəsində ciddi işlər görürem, çox yazıram. Amma az çap olunuram. Hazırda bir kitab üzərində işləyirəm. Əvvəlcə bu kitabın adını "1001 söz" qoymaq isteyirdim. Sonra fikrim dəyişdim və sadəcə "1001" adlandırmış qərarına gəldim. Kitabı belə adlandırmış istəyim Jan Jak Russunun sözlərindən yaranıb. O deməmiş ki, 1000 yol insanı azdırır, 1 yol isə həqiqətə aparır və həmin o bir yol minincən sonra gelir. Fikir verin, həqiqətə aparan yol birinci, onuncu, yüzüncü deyil, məhz minbirinci yoldu. Doğru yolu tapmaq üçün min dəfə səhv istiqamətdə gedib, sınaqdan keçirib, çəşib, azıb əziyyət çəkməlisən.

Pərvin: Maraqlıdır. Haqqında danışığınız "1001" kitabı nədən bəhs edir?

Oljas Süleymenov: Belə demək olar ki, "1001" kitabı şüurlu insanın yaranma tarixi barədədi. Eyni zamanda, kitabda yazarın, dinin, mədəniyyətin və sairənin yaranma tarixçesinə də toxunulur. Hazırda kitab üzərində işlər davam edir. Qeyd

yazmaq! Nə qədər çətin olsa da, yazmaq!

edim ki, biz UNESCO ilə layihə təşkil etmişik. Həmin layihə çərçivəsində 2008-ci il iyun ayında Parisdə Qazaxıstan daimi nümayəndəliyinin təşkilatçılığı ilə "Xalqların birinci böyük köçü" adlı Beynəlxalq Konfransı keçirilmişdi. Bu Konfrans Homo-sapiensin Afrikadan çıxıb başqa qitələrə yayılması mövzusundaydı. İkinci "Amerikada məskunlaşma" adlı konfrans isə ötən il Nyu-Yorkda Kolumbiya Universitetinin bazasında baş tutdu. Bu ilin sonu, yaxud gələn ilin əvvəlində isə "Cənub-Şərqi Asiyada məskunlaşma" mövzusunda konfransın Çində keçirilməsi nəzərdə tutulur. İndiye kimi bu konfranslarda Qazaxıstanın, Fransanın, İtaliyanın, Rusiyanın, Böyük Britaniyanın görkəmli genetika, arxeologiya, antropologiya, linqvistika üzrə alımları iştirak ediblər. Onlar çıxışlarında millətlərin ilk böyük miqrasiyalarının səbəbləri, hərəkət istiqamətləri, Avropada, Mərkəzi Asiyada, Amerikada məskunlaşmalar barədə öz ehtimallarını irəli sürmüdürlər. Bu barədə müzakirələr keçirilmişdi. Həmin materiallardan ibarət toplular rus və ingilis dilində işq üzü görüb. Dediymən kitabıñ yazılmamasında, toplanmasında məhz bu konfransların əhəmiyyəti böyükdü. Yeri gəldikcə həmin çıxışlardan əldə etdiyim faktları da "1001" kitabıma əlavə edirəm.

Pərvin: Bu kitabla bağlı çoxmu işləriniz, araşdırmanız qalır? Ümumiyətlə, kitabıñ oxuculara təqdim olunmasının nə zamana planlaşdırırsınız?

Oljas Süleymenov: Bu çox geniş bir araşdırmadı. Linqvistika, dilçilik, tarix, dinin yaranmasına tamamilə yeni baxış ortaya qoymaq niyyətindəyəm. Ona görə də kitab üzərində işin yaxın günlərdə yekunlaşacağına inanıram. Amma ümidi edirəm ki, en azından kitabıñ bir hissəsi, deyək ki, "Türklərin böyük köçü" adlanan bölüm işq üzü görəcək.

Pərvin: Doğrusu, bu sahədə məlumatımız azdır. Amma dediklərinizdən belə qənaəət gəldim ki, "1001" kitabıñizi "Az i Ya"nın davamı da hesab etmək olar, elə deyilmə?

Oljas Süleymenov: Əlbəttə! Belə hesab etmək olar. "Az i Ya"dan sonra bu mövzuda "Türklər tarixdən qabaq" adlı kitabıñ 2001-ci ildə işq üzü görmüşdü. Bu kitab da qədim türk dilləri və yazılışı haqqında idi. "Türklər tarixdən qabaq" və "1001" kitablarını "Az i Ya"nın davamı saymaq düzgündü.

Pərvin: Bu yerdə bir uşaqlıq xatirəni sizin bələşmək istərdim. Yadimdadi ki, evimizdə sizin "Az i Ya" kitabıñ bir neçə nüsxəsi vardi. Onda hamı bu kitabı "yoluxmuşdu". Böyük-lərin bu əsəri müzakirə etmələrinin de tez-tez şahidi olurdum. O zamanlar mən elə bildirdim ki, siz azərbaycanlısınız. Düşünürdüm, maraqlıdır, bizim millətdə Oljas adlı ikinci bir adam var mı? Mənəcə, 80-ci illərin sonunda bala-ca bir uşağın sizi öz həmyerlisi hesab etməsi simvolik hadisədi.

Oljas Süleymenov: (gülür) Çox maraqlı hadisədi həm də. Əlbəttə, uşaqların düşüncələri saf olur. Azərbaycanda özümlə bağlı çoxlarından "bizim yazıçı" ifadəsini eșitmışəm. Bu ölkə mənə olduqca doğmadır. Mənim bura xüsusi münasibətim var. Eyni zamanda, Azərbaycanda mənim köhnə, fəal, sadıq oxucularım çoxdu. Hələ ilk kitablardan mən bu ölkənin vətəndaşlarından müxtəlif müsbət rəylər almışam. Allaha şükürler olsun ki, burada saysız-hesabsız dostlarım var. Ötən il 75 illik yubileyim ölkənizdə çox böyük temtəraqla qeyd edildi. Əlbəttə, təkcə bu faktın özü Azərbaycanın

mənə çox mehriban, doğma olmasından xəber verir.

Pərvin: 2006-ci ildə 70 illik yubileyiniz münasibəti ilə Azərbaycan prezidenti tərəfindən "Şöhrət" ordeninə, ötən il isə 75 yaşıınız ərefəsində "Dostluq" ordeninə layiq görülmüşünüz...

Oljas Süleymenov: Bəli. Azərbaycan hökumətinin qayğısını həmişə hiss etmişəm. Ən azı ildə iki dəfə Bakıya səfərim olur. Burada sadəcə küçədə gəzərkən insanların isti münasibətini görürəm. Və bu mənim məsuliyyətimi daha da artırır. Eyni zamanda Bakının dinamik inkişafını müşahidə etmək də mənə hədsiz zövq verir.

Pərvin: Bunu deməyiniz məni bir qədər təcəccübəndirir. Çünkü sizin həmyaşidlərin əksəriyyəti öz tanıldıqları, sevdikləri Bakının "yoxa çıxmazı"ndan şikayət edirlər.

Oljas Süleymenov: Yox, mən belə düşünmürəm. Əlbəttə, köhnəliyi, adət-ənənələri qorumaq, saxlamaq olar. Amma köhnəliyi keyitməklə, dondurmaqla qiymətə mindirmək olmaz. Bütün bunlar insanla, millətle vəhdətdə inkişaf etməlidir. Hər dəfə Bakıya gələndə onun görkəmənə yeni nələrinə əlavə olundugunu görürəm. Son vaxtlarda Dənizkənarı Bulvar hər birimizi heyrətləndirir. Ümumiyyətlə, qeyd edim ki, Bakının gözəlləşməsində qadın zövqü açıq-aydın duyulur. Bu da mənə belə gəlir ki, birlinci ledi Mehriban xanım Əliyevanın zövqüdür. Və sizin milli adətlərinizin, incəsənətinizin bu inkişafda, yeniliklərdə öz əksini tapması çox gözəldi.

Pərvin: Müasir Azərbaycan ədəbiyyatını izləmək imkanınız olurmu? Sizcə ədəbiyyatınız da şəhərimiz ki-mi yenilənirmi?

Oljas Süleymenov: Çox böyük təəssüf hissi ilə qeyd etməliyəm ki, son illerdə ümumiyyətlə, az oxuyuram. Daha doğrusu, bədii kitablardan uzaq düşmüşəm. Cənubi dediyim kimi, üzərində işlədiyim əsərin mövzusuya bağlı tarixi, elmi kitablар oxuyuram. Əsas zamanım buna gedir. Təbii, içtimai işlər də vaxt darlığı yaradır.

Pərvin: "Az i Ya" kitabıñızın məşhurluğundan, bir dövrdə bestseller

olmasından danışdıq. İndi də best-seller yazıılır. Amma xüsusən sizin həmyaşidləriniz kitaba bugünkü mü-nasibətdən çox şikayət edirlər...

Oljas Süleymenov: Bu gün ədəbiyyat, kitab bütövlükde böhran vəziyyətindədir. Yəni təkcə Azərbaycanda, Qazaxistanda, Rusiyada deyil, bütün dünyada eyni dərəcədə çətin dövr yaşanır. Yeni informasiya vasitələri kitabı sıxışdırırlar. Deyək ki, kompyuter, internet və s. Əvveller kitabın rəqibi təkcə televizor idi. Amma indi vəziyyət daha çətindi. Yeni gələn nəsil demək olar ki, kitab oxumur. Lakin inanıram ki, bu müvəqqəti haldı. Hər halda kitabıñ zamanının yenidən gələcəyini düşünürəm. 6000 min il əvvəl Şumerdə yazı yarananda gil lövhələrdə gildən kitablar yazılmışdır. Buna qədərki yüzlərlə minilliklərdə yazı ümumiyyətlə, olmayıb. Ona görə mədəniyyətin cəmisi 6000 ildir inkişaf etməyə başladığını demək olar. Yəni əslində dünyanın tarixi kitabdan başlanıb, həmin gil kitablardan. Bəzi xalqlar öz yazılarına fasılə veriblər, bir dövr olub ki, itiriblər yazı vərdişlərini. Hazırda onların tarixində də bir qırıqlıq var. Yazı olmayan dövrlərin tarixini öyrənə bilmirlər. Mən bəzən Elmlər Akademiyasında tarixçi alimlərimizə də bu barədə suallar verirəm. Əslində hesab edirəm ki, dissertasiyalar müdafiə etməkdən, tarixi müdafiə etmək lazımdı. Ona görə də tarixi mövzularda yazmağa üstünlük verirəm.

Pərvin: "Az i Ya"nın girişində belə bir fikir işlədirsiniz: "Mənim balaca kitabxanamda yalnız həmişə yenidən qayıtdığım kitablar saxlanır". Sizcə, ədəbiyyata maraqlın, hörmətin azaldığı dövrdə yazıcılıqdan yorulmamaq, küsməmək və təkrar-təkrar oxunacaq kitablar yazmaq üçün nə eləmək lazımdır?

Oljas Süleymenov: Yazmaq! Dayanmadan yazmaq! Nə qədər çətin olsa da, yazmaq! Kitabın ulduzunun yenidən doğmasını gözlemədən yazmaq! Bütün inkişaf edən dünyanı, həyatı, bəşəriyyəti sözə çevirmək! Yalnız bu zaman kitabın ulduzu doğacaq.

P.S.

Gəncə icra Hakimiyətinin binası öündə Nizamiyə həsr olunmuş sərgiyə baxa-baxa Oljas Süleymenova yaxınlaşışib müsahibə verməsini xahiş etmişdim. Əvvəlcə qəzetiimin adının mənasını soruşmuşdu. "525-ci qəzet" in adının tarixçəsini danışında gülümsəyir, "Bele orijinal adı olan qəzətə müsahibə verərəm" - deyir. Bir kənara çəkilib skamyada əyləşirik. Yازıcıyla şəkil çəkdirək, yaxınlaşışib ürək sözlərini demək istəyən gəncəlilər söhbətə başlamağa macəl vermirlər. Bir neçə dəqiqə fotoqraflıq etdiydən sonra nəhayət, sakitlik yaranır... Söhbətin sonundaaya qalxıb minnədarlığı, arzularımı bildirəndə bayadın bəri yanımızda oturmuş bir xanımın baxışlarından çəşirəm. Yaziçıya təşəkkürlerimə reaksiyasından Oljas Süleymenovun xanımı olduğunu anlayıram. Diqqətsizliyindən çox utanır, pərt oluram. Dilim çəşir, elə bil rus dili də yadimdən çıxır bir anlıq, amma birtəhər özümü toparlayıb üzrxahlıq edirəm: "Siz Oljas Omaroviçin həyat yoldaşınızı. Cox üzr istəyirəm. Sizin yanınızda əyləşdiyinizi bilməmişəm". Xanım üzündə qəribə bir razılıq və təbəssümələ cavab verir:

- Narahat olmayın. Mən buna öyrəmişəm. Xoşdur mənə...

Vəziyyəti yumşaltmaq üçün xanımın qoluna girirəm, stendlərin qarşısına keçib baxıraq. Sonrakı gündə də qadını müşahidə edirəm. Günah məndə deyilmiş. Yazıçının xanımı özü, bilərəkdən gözə görünməz olur. Hə! Otelin qarşısında Oljas Süleymenovla şəkil çəkdirək sıraya düzülmüş adamların, konfrans zalında yaxınlaşışib söz deyən, email adresi, telefon nömrəsi verənlərin, müsahibə vaxtı parkda "Az i Ya"nın filanıncı səhifəsində heyətləndiyini bildirməyə can atanların yaxınlığında olur bu qadın. Amma sakit, səsiz, gözə görünməz... Həyat yoldaşının rəhatlığını sanki bu yolla qoruyur. İddiasızlığı ilə! İndi düşünürəm ki, ola bilsin xanım yanımızda elə-bələ oturmayıbmış... Haykük salanlara şəhadət barmaqını dodaqlarına yapışdırıb "Suss" deyirmiş...

Kim bilir, bəlkə, Oljas Süleymenovun 1000 yol keçdiyindən sonra yetişdiyi 1-ci yol elə öz xanımıdı.

“Sosial müdafiə tədbirləri nəticəsində əmək pensiyalarında daim artım müşahidə olunur”

ELŞƏN MƏMMƏDƏLİYEV: “ƏMƏK PENSİYALARININ ORTA AYLIQ MƏBLƏĞİ 151,3 MANATDIR”

Oktaybrın 10-da Dövlət Sosial Müdafiə Fondu yaranmasının 20 ili tamam olur. Bu müddətde siğorta-pensiya sistemində aparılan islahatlar və digər məsələlərlə bağlı suallarımızı Fondu Əmək pensiyaları şöbəsinin müdürü Elşən Məmmədəliyev cavablandırıb.

-Azərbaycanda həyata keçirilən genişmiqyaslı islahatlar çərçivəsində əhəmiyyətli yer tutan sahələrdən biri də sosial müdafiə, o cümlədən pensiya sisteminde aparılan islahatlardır. Pensiya sistemi eyni zamanda cəmiyyətdə vətəndaş həmrəyliyini möhkəmləndirən əhəmiyyətli vasitədir. Müstəqil Azərbaycanda pensiya sahəsində qəbul edilən ilk qanunlardan biri əhalinin pensiya təminatı sisteminin hüquqi əsaslarını nəzərdə tutan “Vətəndaşların Pensiya Təminatı haqqında” Qanun (01.01.1993) idi. Buna paralel olaraq sosial siğorta və pensiya təminatının maliyyələşdirilməsi sahəsində idarəetmənin tekniləşdirilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 30 sentyabr 1992-ci il tarixli “Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fondu yaradılması haqqında” Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikası Pensiya Fondu və Azərbaycan Respublikasının Sosial Siğorta Fondu bazasında Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fondu yaradıldı. Lakin qeyd olunan dövrdə pensiya qanunvericiliyi bazar iqtisadiyyatının təhləblərini özündə əks etdirə bilmirdi, çünkü həmin dövrə mövcud olan həmrəylik sistemində işləyənlər üçün ödənilən sosial siğorta ayırmalarının fərdi uçotu aparılmışdan bir yere toplanması və pensiya ödənişlərinə yönəldilməsi həyata keçirildi. Bu halda ödənilən sosial siğorta haqları ile təyin olunan pensiyalar arasında birbaşa əlaqələr görünmədiyindən, insanlar vəsait ödəməkdən yayınmağa da-ha çox meyilli olurdular. Sosial təminatın mühüm vasitələrdən biri olan pensiya təminatının yenidən qurulması üçün ulu öndərimiz Heydər Əliyev tərəfindən imzalanan “Azərbaycan Respublikasında Pensiya İslahatı Konsepsiysi” bu sahədə dəyişiklikləri şərtləndirdi. Konsepsiya İslahatın mahiyyətini təşkil edən siğorta-pensiya və sosial yardım sistemlərinin bir-birindən ayrılması, siğorta münasibətlərinə əsaslanan pensiya sisteminin qurulmasını ifadə edir. Bu dəyişikliklərin başlıca elementi sosial siğorta haqlarının fərdi uçotuna əsaslanan siğorta-pensiya sisteminin yaradılması idi. Fərdi uçot sisteminin tətbiqində əsas məqsəd ödənilən məcburi dövlət sosial siğorta haqqı ilə pensiya məbləği arasında birbaşa qarşılıqlı əlaqənin təmin edilməsidir. 2001-2005-ci illərdə sözügedən konsepsiyanın müddələri gerçəkləşdirildi. 27 noyabr 2001-ci ildə “Dövlət sosial siğorta sisteminde fərdi uçot haqqında” Qanunun tətbiq edilməsi ilə ölkəmizdə məcburi dövlət sosial siğorta sisteminde fərdi uçotun əsası qoyuldu, məcburi dövlət sosial siğorta sahəsində idarəetməni həyata keçirən Dövlət Sosial Müdafiə Fondu

funksiyalarında mühüm dəyişiklik edilərək, ona fərdi uçotu həyata keçirmək və daha sonra Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 avqust 2003-cü il tarixli 908 nömrəli Fərmanı ilə pensiyaların təyini və ödənilməsi funksiyaları verildi. Beləliklə vahid siğorta pensiya qurumunun yaradılmasına təmin olundu.

-2006-ci ildən yeni “Əmək pensiyaları haqqında” Qanun tətbiq edilməye başlandı. Yeni qanunun əsas özəlliyi nədən ibarət idi?

-2005-ci ildə siğorta-pensiya sistemi ilə dövlət yardım sistemlərini bir-birinden ayıran “Əmək pensiyaları haqqında” və “Dövlət sosial müvənətlər haqqında” qanunlarının layihələri hazırlanmış və 2006-ci ilin yanvarın 1-dən beynəlxalq standartlara cavab verən müasir siğorta-pensiya sisteminə kecid baş tutdu. Bununla da həmrəylik prinsiplərinə deyil, siğorta-pensiya prinsiplərinə əsaslanan və ədalətli sistemin yaradılmasına gətirib çıxaran yeni “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunu qüvvəyə minmişdir. Bundan başqa həmin qanunvericiliyə müvafiq dəyişiklik və əlavələr edilməklə ölkədə 2007-ci ildən vahid pensiya sistemi yaradılması tamamlanmışdır. Belə ki, 2006-ci ildən qüvvədə olan “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunu mülkiyyət formasından və əmək fəaliyyətinin xarakterində asılı olmayaraq bütün işləyənləri (o cümlədən dövlət qulluqçuları, herbi qulluqçular və xüsusi rütbeli şəxslər) əhatə edir. 2006-ci ildən fəaliyyətdə olan yeni siğorta-pensiya sistemi hər bir siğortaolunana fərdi hesabın açılaraq ödənilən sosial siğorta haqlarının həmin hesabda fərdi uçotunun qurulması, vətəndaşların pensiya təyinatının bu uçotun məlumatları əsasında aparılmasını nəzərdə tutur. Burada pensiyaların məbləğinin hər kəsin sisteme verdiyi paya uyğun müəyyənləşdirilməsi onun ədalətliliyini və inkişafını təmin edən ən müasir vasitədir.

Son illər “Əmək pensiyaları haqqında” Qanuna edilən bir sıra mühüm əlavə və dəyişikliklər ölkədə həyata keçirilən siğorta-pensiya islahatlarının növbəti mərhələsidir və bu mərhələdə atılan addımlar “2009-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında siğorta-pensiya sisteminin inkişafına dair Dövlət Programı”nda da yer alıb. Qanuna edilən əlavə və dəyişikliklərin ən mühümü keçmiş dövrdə qazanılmış əmək pensiyası hüququnun məbləğinin müəyyənləşdirilməsi ilə bağlıdır. Bu dəyişiklik pensiya təyinatında yanlış hesablama qaydasını aradan qaldırıb, həm də sistemde böyük bir şəffaflıq təmin olunub. Pensiya təyinatı zamanı əsas problemlər 2006-ci ilə qədər olan dövr üçün pensiya məbləğlərinin müəyyən olunma-

sı metodikası ilə bağlı idi. Belə ki, dəha az əmək stajına malik, lakin yüksək əmək haqqı almış şəxslərlə uzun müddət işləmiş və kifayət qədər əmək stajına malik olan şəxslərin pensiya məbləğləri arasında kəskin fərqlər mövcud idi. Pensiyaların hesablanması zamanı yaranan belə fərqli hallar pensiyaçılar arasında haqlı narazılığı səbəb olurdu. Əvvəlk qayda ilə hesablama zamanı, elm, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət və s. sahələrdə uzun müddət əmək stajına malik şəxslərin əmək haqqı göstəricilərinin aşağı olması səbəbindən əksər hallarda qeyd olunan sahələrdə çalışan vətəndaşların pensiyaları minimum məbləğlə ifadə edilirdi. Bunu-na bağılı 2006-ci ilin 1 yanvarında mövcud olmuş pensiya sistemi sosial siğorta prinsiplərinə əsaslanmadığından, həmin dövrə qazanılmış pensiya hüquqlarının müəyyənləşdirilməsində əmək haqqına istinadın aradan qaldırılması, hesablamaların vahid prinsipə əmək stajı göstəricisinə əsasən aparılması qərara alınmışdır. 2009-cu ildə “Əmək pensiyaları haqqında” Qanuna edilən dəyişikliklər 2010-cu ildən etibarən yeni pensiya təyin olunan şəxslərə 2006-ci ilin 1 yanvarındanək olan dövə aid ümumi iş stajının hər iline görə 170 manat pensiya kapitalının hesablanması nəzərdə tutuldu. Sosial siğorta 1992-ci ildən tətbiq edilsə də, vətəndaşa ölkə üzrə ən yüksək orta aylıq əmək haqqı nisbəti ilə işlədiyi əvvəlk dövə də siğorta kapitalı hesablanıb. Nəticədə yeni təyinatların orta aylıq məbləğləri 150 manata qalxdı, minimum pensiya təyinatı önce qeyd etdiyim kimi aradan qaldırıldı. Növbəti mərhələdə “2009-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında siğorta-pensiya sisteminin inkişafına dair Dövlət Programı”nın 2.9 bəndinə uyğun olaraq yeni siğorta-pensiya sistemi fəaliyyətə başladıqdan əvvəl və sonra pensiyaya çıxmış şəxslərin pensiya məbləğləri arasındaki əvvəlki pensiya sisteminin yaratmış olduğunu fərqlərin aradan qaldırılması ilə

əlaqədar 1 iyul 2011-ci il tarixdən qanunvericiliyə əlavə və dəyişikliklər edilib. Yenidən hesablama nəticəsində 1 yanvar 2010-cu il tarixdək pensiyaya çıxanların pensiya işləri üzrə 1 yanvar 2006-ci il tarixdək iş stajının hər bir ili üçün də yeni pensiya təyin olunan şəxslərdə olduğu kimi 170 manat pensiya kapitalına uyğun 1,94 manat siğorta hissəsi təyin edilib ki, bu da bütün pensiya sisteminin vahid qaydaya getirilməsi deməkdir.

Beləliklə, pensiyaların yenidən hesablanması əvvəlki qaydaların şamil olunduğu bütün pensiya işlərini əhatə edir. Bu zaman yenidən hesablanmış və mövcud pensiya məbləğlərindən daha yüksək olanı pensiya təyinatı üçün əsas götürür. Bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, burada səhər 2006-ci ilə qədər qazanılan pensiya hüquqlarının yenidən hesablanmasından gedir. Əgər şəxs 2006-ci ildən sonra da işləyərək sistemə sosial siğorta haqları ödəyibsa, bu hissə fərdi uçot prinsipləri əsasında ayrıca hesablanıb pensiya məbləğində nəzəre alınır.

-Konkret olaraq həyata keçirilən tədbirlər pensiyaların hansı səviyyədə artımına gətirib çıxarıb? Ümumiyyətlə son 20 ildə əmək pensiyalarının orta aylıq məbləğinin artım tempi necə olub?

-01.01.1992-ci ildən 01.01.2012-ci il tarixdək olan dövr üzrə Respublikamızda pensiyaların məbləğinə diqqət etsək əhəmiyyətli artım dinamikasını müşahidə edərik. Məsələn, 1 yanvar 1992-ci il tarixdə pensiyaların orta aylıq məbləği yeni manatla 0,11 manat, 1 yanvar 1993-cü il tarixdə 0,14 manat və 1 yanvar 1994-cü il tarixdə 0,36 manat təşkil edib. Sonrakı dövrlərdə ölkədə aparılan iqtisadi islahatlar nəticəsində pensiyaların orta aylıq məbləğində yüksələn dinamika ilə artımlar olunub və “Əmək pensiyaları haqqında” Qanunu qüvvəyə mindiyi 1 yanvar 2006-ci il tarixə pensiyanın orta aylıq məbləği 28,5 manata çatıb. Yeni Qanunun tətbiqindən sonra əmək pensiyalarının orta aylıq

məbleği daha sürətlə yüksəlib. Belə ki, 1 yanvar 2007-ci il tarixdə 41,1 manat, 1 yanvar 2008-ci il tarixdə 62,9 manat, 1 yanvar 2009-cu il tarixdə 95,8 manat, 1 yanvar 2010-cu il tarixdə 100,4 manat 1 yanvar 2011-ci il tarixdə 112,9 manat və 1 yanvar 2012-ci il tarixdən isə 145,1 manat təşkil edib. Hazırda əmək pensiyalarının orta aylıq məbleği 151,3 manata bərabərdir. Göründüyü kimi pensiyaların orta aylıq məbleğində daima artım müşahide olunub. Xüsusilə, 1 yanvar 2006-ci il tarixdən sonra əmək pensiyalarının məbləğində nəzərə çarpacaq dərəcədə artımlar olunub. Bunun əsas səbəbi son illər ərzində həyata keçirilən ardıcıl sosial müdafiə tədbirləridir. Nəticədə ölkə üzrə əmək pensiyalarının orta aylıq məbləğinin əməkhaqlarının orta aylıq məbləğinə nisbəti 40 faiz, yaşa görə əmək pensiyalarının orta aylıq məbləğinin əməkhaqlarının orta aylıq məbləğinə nisbəti isə 45 faiz təşkil edib. Bu kifayet qədər normal göstərici hesab edilebilər.

-Şigorta-pensiya sistemində həyata keçirilən müümət işlahatlardan biri də pensiyaların plastik kartlarla ödənişidir. Hazırda bu sahədə vəziyyət necədir?

-2004-cü ildən etibarən pensiya və müavinətlərin əhaliyə çatdırılmasında müasir texnologiyaların tətbiqinə keçilib. Belə ki, aparılan işlahatlar nəticəsində vətəndaşların pensiyalarının ödənişi plastik kartlar vasitəsilə həyata keçirilir ki, bu da vətəndaşların ödəniş müəssisələrinin qarşısında günlərlə növbələrdə durmasını və ödənişdə neqativ halların yaranması hallarını aradan qaldırıb. Hazırda pensiyaların ödənişi avtomatlaşdırılıb, kənd yerlərində yaşayan pensiyaçıların 99,1 faizinin, şəhərlərdə yaşayan pensiyaçıların 100 faizinin, ümumilikdə isə 99,5 faizinin pensiyasının plastik kartlarla ödənilməsi təmin edilib. Eyni zamanda plastik kartların pensiyaçılarla billavasitə bankların filialları tərefindən verilməsi təşkil olunub.

-Yaxın perspektivdə hansı işlahat tədbirlərinin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur?

-Nəzərdə tutulan tədbirlər Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 30.12.2008-ci il tarixli 111 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "2009-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında şigorta-pensiya sisteminin inkişafına dair Dövlət Programı"nda qeyd olunanların kompleks həlli-nə yönəldilib. Hazırkı mərhələdə pensiya təyinatının tam avtomatlaşdırılması yolu ilə əməliyyatların vahid mərkəzdən aparılması keçidin təmin edilməsi xüsusi diqqət mərkəzində saxlanılır. Növbəti mərhələdə qeyri-dövlət pensiya fondlarının yaradılmasını və fəaliyyətini tənzimləyən normativ hüquqi bazarın hazırlanması üzərində müvafiq tədbirlərin görülməsi nəzərdə tutulub. Bundan başqa konüllü pensiya sığortasının formalasdırılması və inkişafı üzrə təkliflərin hazırlanması və sosial sığorta haqlarının fərdi yığım hesablarına toplanmasına başlanılması həyata keçirilməsidir.

Bəxtiyar MƏMMƏDLİ

Kapital bazarlarının formalasmasına həsr olunmuş beynəlxalq konfrans keçirilib

Dünən Milli Depozit Mərkəzinin (MDM) 15 illiyinə həsr edilmiş "Kapital bazarlarının formalasdırılması: trendlər, çağırışlar, imkanlar" mövzusunda beynəlxalq elmi-praktiki konfrans keçirilib. Tədbirdə çıxış edən Qiymətli Kağızlar üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Rüfət Aslanlı kapital bazarda mövcud durum və perspektivlər barədə çıxış edib.

Dünya Bankı ölkə üzrə meneceri vəzifəsini müvəqqəti icra edən Rufiz Çıraqzadə bildirib ki, son illər Azərbaycanda yüksək iqtisadi artım müşahide olunur: "2001-2008-ci illərdə yoxsullğun səviyyəsinin 49 faizdən 16 faizə enməsi həmin dövr ərzində çox yüksək iqtisadi artımın nəticəsi olub. Lakin bu sürəti artım əsasən neft və qaz ehtiyatlarından əldə olunan gəlirlər hesabına baş verir. Bu gəlirlər isə yaxın onillikdə çox güman sabit səviyyədə qalacaq, sonrakı dövrlərdə isə həttə azala bilər".

R.Çıraqzadə hesab edir ki, Azə-

baycanda iqtisadi artımın saxlanması üçün iqtisadiyyatın diversifikasiyası, xüsusilə də qeyri-neft sektorunun inkişafı zəruridir. Onun fikrincə, Azərbaycanın maliyyə sistemi bu inkişafın təmin olunmasında mühüm rol oynaya bilər.

R.Çıraqzadə vurgulayıb ki, Azərbaycanda maliyyə sistemi müəssisələrin və ya müxtəlif layihələrin maliyyələşdirilməsi vasitəsi ilə yeni iş yerlərinin yaradılmasına öz töhfəsini verir. Lakin inkişaf etməkdə olan bir çox ölkələrdə olduğu kimi, Azərbaycanda da maliyyə sektorunun xidmətləri əsasən bank xidmətləri ilə möhdudlaşdır: "Azərbaycanda qeyri-neft iqtisadiyyatının ortamüddəti inkişafına tekan vermək üçün maliyyə sektorunun vəziyyəti qənaətbəxş deyil. Bunu nəzərealsaq, kapital bazarlarının inkişaf etdirilməsi işi maliyyə sektorunun cəvikiyinin artırılması və ölkəyə yeni kapitalın cəlb edilməsi baxımından çox vacibdir. Bu səbəbdən, Azərbay-

canda ənənəvi bank maliyyələşməsinə alternativ olan qeyri-bank maliyyə təşkilatlarına və xüsusilə qiymətli kağızlar bazarına ehtiyac duyulur. Kapital bazarda mövcud olan adı və imtiyazlı səhmlər, orta və uzunmüddəli istiqrazlar kimi, maliyyələşdirmə vasitələrinin cəvikiyi, müəssisə və şirkətlərin maliyyəye olan ehtiyacları qarşılıya bilər. Kapital bazarları nə qədər innovativ olsalar və istiqraz və ümumi fondlar kimi etibarlı mehsullar təklif etsələr, investorlar üçün bir o qədər alternativlər yaranmış olar. Nəhayət, kapital bazarları vasitəsi ilə cəlb edilən xarici kapital nə qədər çox olarsa, bütün ölkə üçün iqtisadi artım imkanları bir o qədər geniş olar".

Konfrans çerçivəsində Milli Depozit Mərkəzi Yunanistan, Ruminiya və Polşa dövlətlərinin mərkəzi depozitar təşkilatları ilə əməkdaşlıq haqqında anlaşma memorandumları imzalanıb.

BƏXTİYAR

Rüfət Aslanlı: "Qiymətli kağızlarla bağlı yeni qanun layihəsi hazırlanıb"

"Qiymətli kağızlar haqqında" yeni qanun layihəsində bir sıra ciddi yeniliklər nəzərdə tutulur". Bu fikirləri jurnalistlərə açıqlamasında Qiymətli Kağızlar üzrə Dövlət Komitəsinin (QKDK) sədri Rüfət Aslanlı bildirib. Onun sözlərinə görə, qanun layihəsi hazırlanaraq artıq müvafiq hökumət strukturlarının müzakirəsinə təqdim olunub: "Bu qanun layihəsi ölkənin qiymətli kağızlar bazarına kifayət qədər köklü yeniliklər gətirəcək. İlk növbədə qiymətli kağız anlayışının özü ki-

fayət qədər genişləndirilib və qiymətli kağızlar artıq yeni qanun layihəsində iqtisadi münasibətləri eks etdirən bir müqavilə kimi də nəzərdə tutulub. Artıq qiymətli kağızların həm emitenti, həm də gələcəkdə onu alan investor üçün daha geniş hüquq və vəzifələr nəzərdə tutur. Əvvəla, qiymətli kağızlar bazarının ticarəti və bundan sonra hesablaşmanın tamamilə yeni bazar arxitekturası nəzərdə tutulur. Burada qiymətli kağızların iki yarısı depozitar saxlanc sistemi üçün hüquqi zəmin yaradılır. Qiymətli kağızlar bazarında peşəkar iştirakçıların statusu, funksiyaları və mahiyyətində əhəmiyyətli dərəcədə yeniliklər planlaşdırılır".

Komitə sədri vurgulayıb ki, hazırkı qanunvericiliyə görə, broker, diler və aktivləri idarə edən şirkətlərin fəaliyyəti üçün tənzimlənmə bazası mövcuddur. R. Aslanlı bildirib ki, yeni qanun layihəsində isə investisiya şirkətləri institutunun da nəzərdə tutulması gözlənilir. "Bu şirkətlər əməliyyat və prosedurlarına görə müxtəlif kateqoriyalara bölnəcək. Eləcə də daşıdıqları risklərə uyğun olaraq onlara qarşı fərqli kapital və digər prudensial tələblər qoyulacaq. Nəhayət, yeni qanun layihəsində investorların hüquqları, maliyyə şəffaflığı və açıqlanan məlumatlara dair dəqiq anlaşılış və mütərəqqi tələblər müəyyən ediləcək. Ümid edirəm ki, yeni qanun layihəsi parlament tərefindən gələn il qəbul olunacaq".

R. Aslanlı bildirib ki, Qiymətli Kağızlar üzrə Dövlət Komitəsi (QKDK) Vergilə Nazirliyi ilə birlikdə qiymətli kağızlar bazarında vergiqoyma proseslərinin daha dəqiq və birmənalı təmin olunması üzərində işləyir: "Düşünürük ki, bu istiqamətdə Vergi Məcəlləsinə ediləcək dəqiqləşdirmələr və ya aydınlaşdırılmalar qiymətli kağızlar bazarında əməliyyatlara müsbət tekan vere bilər".

BƏXTİYAR

Azərbaycan EMS xidmətinə görə qızıl sertifikata layiq görülüb

Dohada (Qətər) Ümumdünya Poçt İttifaqının (ÜPI) 25-ci Konqresi çerçivəsində ÜPI-nin EMS (Express Mail Service - poçt göndərişlərinin ekspress-çatdırma xidməti) Kooperativinin icası keçirilib. RİTN-dən verilən məlumatə görə, 2011-ci ilin yekunlarına əsasən Azərbaycan yenidən - artıq altıncı dəfə ÜPI-nin poçt göndərişlərinin ekspress-çatdırma xidmətinə görə qızıl sertifikata layiq görülüb.

ÜPI EMS Kooperativinin tapşırığı və

maliyyə dəstəyi ilə müstəqil konsalting şirkətləri tərefindən bütün dünyadan EMS operatorlarının il ərzində göstərdikləri xidmətlərin keyfiyyətinin təftiş və qiymətləndirilməsi aparılır, ilin yekunlarına görə nəticələr elan edilir və müvafiq sertifikatlar verilir.

Sertifikat Azərbaycan nümayəndə heyətinə tətənəli mərasimdə ÜPI-nin baş direktoru Eduard Dayan tərefindən təqdim olunub.

ÜPI-yə 192 üzv ölkənin iştirak etdiyi

Konqres oktyabrın 15-dək davam edəcək. Konqresdə Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyinin əməkdaşları təmsil edir. Dörd ildən bir keçirilən tədbirdə növbəti dövr üçün strategiya (Doha Poçt Strategiyası) qəbul ediləcək, dünya ölkələrinin təqdim etdikləri təkliflər müzakirə olunacaq.

Müzakirələr nəticəsində Konqresin sonunda ÜPI-nin yekun Aktları qəbul ediləcək.

BƏXTİYAR

Misir Mərdanov: "Azərbaycanda təhsillə bağlı həyata"

Azərbaycanın təhsil sistemində 10 ildən artıq bir müddətdə davamlı və məqsədönlü şəkildə aparılan islahatlar dövlət müstəqilliyyinin mühüm əlamətlərindən biridir. Müstəqillik yeni dövlətçilik ənənələrinin yaranmasına, bütün sahələrdə uzun illər boyu kök salmış stereotiplərə və fəaliyyət standartlarına, işin forma, məzmun və mahiyyətinə müasir mövqedən yanaşmağa, indiyədək mövcud olanların yeni ideyalar əsasında təkmilləşdirilməsi və dəyişdirilməsinə geniş imkanlar açır.

Təhsil naziri Misir Mərdanovun fikrincə, Azərbaycanda təhsillə bağlı həyata keçirilen islahatlar tarixi zərurətdən, zamanın tələbindən irəli gəlmişdir. Ən diqqətçəkən cəhət ondan ibarətdir ki, islahatlar başlanarkən inqilabçılıq, köhnəni tamamilə inkar etmək yolu tutulmuş, yeniliklərin mütərəqqi ənənələr üzərində qurulması diqqət mərkəzində saxlanılmışdır. Bununla belə, islahatlar o zaman məqbul sayılır ki, dünənə qədər yararlı hesab edilənlərin artıq bu gün tələblərə uyğun gəlmədiyi barədə cəmiyyətdə obyektiv fikir formalasın. Təhsil sahəsində islahatların əsas istiqamətlərindən biri də dərslik siyaseti ilə bağlıdır: "Dərslik hər bir insanın həyatda ilk dəfə oxuduğu kitabdır, heç də yanılmarıq. "Kitab bilik şəhərinin nurudur". İnsanları öyrənməyə, məlumatlanmağa, biliklərə, bacarıq və vərdişlər qazanmağa aparan yol da məhz belə kitablardan - dərsliklərdən başlanır. Bir dərslik yazmanın əziyyəti cild-cild roman yazmanın zəhmətindən da-ha çoxdur. Buna görə də bütün həyatını, yaradıcılığını bir və ya bir neçə dərsliye həsr etmiş alim və mütəxəssislərin təhsil tariximizdə şərəfi yer tutması hamiya yaxşı məlumatdır. Elə dərsliklər var ki, bunlar onilliklər ərzində davamlı surətdə təkmilləşdirilmiş, yenidən işlənmiş, hətta ayrı-ayrı müəlliflər qrupu tərəfindən müxtəlif variantlarda hazırlanmışdır. Bununla belə, dərsliklər daim ictimaiyyətin diqqətində olduğundan onlara həmişə tələbkarlıqla yanaşılmış, təqnid münasibət bəslənilmişdir. Bu da tebliğdir, çünkü yaranan kitabların ən vaciblərindən hesab edilən dərsliklər cəmiyyətdə uşaq və gənclərin təhsillənməsi yolunda başlıca vasita kimi qəbul olunmaqdadır. Bu yerde indiyədək ciddi diqqət yetirilməyen bir məqama toxunmaq istərdim. Məsələ bundadır ki, dərsliklərin müvafiq tədris proqramları əsasında yazılmışına baxmayaraq, son nəticədə məhz dərsliklər təqnid hədəfinə çevirilir. Halbuki hər bir fənnin məzmunu bilavasitə tədris proqramlarında müəyyənləşdirilir. Ona görə də dərsliklərə münasibət göstərilərken, ilk növbədə, tədris proqramlarının hansı səviyyədə hazırlanmasına, mövcud tələbatları ödəyib ödəməməsinə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Əlbəttə, keyfiyyətdə tərtib olunmuş tədris proqramı əsasında zəif dərslik də yazıla bilər, bu, müəllifin peşəkarlığından birba-

şa asılıdır. Lakin məzmun baxımından real tələblərə cavab verməyən program əsasında yaxşı dərslik hazırlanmaq sağlam məntiqə heç cür uyğun gəlmir. Fikrimcə, sovet dönenində yaranan, müstəqillik illərində də eyni prinsiplər əsasında hazırlanan dərsliklərdəki nöqsan və çatışmazlıqların mənbəyini ümumi təhsilin məzmununun tənyönümlü olmasında, daha çox faktların, məlumatların, nəzəri materialların mənimsədilməsinə yönəlməsində axtarmaq daha düzgün olardı. O vaxtlar eksər dərsliklərin mərkəzdə hazırlanıb yerlərdə tərcümə edilərək istifadə olunması səbəbindən mütəfiq respublikalarda, o cümlədən Azərbaycanda dərslik yaradıcılığı sahəsində mütəxəssislərin kifayət qədər formalasmasası da dərsliklərin keyfiyyətinə mənfi təsir göstərən amillərdən biri idi. Islahatların nəticəsi olaraq mütərəqqi dünya təcrübəsi nəzəre alınmaqla ümumi təhsilin məzmununda təklifyönümlülük dənələndirilən tələbyönümlülüyə keçilməsi, şəxsiyyətönümlülük, integrativlik istiqamətlərinin gücləndirilməsi, məzmunun əvvəlcədən müəyyən edilmiş nəticələrin (standartların) reallaşdırılmasına yönəldilməsi və bunlarla əlaqədar təlim prosesində "müəllim-sağird" münasibətlərinin, təlim strategiyalarının mahiyyətə dəyişməsi dərslik hazırlanlığının təqnidlərə de yeni yanaşma formalasdırılmışdır. Bütün bunlar dərslik yaradıcılığı sahəsində III mərhələni şərtləndirən əsas amillərdir".

Nazirin sözlərinə görə, müstəqiliyin son 10 ilində Azərbaycan təhsili böyük inkişaf yolu keçib. Müstəqiliyin 20 ili ərzində Azərbaycan böyük uğurlara imza atıb. 20 il ərzində Azərbaycanın bütün sahələrində olduğu kimi, təhsil sahəsində də çox böyük işlər görülüb. Bu illər ərzində 2 mindən çox orta məktəb binası tikilib, bütün ali təhsil müəssisələrinin binaları əsaslı təmir olunub və yenidən qurulub. Bütün bunlarla yanaşı 20 il ərzində Azərbaycanın ümumtəhsil məktəblərinin I-

XI sinifləri üçün milli dərsliklər yaranıb və pulsuz olaraq Azərbaycan şagirdlərinə çatdırılıb. Azərbaycan milli əlifbaya keçərkən təhsilimiz ciddi çətinliklərlə qarşılaşır, ancaq bunlara baxmayaraq qısa zamanda bütün məktəblər və kitabxanalar yeni əlifba ilə çap olunan dərslik və əlavə vəsaitlərlə təmin edilib: "Ən vacibi odur ki, biz bu illər ərzində Azərbaycanın milli təhsil sistemini qura bilmişik. Bu doğrudan da çox ciddi bir işdi. Keçmişdə biz Azərbaycan Respublikası kimi tanınsaq da özümüzün milli təhsil sistemimiz, qaydalarımız, qanunlarımız, normativ hüquqi sənədlərimiz olmayıb. Uzun illər Moskvadan gələn sənədlər əsasında biz öz işimizi qura bilmişik. Müstəqillik əldə etdikdən sonra ilk növbədə zərurət yarandı ki, biz Azərbaycan təhsilinin normativ hüquqi bazasını yaradaq. Baxın, biz müstəqilliyimi zi 1991-ci ilde eldə etsək də, Azərbaycanın Konstitusiyası 1995-ci ilde qəbul olunub. Deməli milli təhsil sisteminin normativ hüquqi bazası da əsində bundan sonra yaranmağa başlayıb. Məni sevindirən hal odur ki, artıq biz müstəqil Azərbaycanın təhsil sisteminin normativ hüquqi bazasını yaradaq. Bu bazanı yaradarkən özümüzün milli, mənəvi dəyərlərimizə, mövcud olan təhsil sistemimizə, bəy-nəlxalq təcrübəyə əsaslanmışaq. Hesab edirəm ki, bu son 10 ildə gördüyüümüz ən ciddi və mühüm işlərdən biridir. Artıq bu normativ hüquqi baza üzərində öz işimizi qurmaqdayıq".

Təhsil naziri deyir ki, bu gün ictimaiyyəti, o cümlədən dövlətin təhsil siyasetinin icrasına cavabdehlik daşıyan şəxsləri qane etməyən məqamlar hansılardır?: "Etiraf etməliyik ki, uzun illərdən bəri ciddi cəhdlərə baxmayaraq, ümumi təhsilin keyfiyyət səviyyəsi ilə bağlı istənilən nəticə hələ də əldə olunmamışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, keyfiyyət problemi təkcə bizim əlkənin qayğısı deyildir, bu məsələ hətta inkişaf etmiş dövlətlərdə də

öz aktuallığını saxlamaqdadır. Belə güman etmək olmaz ki, ən qabaqcıl ölkələrdə belə, təhsilə cəlb olunaların hamısı orta təhsili bitirə bilir, yaxud ali təhsil almaq istəyən məzunların əksəriyyəti ali məktəblərə daxil olur. Ancaq bu, bizim üçün, əlbəttə, təselli ola bilməz, problemin həlli istiqamətində daha təsirli tədbirlər nəzərdə tutulmalıdır".

M.Mərdanovun dediyinə görə, başlıca hədəf kimi təhsilin keyfiyyətinin təmin olunması, məlumatdır ki, bir çox məsələlərlə sıx bağlıdır. Buraya, ilk növbədə, məktəbin səriştəli idarəolunması, pedaqoji kollektivin vahid məqsəd ətrafında səfərber edilməsi, müəllimlərin elminəzəri və peşəkarlıq səviyyəsi, onlar üçün yaradıcı və səmərəli fəaliyyət şəraitinin yaradılması, kollektivdə sağlam psixoloji mühitin və demokratik ab-havanın olması, ailələrlə işgüzar əməkdaşlıq, müəllimlərin fəaliyyətinə qəzirdən nəzarətin təmin edilməsi və sair amillər daxildir. Şagirdin əhatə olunduğu, erkən yaşlarından dünyagörüşünün formalaşmasına təsir edən mühit, yaşıadığı ailədəki mənəvi-psixoloji atmosfer və sosial vəziyyət də onun keyfiyyətli təhsil almışında az rol oynamır. Müşahidə və faktlar göstərir ki, müasir dövrün şagirdləri həyati hadisələrə obyektiv münasibət göstərmək, məlumatlılıq, faktik vəziyyətə əvəzli uyğunlaşmaq, müstəqilliyə meyil etmək baxımından əvvəlki vaxtların usaqlarından müsbət mənada xeyli fərqlənirlər. Onların əksəriyyəti İKT vasitələrində bacarıqla istifadə edir ki, bu faktı təfəkkürün normal inkişafının göstəricisi kimi qəbul etmək olar. Bununla belə, məktəb rəhbərləri, müəllimlər, hətta valideynlər də bəzi uşaqlarda təhsilə, təhsillənməyə marağın azalmasından narahatlıqları bildirir və bu halın, xüsusilə, ibtidai sinif mərhələsindən sonra başlığındı vurğulayırlar. Digər ölkələrdə, əsasən də keçmiş postsoviet respublikalarında aparılan tədqiqatlarda da belə vəziyyətin mövcudluğu qeyd edilir. Göründüyü kimi, bu problem mühüm hədəflərdən biri olmaqla ciddi sosial-pedaqoji tədqiqatlar aparılması zərureti yaradır: "Ümumiyyətə götürsək, gələcək üçün müəyyənləşdirilən hədəflərin böyük əksəriyyəti vahid bir məqsədə - əsas hədəf sayılan təhsilin keyfiyyətcə yüksəlməsinə xidmət edir. Bu məsələ bütün dövrlər üçün aktualdır, sadəcə, zamana görə tələbler dəyişir. Təsadüfi deyil ki, "Avropa-2020 strateji inkişaf programı"nda tövsiyə olunan milli səviyyə üzrə fəaliyyət istiqamətləri bilavasitə təhsildə keyfiyyət göstəricilərinin yaxşılaşdırılmasına yönəlmişdir. Cəmiyyətdə inkişaf tendensiyalarının qacılmasız mahiyyəti belədir ki, bu gün məqbul sayılan sabah köhnəmiş hesab olunur və təhsil sistemi proqnozlaşdırılan tərəqqi meyillerinə həssaslıqla cavab verməyi və ona əvəzli uyğunlaşmayı bacarmalıdır. Hazırda ölkəmizin ümumi təhsil sisteminin növbəti 10

Keçirilən İslahatlar tarixi zərurətdən irəli gəlib”

il üçün başlıca hədəfləri təhsil infrastrukturunun yenidən qurulması üzrə işləri davam etdirməklə bütün ümumtəhsil məktəblərinin beşgündək tədris həftəsinə ve birnövbəli iş rejimine keçməsinin təmin olunmasından, təhsil müəssisələrinin maddi-texniki təminatına dair minimum tələbatı əks etdirən standartların hazırlanıb təsdiq edilməsindən, xüsusi istedada malik uşaq və gənclər üçün təhsil müəssisələri şəbəkəsinin genişləndirilməsi və müvafiq inkişaf mərkəzlərinin təşkilindən, xüsusi qayğıya ehtiyacı olan, eləcə də sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar üçün regional bərpa-sağamlıq mərkəzlerinin təsis edilməsindən, inklüziv təhsilin tətbiqi imkanlarının genişləndirilməsindən, 12 illik ümumi təhsilə keçidin təmin olunması və bununla əlaqədar təhsil proqramlarının (kurikulumların) yeniləşdirilməsindən, tam orta təhsil səviyyəsində təhsilin təmayüllər üzrə təşkilindən, təsdiq edilmiş və tətbiqinə başlanmış təhsil proqramlarının (kurikulumların) və şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi mexanizmlərinin zamanın tələbinə uyğun təkmilləşdirilməsindən, elektron dərslik, dərs vəsaitləri və tədris resurslarının, istedadlı uşaqlar üçün inkişafetdirici fərdi proqramların, eləcə də inklüziv təhsil proqramlarının hazırlanmasından, bütün təhsil müəssisələrinin Internetlə təmin edilməsindən, təhsilin idarə olunmasında icmanın rolunun gücləndirilməsindən və elektron xidmətlərin geniş tətbiqindən, “Elektron məktəb”lərin sayının artırılmasından, məktəb kitabxana-larının modernləşdirilməsindən, təhsil fəaliyyətlərinin qiymətləndirilməsi və təhsilin keyfiyyətinə nəzarət üzrə təkmil monitorinq sisteminin yaradılmasından, pedaqoji kadrların, o cümlədən rəhbər pedaqoji kadrların seçilib yerləşdirilməsi, ixtisaslarının artırılması mexanizmlərinin mütərəqqi dünya təcrübəsi əsasında daha da təkmilləşdirilməsindən, adambaşına maliyyələşdirmə modellərinin geniş tətbiqindən, ümumi təhsil müəssisələrinin mövcud şəbəkəsi ilə bağlı rationallaşdırma tədbirlərinin hazırlanıb həyata keçirilməsindən və digər bu kimi aktual məsələlərdən ibarətdir. Qeyd olunan istiqamətlər üzrə fəaliyyətlər, heç şübhəsiz, ayrıca alt-proqramlar, layihələr əsasında təşkil ediləcəkdir. Əlbəttə, ötüb keçən son 10 ilin təhlili görülen işlərin miqyası ilə yanaşı, buraxılan nöqsanları və onun nəticələri ni də açıq-aydın göstərir. Təhsil Nazirliyi heç vaxt çatışmazlıqları danmaq, bunlara qarşı seyrçi mövqə tutmaq fikrində olmamış, necə deyərlər, hər bir şeyi öz adı ilə çəğirmişdir. Bu mənada mövcud vəziyyətin obyektiv qiymətləndirilməsini bütün məqamlarda inkişafə aparan yolun başlangıcı hesab etmək olar”.

M.Mərdanov deyir ki, ümumi təhsil sahəsində bu gün ictimaiyyəti narahat edən problemləri, nöqsan və çatışmazlıqları aradan qaldır-

maq, bəzilərinin düşündüyüün əksinə olaraq, yalnız inzibati yolla mümkün deyildir. Qarşıya qoyulan vəzifələr o zaman uğurla yerinə yetirilə bilər ki, təhsil prosesinin bütün iştirakçılarında, ilk növbədə, tapşırılan işə sadəcə məsuliyyət hissi yox, məsuliyyət mədəniyyəti formalasın. Məsuliyyət mədəniyyəti qanunlara, qanunçuluğa, konkret halda təhsil qanunvericiliyinə hörmətdən başlanır. Təhsil sahəsində hər bir şəxsin müvafiq qanunvericilik sənədlərinə bələdliyi, öz fəaliyyətini hüquqi normativ aktaların tələbləri əsasında qura bilməsi, dövrün, zamanın diktə etdiyi tələbləre uyğunlaşması, innovasiyaları mənimseyi qiyətləndirməsi onun səriştəliliyinin ilk göstəricisidir. Etiraf etmək lazımdır ki, indiki vaxtda bir sıra təhsil işçilərində çatışmayan cəhət məhz bundan ibarətdir: “Məlumdur ki, ən yüksək peşəkarlıqla hazırlanan sənədlər belə, yerlərdə lazımı səviyyədə icra edilməzsə, öz deyərini itmiş olur. Bu cür halların baş verməməsi işə büləvəsət rayon və şəhərlərdə təhsil, təhsil müəssisələrinə rəhbərlik edən şəxslərdən asılıdır. Cəmiyyətdə çoxdan formalaşmış və hamı tərəfindən qəbul edilən bir fikirdir ki, məktəbdə müəllim əsas simadır. Lakin unutmaq olmaz ki, məsələn, hər hansı bir məktəbdə dövlətin təhsil siyasetinin tələblərinin həyata keçirilməsinə səriştəli rəhbərlik edilmirsə, pedaqoji kollektiv həmin məqsəd ətrafında səfərbər olunmursa, müəssisədə yaradıcı, təşəbbüskar iş atmosferi yaradılmışsa, təhsil prosesinə peşəkar səviyyədə pedaqoji nəzarət təmin edilmirsə, bu zaman bütövlükde müəllimlərin də səmərəli fəaliyyətindən danişmaq əbəsdir. Yaxşı müəllim yalnız sağlam mənəvi-psixoloji şərait olan məktəbdə formalaşsa, təcrübə qazana və nüfuzlu şəxsə çevrilə bilər. Öz növbəsində keyfiyyətli təhsil də büləvəsət düzənləmiş və məqsədyönlü fəaliyyət sistemi yaradılan məktəbdə reallaşa bilər. Bu mənada məktəbə kimin rəhbərlik etməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edən məsələdir. Hazırda cəmiyyət və dövlət tərəfindən təhsilə yüksək tələblərin irəli sürüldüyü bir vaxtda məktəb direktoru rəhbərlik etdiyi pedaqoji kollektivin lideri səviyyəsində olmalıdır. Bu günün məktəb direktoru elmi-nəzəri hazırlığı, pedaqoji ustalığı, metodiki cəhətdən kamilliyyi, idarəetmə bacarığı, principallığı, yaradıcılığı, təşəbbüskarlığı, mədəni səviyyəsi, cəmiyyətdə nüfuzu və digər bu kimi cəhətləri ilə fərqlənməlidir. Biz keçmiş sovetlər birliyinin stereotiplərində ayrılaraq ümumi təhsil sistemində apardığımız məzmun İslahatlarını irəliye doğru addım kimi qiymətləndiririk. İlk dəfədir ki, uzun illərdən sonra ümumi təhsil sisteminə dəha çox idrakı fəallığa, düşüncəyə, şəxsiyyətin formalaşmasını şərtləndirən həyatı bacarıqların mənimsenilmesinə yönəlmış məzmun standartları hazırlanıb tətbiqinə başlanmışdır. Bununla belə, təhlil və mü-

sahidələr göstərir ki, bu sahədə uğurlu nəticələrlə yanaşı, nöqsanlar da mövcuddur. Həmin nöqsanlar isə, bir qayda olaraq, təhsil prosesinin yeni tələblər əsasında idarə edilməməsi ilə birbaşa əlaqədardır. Yəni bəzi məktəblərdə rəhbərliyin məsuliyyətsizliyi və səriştəsizliyi nəticəsində müasir təhsil programlarının (kurikulumların) mahiyyətinin izahına, müəllimlərin hazırlanıq səviyyəsinə, şagirdlərin təlim nəticələrinin təhlilinə, yeni pedaqoji texnologiyaların öyrənilməsinə, bütövlükde təhsil fəaliyyətlərinin monitorinqinin aparılıb əməli təkliflər hazırlanmasına lazımi diqqət yetirilmir. Bu və bu kimi faktlardan aydın olur ki, məktəb direktorlarımızın heç də hamısı çalışdığı kollektivdə lider məqamına çata bilməmişdir. Halbuki növbəti illər üçün nəzərdə tutulan hədəflərin bir çoxunun reallaşdırılması məhz bu amildən asılıdır. Ona görə də məktəb rəhbərlərinin düzgün seçilməsi, peşəkarlıq səviyyələrinin artırılması, müasir idarəetmə texnologiyalarına yiyələnmələrinin təmin edilməsi yaxın gələcəkdə əsas hədəflərdən hesab olunur. Bununla belə, vəzifə funksiyalarını layiqincə yerinə yetirməsi üçün məktəb direktoru müəyyən səlahiyyətlərə də malik olmalıdır. İndiki halda məktəb direktorları müəssisənin büdcəsinin formalasdırılmasında yaxından iştirak edə bilmirlər, ayrılan vəsaiti müstəqil idarə etmək imkanından məhrumdur. Təkmil qaydalar olmadığı üçün onlar vəzifəsinin öhdəsində gələ bilməyən müəllimlərin pedaqoji işdən uzaqlaşdırılmasında da xeyli çətinlik çəkir, bürokratik əngəllərlə üzləşirlər”.

Təhsil nazirinin dediyinə görə, həlli vacib problemlərdən biri də müəllim peşəkarlığının, eləcə də müəllimlərin peşə məsuliyyətinin, icra intizamının artırılması ilə bağlıdır: “Yuxarıda zəif idarəciliyin müəllim fəaliyyətsizliyinə getirib çıxarmasını qeyd etdik. Lakin bu, yeganə səbəb deyildir. Obyektiv desək, əsl müəllime ciddi nəzarət tələb olunmur. Bəzən ictimaiyyət arasında “yaxşı müəllim”, “zəif müəllim”, hətta “pis müəllim” ifadəleri işlədir. Bu məqamda “Elin gözü tərəzidir” məsəli daha yerinə düşür. Xeyli faktlar məlumdur ki, I sinif qəbul zamanı valideynlər uşaqlarının konkret bir müəllimin (müəllimlərin) sinfində oxumasına etiraz edir, digər məktəblərə üz tuturlar. Yuxarı siniflərdə də belə hallar müşahidə olunur. Təsəvvür etmek çətin deyil ki, cəmiyyətdə və valideynlər arasında nüfuz qazana bilməyen müəllimlərlə dərs apardıqları fenlər üzrə keyfiyyətli təhsilə nail olmaq qeyri-mümkündür, onlar heç bir cəhətdən şagirdlərə nümunə ola bilməzler. Bu problem çoxdan mövcuddur, daim diqqətə çatdırılır, lakin onlara qarşı sərt mövqə tutulması ilə bağlı mövcud qanunvericilikdəki boşluqlar da aradan qaldırılmır. Məsuliyyət mədəniyyətindən əzəqətən uzaq belə müəllimlərin dərslerində iştirakdan şagirdlər çox vaxt boyun

qayırlırlar. Nahaq yerə demirlər ki, müəllimin ən obyektiv inspektoru məhz şagirdlərdir. Əlbəttə, uzun illərdə bəri hamını düşündürən bu problemi birdən-birə həll etmək də imkan xaricindədir. Ona görə də bu istiqamətdə tədricən ciddi monitörinqlərə başlamaq, diferensiasiya yolu ilə həmin müəllimlər üçün müvafiq əlavə təlimlər sistemi müəyyənləşdirmək, eləcə də uyğun gəlməyənləri pedaqoji işdən kənarlaşdırmağa yönəlmış qanunvericilik bazası yaratmaq əsas vəzifələrdəndir. Bu gün biz nəticəyönümlü, şəxsiyyətönümlü təhsildən danışırıq, şagirdlərdə ya radiciliq, tədqiqatçılıq, təşəbbüskarlıq, məsuliyyətlilik və cavabdehlik, liderlik bacarıqlarının formalasdırılmasına başlıca məqsədlərdən biri kimi ön plana çəkirk. Əger bu keyfiyyətlər məktəb rəhbərləri və müəllimlərin hamısında olmazsa, onlar necə reallaşdırıla bilər?! Ümumi təhsilin məzmunu mütəxəssislər tərəfindən müəyyənləşdirilsə də, her bir müəllim öz fənninin eksperisi olmalı, proqramlara da, dərsliklərə də, təhsil prosesinin təşkili nə də yaradıcı münasibət bəsləməyi bacarmalıdır. Müəllimin vəzifəsi, sadəcə olaraq, dərslikdə olanları şagirdlərə danışmaq deyildir. Belə olan halda nə müəllim, nə də şagird inkişaf edə bilməz, dərsliklərin əsirinə çevrilərlər. Əsl müəllim bir informasiyanın neçə-neçə müvafiq informasiyalarla zənginləşdirilsində, müstəqil araştırma aparmaqla əlavə məlumatların toplanmasında, informasiyaların çeşidlənib zəruri olanların müəyyənləşdirilməsində, aldığı biliklər əsasında öz fikirlərini irəli sürməkdə şagirdlərə yardımçı olan, istiqamət verən şəxsdir. “Öyrənməyi öyrətmək” müddəasının əsasını da məhz bu amillər təşkil edir.

Növbəti 10 il üçün müəyyən olunan hədəflər arasında məktəbin səriştəli idarə edilməsi və müəllim peşəkarlığı məsələsinə xüsusi önəm verməyimiz, heç şübhəsiz, təsadüfi deyildir və hamı tərəfindən başa düşüləndir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin müntəzəm diqqət və qayğısı ilə son dövrə ümumi təhsilin mədəni-texniki və tədris bazasının, bütövlükde infrastrukturunun yenidən qurulması istiqamətində genişmiqyaslı böyük işlər görüləməsdür və həmin proses uğurla davam etməkdədir. Möhtərem Prezidentimiz tərəfindən həyata keçirilən bütün bu tədbirlər ümumi təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsində xüsusi əhəmiyyətə malik stimul olmaqla bərabər, təhsili idarəetmə orqanlarının və məktəb rəhbərlərinin, müəllimlərin səy və əzmkarlığı, məsuliyyət mədəniyyətinin, müasir tələblərə uyğun peşəkarlığının artırılmasını zəruri edir. Hazırkı dövr üçün taleyülü sayılan həmin vəzifənin reallaşdırılması başlıca məqsədlərdən biri kimi növbəti illərdə fəaliyyətimizin əsasını təşkil edəcəkdir”.

Sevinc QARAYEVA

Bolqaristan Milli İncəsənət Akademiyasının rektoru ADMİU-nu ziyarət etdi

Bakıda keçirilən sayca 2-ci Beynəlxalq Humanitar forum oktyabrın 4-də öz işinə başladı. Adından da məlum olduğu kimi qloballaşan dün-yamızda humanitar sahələrin vacibliyini öne çeken, humanizmin bir sıra bəşəri problemlərin həllində əsas rol oynaya biləcəyini prioritet məsələ kimi ortaya qoyma bu mötəbər məclisin ölkəmizin paytaxtında baş tutması fərəhli hadisədir. Dünyanın bir sıra məməkətlərindən vətənimizə təşrif gətiren yüzlərlə mötəbər qonaqlar bu günlər ayrı-ayrı elm, mədəniyyət mərkəzlərində olur, görüşlər keçirir, xalqımızın mənəvi dəyərləri barədə daha ətraflı məlumat əldə edirlər.

Bele hörmətli qonaqlardan biri də Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində olub. Bolqaristan Milli İncəsənət Akademiyasının rektoru, professor Svetoslav Kokalov da Azərbaycan Prezident Administrasiyası tərəfindən respublikamiza dəvət olunmuş fəxri qonaqlardan biridir. Hörmətli rektorun forumun ilk gününün başlanğıcında ilk ziyarət etdiyi məkansa mehz ADMİU olud. Bu da səbəbsiz deyildi. Axi, ilbəl beynəlxalq əlaqələrini genişləndirən, sıralarında bir sıra ölkələrdən təhsil almağa gəlmiş gənclərə yer verən Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin rektoru, professor Timuçin Əfəndiyev 2010-cu ilin aprel ayında Bolqaristanın Milli İncəsənət Akademiyası rəhbərliyinin dəvəti ilə bu ölkəyə səfər etmiş, akademianın fəaliyyəti, iş şəraiti, yaradıcı potensialı ilə tanış olmuşdu. Və o rektor Svetoslav Kokalova işgüzar danışçılar nəticəsində hər iki təhsil ocağı arasında tarixi

sənədlər imzalanmış, müqavilə bağlanmışdı. Artıq 2-ci ildir ki, həmin müqavilənin bəndlərinə uyğun olaraq nəzərə çarpacaq işlər görülməkdədir. Və S. Kokalovun ADMİU-ya təşrif gətirməsi də artıq iki təhsil ocağı arasında düzgün məcraya yönəlmış əlaqələrin daha da genişləndirilməsi perspektivlərinin müzakirəsi ilə əlaqədar idi. Artıq köhnə dostlar kimi görüşən hər iki rektorun massa arxasında səmimi, işgūzar səhbətləri, xarici qonağın onu maraqlandıran məsələlər barədə ister Timuçin Əfəndiyev, isterse də ADMİU-nun digər nüfuzlu nümayəndələrinə ünvanlaşdırığı sualları izləmək çox xoş idi. Göründü ki, ADMİU-nun tələbə və müəllim heyətinin birgə əməyi sayesində yüksək zövqə süslenmiş muzeyi seyr edərək keçirdiyi hissələr, eləcə də "Xoreografiya sənəti" kafedrası tələbələrinin ifalarından aldığı estetik zövq əvəzsizdir. Bele ki muzey eksponatlarına baxıb öz hissələrini təsirli sözlərə rəy kitabına yazandan sonra ADMİU-nun rektoru T. Əfəndiyev onu digər mərtəbədə

INTIQAM

yerləşən rəqs zalına davət etdi. Burada isə müəllimlərin nəzarəti altında xoreografiya sənəti üzrə təhsil alan tələbələrin bir qrupu məşq edirdi. Qonaqla görüş gözənlənməz olsa da rəqqas tələbələr özlərini itirmədilər. Azərbaycan rəqsinin milli əlaqələrin daha da genişləndirilməsi perspektivlərinin müzakirəsi ilə əlaqədar idi.

Artıq köhnə dostlar kimi görüşən hər iki rektorun massa arxasında səmimi, işgūzar səhbətləri, xarici qonağın onu maraqlandıran məsələlər barədə ister Timuçin Əfəndiyev, isterse də ADMİU-nun digər nüfuzlu nümayəndələrinə ünvanlaşdırıldığı sualları izləmək çox xoş idi. Göründü ki, ADMİU-nun tələbə və müəllim heyətinin birgə əməyi sayesində yüksək zövqə süslenmiş muzeyi seyr edərək keçirdiyi hissələr, eləcə də "Xoreografiya sənəti" kafedrası tələbələrinin ifalarından aldığı estetik zövq əvəzsizdir. Bele ki muzey eksponatlarına baxıb öz hissələrini təsirli sözlərə rəy kitabına yazandan sonra ADMİU-nun rektoru T. Əfəndiyev onu digər mərtəbədə

Nizami Gəncəviyə həsr olunmuş kitab təqdim edilib

Dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin 870 illik yubileyinə həsr olunmuş dövlət tədbirləri çərçivəsində İlqar Əliyevin "Sərr və Açıq" kitabıının səhnələşdirilmiş təqdimat mərasimi keçirilib. APA-nın məlumatına görə, tədbir Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Azərbaycan Rəssamlar, Memarlar ittifaqları və Azərbaycan Yaziçılar Birliyinin təşkilatçılığı ilə baş tutub. Tədbirdə mədəniyyət və turizm nazirinin I müavini Vaqif Əliyev, "İçərişəhər" Elmi Tədqiqat İnstitutunun baş elmi işçisi, tarix elmləri doktoru Kamil Fərhadoğlu, AMEA-nın müxbir üzvü və Ədəbiyat İnstitutunun direktor müavini, professor Teymur Kərimli, Azərbaycan Tibb Universitetinin İnsan anatomiyası kafedrasının dosenti Rəşid Mahmudov, xalq memarı Hafiz Əmirxanov və digər şəxslər çıxış ediblər. Natiqlər Nizami yaradıcılığından, təqdimati keçirilən kitabın əhemmiliyyətindən səhəbət açılıb. Mərasimdə əməkdar incəsənət xadimi, rəssam Vaqif Nəzirovun kitabın məzmunu üzrə çəkdiyi rəsm əsərlərinin sərgisi də təşkil olunub.

"Məhkumlar" serialının təqdimat mərasimi keçirilib

ATV telekanalının sifarişi ilə çəkilən "Məhkumlar" serialının bugündə təqdimat mərasimi olub. Tədbiri giriş sözü ilə açan "Məhkumlar" televiziya serialının quruluşçu rejissoru və "Oscar film production"un Baş direktori Yaşar Əhmədov serial haqqında qısa məlumat verərək bildirib ki, yaradıcı kollektiv serialda cəmiyyətdə baş verən əksər sosial problemlərin ekran həllini tapmağa çalışıb. Ailədaxili zoraklıq, erkən nikahlar, yaxın qohum nikahları, valideyn - övlad münasibətləri kimi ciddi sosial mövzuların əks olunduğu serialla bağlı çıxış edən ziyanlılar, ictmaiyyət nümayəndələri serialda əks olunan problemlərin ekranda öz bədii həllini uğurla tapacağına inandıqlarını qeyd ediblər: "Geniş izləyici auditoriyasına xidmət edən teleserialın ilkleri sözün əsl menasında saymaqla bitmir. Bele ki, Azərbaycanda ilk dəfə "Məhkumlar" teleserialının internet portalı (www.mahkumlar.az) fealiyyətə başlayıb. Bundan başqa teleserialın tanıtım filmi ayrıca filmin bölmələrindən olan fragmanlardan istifadə edilmədən hazırlanıb. Ayrıca, teleserialın əsas qəhrəmanı Adil obrazının ifaçısı İlkin İbəyev xüsusi olaraq Avstriyadan ölkəmizə dəvət olunub. Teleserialda çəkilən aktyorlar arasında əməkdar artistlər Bakı Bələdiyyə Teatrının aktyorları, əməkdar artist Firəngiz Babayeva (Zərrintac), Aydın Əliyev (Fikret), Sərvər Şahbəyli (Bəhram) kimi aktyorlar var". Daha sonra tədbir iştirakçıları serial sənayesinin inkişafı üçün belə serialların daha çox çəkilməli olduğunu vurgulayaraq, yaradıcı kollektivə uğurlar arzulayıblar.

GÜNEL

Kamran Şahmərdan Kukla Teatrında "Balaca şahzadə"ni səhnələşdirəcək

Abdulla Şaiq adına Kukla Teatri Finlandiyada yaşayan azərbaycanlı rejissor Kamran Şahmərdana yenidən əməkdaşlıq üçün müraciət edib. Rejissor bu dəfə teatrda fransız yazılışı Antuan de Sent-Eküperinin "Balaca şahzadə" əsərini səhnələşdirir. Kukla Teatrının baş rejisoru Rəhman Əlizadənin sözlərinə görə, artıq tamaşaşanın məşqləri gedir ve gələn ay tamaşaçıların ixtiyarına veriləcək. Qeyd edək ki, tamaşa rolları Elnur Abbasquliyev, Səriyyə Mansurova, Xəqani Əliyev, Ruqiyə Heydərova, Nərim Nəbiyeva ifa edir.

Səhənə əsərinin rəssamı rusiyalı rəssam Oleq Bezrukovdu. Xatırladak ki, Finlandiyada yaşayan azərbaycanlı rejissor Kamran Şahmərdan 2008-ci ildə Abdulla Şaiq adına Kukla teatrında "Ağ və qara" əsərini səhnələşdirib.

GÜNEL

Göyərçinin paltarı

ağlayırdı, elə ağlayırdı gözünün içi Qanlıgölə dönmüşdü. Əstəğfürullah, nə ağla-maq: Qalibin sorağıyla göz yaşlarının hərəsini bir ciğira salmışdı. Bir gün anasının gözündən iki damcı yaş sızıldı, yanaglarından ölüb torpağa düşdü. Göz yaşları elini uzatdı, Qalib anasının göz yaşlarından yapışır yerin üstünə çıxdı. Əlindən tutan göz yaşlarından anasının yerini soruşdu, yolu göstərdilər. Qalib gelib evlərini tapdı. Anası göyərçin paltarı hörürdü. Höründü ki, Qalibin göyərçinə geyindirsən, göyərçini üzüməsin, gedib diyar-diyan gəzsin, balasından ona bir xəbər gətirsin...

...Anası onu həyətdə görən kimi evə qaçdı, nimdər getirib yerə atdı, oturub ayaqlarını qabağa uzatdı. Yanında - yerdə yun döşək vardı. Qalib də uzandı döşəyin üstünə, başını qoydu anasının dini. Qalib ağladı, ananın da gözündən bir damcı sızıldı, damcılar tapışdırı, qucaqlaşdırı. İkisi də bir-biri üçün ağlayırdı, göz yaşları da darixmişdi bir-birindən öt-

rū.

- Hərə getmişdin?
- Səndən ötrü darıxmağa.
- Darıxa bildinmi?
- Yox, torpaq qoymadı, kəsdi aramızı.
- Mənsə səndən ötrü doyunca darıxdım.
- Lap yaxşı. Səndən bir şey xahiş edəməyə gelmişəm.
- De görək.
- Bir de məndən ötrü darıxanda paltarları iyələmə.
- Niyə?
- Sən burnuna iyi elə çekirən ki, yeriñ altında bütün bədənim yuxarı dərtlər.
- Yaxşı, eləmərəm ta.
- Burda nə var, nə yox?
- Burda hamı var, biz yoxuq.
- Bəs göyərçinim hanı?
- Uçub harasa.
- Nece yəni harasa?
- Nə bilim, deyirlər ki, göyərçinin gəreşənə çevrilir.
- Bəs onda bu paltarı kimə tikirən?

HEKAYƏ

- Göyərçinə.
- Demirsən yoxdu?
- Yoxluğunu ki var.
- Elə həminkisən e... həminkı...
- Hə.
- Fəridəm hanı?
- Toya gedib?
- Allah mübarək eləsin. Kimin toyuna?
- Öz toyuna.
- Maşının hanı bəs?
- Arifin oğlu pul verdi.
- Süre bilir heç olmasa?
- Nə bilim, kəndi o baş-bu baş dolaşır da.
- Evdə tək qalırsan?
- Yox.
- Özgə kim var?
- Budu ha, göyərçinin paltarı.
- Tək qalma, gedək, mən də orda təkəm...
- Durdular ayağı. Hərəsi bir gilə ağladı. Ananın göz yaşı ayağına düşdü, batdı Qalibin yanına. Qəbirlər qoşlaşdırılar.
- Allah göstərməsin, evləri də qaldı xaraba. Amma heç kim bilmir ki, göyərçinin paltarı sağ-salamatdı hələ...

Fərid HÜSEYN

Qalibin gözündən bir gilə yaşı gəldi. Sonra yenə kövrəldi, bir gilə də süzüldü, düşdü ayağına. Həmin göz yaşı ayağına elə zərbə dəydi ki, yerin altına girdi, torpağa batdı. Anası ağlayırdı Qalib gedəndən, elə

Əruzşunas alim

Nizaməddin ŞəMSİZZADƏ
professor

Bir neçə il idi ki, İncəsənət Universitetində nəzəri fənləri, o cümlədən əruzu tədris edirdim. Akademiyanın bağında yazıçı dostum Əlibala Hacızadə ilə gəzışın Əkrəm Cəfərə rast geldim. Ədəb-ərkan salamından sonra səhbətə qoşulub soruşdum: Ustad mən beş ilə əruzu tədris etmek səviyyəsində öyrənə bilərem? Barmağını "yox" istiqamətində yelləyib ürəkdən güldü və dedi: Əşsi mən otuz ildə əruzu öyrənə bilmirəm... Əruz ədəbiyyat nəzəriyyəsinin integrallığı. XIII əsrde (767-ci il) əreb dilçisi və müsiqisünası Əbu Əbdürəhman Xəlil ibn Əhməd el Bəsri, el Fərahi (718-790) tərəfindən əsasi qoyulan əruz orta əsrlərdə mədrəsələrdə ana dili ilə bərabər tədris olunur, buna görə də əruzu bilməmək ayib sayılırdı.

Türk alimi İ.Həbib "Əreb islam millətlərinə iki şey verdi: din və əruz" - deyə ona çox böyük qiymət vermişdir. Əruz haqqında Şərqdə çox, bizdə isə az yazılıb. Böyük nəzəriyyəçi Əkrəm Cəfər "Əruzun nəzəri əsasları və Azərbaycan əruzu" (1977) adlı fundamental monoqrafiyası ilə müqayiseli əruzşunaslığın əsasını qoyub. O, özündən sonra daha qiymətli bir əsər - bu günlərdə 50 yaşı tamam olan istedadlı tələbəsi, əruzşunas alım Tərlan Quliyevi ərsəyə gətirib. Alimin böyüklüyü ondadır ki, o, təkcə yaxşı əsər yazır, həm də özündən sonrakı nəsillər üçün yaxşı müte-xəssis yetişdirir, məktəb yaradır.

Əkrəm Cəfər məktəbinin ən gənc və istedadlı yetirməsi Tərlan Quliyev 1962-ci il oktyabr ayının 6-da Bakıda ziyalı ailəsində anadan olub. Onun atası Aslan Quliyev, anası Balaxanım İbrahim qızı, dayısı Malik Qarazadə və xalası indiki BDU-nun şərqşunaslıq fakültəsinin əreb dili şobəsini bitirmişlər. Dayısı 1995-2008-də BDU-nun ilahiyyat fakültəsində kafedra müdürü olub.

Tərlan ilk təhsilini Bakıdağı əreb dili təmayüllü 44 saylı orta məktəbdə, ali təh-

silini 1979-1984-cü illərdə BDU-nun filologiya fakültəsində almışdır. Hələ beşinci kursda diplom işi yazarkən Ə.Cəfərə tanış olmuş bu böyük alim onun həm diplom işinin, həm də 1990-ci ildə müdafiə etdiyi "Nəsimiyyətin "Miyarül-əşar əsəri" mövzusunda namizədlik dissertasiyasının elmi rəhbəri olub.

Tərlan 1989-cu ildə AMEA-nın Z.Bünyadov adına Şərqşunaslıq İnstitutunda baş laborant kimi əmək fealiyyətinə başlayır. 2001-

elmin və ədəbiyyatın, analitiki bədii fikrimizin müxtəlif cərəyanlarına dərindən bələd olan T.Quliyev səyle tarixiliyə istinad edir, konteksti nəzəre alaraq nəticələr çıxarırlar.

Əruzdan nəinki kitab yazmaq, əruzdan bir səhifə belə yazmaq çətindir. Şərqi üç böyük dilində - əreb, fars və türk dillerində yaranmış klassik Şərq ədəbiyyatı əruz vəzni üzərində təməl tapıb. Dahi Füzuli "Qəzəl bildirir şairin qüdrətin" dedikdə həm də əruzla yaz-

ci ilə qədər çox qısa müddətdə biliyi, istedadı təşkilatçılığı, səmimiyyəti sayəsində orada şöbə müdürü vəzifəsinə yüksəlir. Nəzəriyyəci alim 2004-cü ildən bu günək AMEA-nın M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda çalışır, hal-hazırda bu elm məbədində "Əlyazmaların kataloqlaşdırılması" şobəsinin müdürüdür.

T.Quliyev 2003-cü ildə müvəffəqiyyətə "Əruz və qafiyəşunaslıq tarixi VIII-XVI əsrlər" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə edib.

İlk məqaləsinin çap olunduğu 1985-ci ildən bu günək onun 100-dən artdıq məqaləsi, "Əruz və qafiyəşunaslıq tarixi (VIII-XVI əsrlər)" (1998); "Əruz" (2001); "Anadilli şeirimizin qədim dövrü" (2001), "Anadilli əruzvəznli şeirimizin poetik inkişaf yolu" (2011) kimi çox dəyərli kitablari çap olunub. O, böyük türk şairi Əlişir Nəvainin əruz nəzəriyyəsinə dair "Mizanül övzan" (2006) əsərini tərcümə, on söz və qeydlərə çap etdirib.

Tərlan Quliyev 1993-cü ildən başlayaraq dönyanın İran, Türkiye, ABŞ, Türkmenistan, Özbəkistan, Kıbrıs kimi ölkələrində beynəlxalq konfrans və simpoziumlarda Azərbaycan elmini ləyəqətlə təbliğ və təmsil edib.

Onun əsərləri müasir əruzşunaslıq elminin və nəzəri fikrin səviyyəsini yüksəltir. Araşdırılmalarında Şərq-Qərb elminin en müasir nailiyyətlərinə əsaslanan əruzşunas alım çox usul ilə faktın nəzəri fəzasını təyin edir, mühakimələrində fəhmin və məntiqin vəhdətinə əsaslanır. Əreb dili

mağın çətinliyini ifadə edirdi. T.Quliyev əruzun sehri aləminə daxil olmuş bir mütexəssisidir. Müasir əruzşunaslıq elminizin yaradıcılarındandır. Mən heç bir tərəddüb etmədən onun kitablarını, xüsusi "Əruz və qafiyəşunaslıq tarixi" və "Anadilli əruzvəznli şeirimizin poetik inkişaf yolu" monoqrafiyalarını əruz nəzəriyyəsi sahəsində nüfuzlu mənbələr hesab edirəm. Orta əsrlərdə şeirlər necəliyini təyin edən iki tərəzi, iki meyar əsas idi: vəzni və qafiyə. T.Quliyev klassik şeirlər əsas vəzni olan əruzu və vəzni şeriki olan qafiyəni əreb dilli məxəzələr əsasında əsaslı şəkildə araşdıraraq dəyərlə nəticələrə gelib.

T.Quliyevin əruz və qafiyəşunaslıq sahəsində tədqiqatları müasir qloballaşan dünyada, rəqəmsal avropaçılıqla ruhi aləm - şərqçilik arasında mücadilələr getdiyi bir dövrə xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu əsərlər şərqçiliyin dayaqlarını möhkəmlədir, milli özgünlüyün qorunmasına şərait yaratır.

T.Quliyev tapdanmış yolla getməyib, böyük Ə.Cəfərin müqayiseli əruzşunaslıq elminin işığında özüne yeni yol tapıb, öz adını bəşər fikrinin hələ çox-çox əsrlər heyrətde qoyacaq əruzun tarixi ilə bağlayır. İstedadlı alim ömrünün yetkin çağına - 50 yaşa gelib çatıb. İstiqlal yolları ilə əzmlə nurlu sabahlara addımlayan xalqımız ondan yeni tədqiqat əsərləri gözləyir.

Özizim Tərlan! Qoy canın sağlam, zehnin iti, fəhmin hüduduz, yazıb yaratmaq ehtirasın tükenməz olsun.

www.mkm.az

MİLLİ KİTAB MÜKAFATİ ƏSƏRLƏRİN QƏBULUNU ELAN EDİR.

Müsabiqəyə həcmi 40 000 işarədən az olmayan bədii əsərlər (povestlər, romanlar, hekaya topluları) qəbul olunur.

Uzun siyahi ("lonqlist", 20 ən yaxşı əsər) **2013-cü il martın 1-də** elan ediləcək.

Qısa siyahi ("shortlist", 10 ən yaxşı əsər) **2013-cü il, martın 15-də** elan ediləcək.

Qaliblərə pul mükafati təqdim olunacaq:

1-ci yer – 3000 manat

2-ci yer – 2000 manat

3-cü yer – 1000 manat

Əlavə nominasiyalar:

Ən yaxşı şeir (həcmi 100 sətirdən az olmamaqla) – mükafat **300 manat**

Ən yaxşı uşaq nağılı – mükafat **300 manat**

Ən yaxşı gənc yazar – mükafat **300 manat**

Qəbul 2012-ci il, noyabrın 16-na qədər davam edəcək.
Qaliblərin adı isə 2013-cü il, iyunun 4-də elan olunacaq.

Əsərlər Z.Tağıyev küçəsi 19 ("Əli və Nino" kitab dükəni, tel.: 4930412), eləcə də, info@mkm.az ünvanında qəbul olunur.

MKM-in baş sponsoru Bakcell şirkəti, rəsmi sponsoru Bank Respublika QSC

bakcell

Bank Respublika Ali&Ninə
size faydalı

Danimarkanın rəqs qrupu Bakıda master-klass keçib

Danimarkanın dünəyada tanınmış rəqs qrupu olan "National Danish Performance Team"ın üzvləri Bakıda master-klasslar keçiblər. APA-nın məlumatına görə, qrup üzvləri yerli media məsləblər ilə görüşərək, onların suallarını da cavablandırıblar. Gənclər və idman Nazirliyinin dəvəti ilə Bakıya gelən və ifalarında əsasən akrobat rəqslerinə üstünlük verən rəqs qrupu üzvləri ilk dəfə olaraq Azərbaycana gəldiklərini açıqlayıblar. Tədbirdə qonaqları salamlayan Bakı şəhər Gənclər və idman Baş İdarəsinin rəisi Raqif Abbasov qrupun oktyabrın 8-də Əli Oyunları Sarayında xüsusi şou nümayiş etdirəcəyini deyib. R.Abbasov bildirib ki, daima yeniliklərlə imza atan Gənclər və idman Nazirliyi bu cür sürpriz layihələri davam etdirəcək.

Tədbirdə qrupun meneceri Mette Mogensen, mətbuat katibi Bjarke Hal, təlimatçı Anders Bidstrup, gimnastlar Malthe Hahn və Katrine Myrup iştirak ediblər. Mette Mogensen qrupun 33 nəfərdən ibarət olduğunu nəzərdə tutub: "İlk dəfədir Azərbaycandayıq və bu bizim üçün çox xoşdur. Bakıda Qız Qalası, İçərişəhər, Yanardağ da olmuşuq və olduqca böyük zövq aldıq. Deyə bilerik ki, Bakı olduğumuz şəhərlərdə fərqli və maraqlıdır. Buranın mədəniyyəti, insanları, qədim tarixi bizi cəlb etdi və biz yenidən Azərbaycana gəlmək niyyətindəyik". Bjarke Hal deyib ki, qrup Azərbaycandan sonra Kolumbiya, Meksika və digər bu ki mi ölkələrdə şoularını nümayiş etdirəcək. Onun sözlərinə görə, qrup oktyabrın 8-i Bakı səhnəsində xüsusi və yaddaşalan şou nümayiş etdirəcək. Üzvlər 7 geyimdə Bakı ehlinin qarşısına çıxacaq. Rəqs növlərindən danışan gimnastlar Malthe Hahn və Katrine Myrup istənilən rəqs növünün onlar üçün maraqlı olduğunu qeyd ediblər. Qrup üzvləri eləcə də Bakıda keçirilən Futbol üzrə qızlararası Dünya Çempionatından xəbərdar olduğunu və bu oyunlarda iştirak arzularını dila gətiriblər.

Dünyanın bir çox ölkələrində öz şouları ilə böyük maraqlı qazanan qrup 18-28 yaş arasında 28 genç atletdən ibarətdir. Qrup mütəmadi olaraq tur menecerleri ilə bərabər dünya turuna çıxır və konsertləri çox böyük miqyasda təşkil olunur.

Cahangir MƏMMƏDLİ

Azərbaycan klassik maarifçilik məktəbində xalqın özünüdürək prosesinə təkan vermek, milli-mənəvi dəyərlərimizi zənginləşdirmək, milleti gözüaqıq və savadlı görmək arzusu ilə publisistikənin, ədəbiyyatın, elmi fəaliyyətin bir çox yararlı istiqamətlərindən istifadə etmiş böyük karife-yərimiz var. Bu məktəb bir vaxtlar öz işini görmüş, milləti, xalqı qaranlıq dünyadan çıxararaq onun inkişaf xəttini müəyyən etmişdir. M.F.Axundov, H.Zərdabi, U.Hacıbəyli, C.Məmmədquluzadə, M.Ə.Rəsulzadə və s. kimi onlarca millət fədailərinin yaratdığı maarifçilik məktəbi sonradan böyük alim və şəxsiyyət Xudu Məmmədov, Yusif Məmmədəliyev kimi adamlar tərəfindən davam etdirilmiş və zənginləşdirilmişdir. Müasir günlərimizdə-multimedianın indiki inkişaf çağında maarifçilik fəaliyyətinə ehtiyac varmı? Klassik maarifçilərimiz öz ideyalarını yaymaq üçün ən ağır tarixi şəraitdə qəzet, jurnal, kitab nəşrinə pənah gətirmiş, öz sözlərini deyə bilmışlar. Bəs bu gün - eləhəzərət internetin, kütüvə informasiya vasitələrinin müasir bolluğu şəraitində maarifçilik ideyalarının yayılmasına yenədəmi ehtiyac duyulur? Bu suala cavab axtaranda göz öünüb bir çox müasir alımları, yazıçı və publisistlərimiz, xalqın problemləri ilə yaşayan vətəndaş-ictimai xadimlərimiz gəlir. Onların müasir çağdakı maarifçilik fəaliyyətinin bəzi faktları yene də bizi heyran qoyur və mütləq klassiklərimizin xalqa, millətə, vətəne bəslədikləri məhəbbət, ürək yanğısı yada düşür. Bu sırada kimya elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, Y.H.Məmmədəliyev adına Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun direktoru Vaqif Abbasovun çox önemli yeri var. V.Abbasov, əlbəttə, ilk növbəde alimdır. Kimya elminin təkcə Azərbaycan mühitində deyil, beynəlxalq miqyasında öz yeri olan bir elmi xadimdir. Lakin mənim milli və beynəlxalq ictimai rəydə öz yeri olan bu kimya aliminin fəaliyyətində onun maarifçilik missiyasını öncə çıxmışdır. Və onun maarifçilik fəaliyyəti barədə söz açdığını anda klassikamızı xatırlatmağım da təsadüfi deyil. Çünkü Vaqif Abbasovun klassik maarifçilərə çox bənzəri var. Həmin o klassik maarifçiləri bir az dərinləndirək xatırlasaq aydın şəkildə görəcəyik ki, onların əksəriyyəti özlərinin fundamental elmi, yaradıcılıq sahəsindən başqa, həm də cəmiyyətə söz demək istəyindən doğan digər mümkün istiqamətlərə də el atmışlar. M.F.Axundov ədəbi yaradıcılığın bütün növlərini heç də havayidan işə salmamışdı. H.Zərdabi təhsil aldığı fundamental elm sahələrindən əlavə qəzet işi ilə məşhur oldu. Təkcə musiqisi ilə cəmiyyəti fəth edə biləcək Ü.Hacıbəyli öz maarifçilik ideyalarını həyata keçirmək üçün publisistikaya geniş meydan verdi. Kristolloqrafiya elmi sahəsində dünyani heyran qoyan Xudu Məmmədov cəmiyyəti narahat edən ən ciddi milli problemlərə dair onlarca ictimai məqalənin müəllifi oldu. Beləcə, kimya elmində böyük uğurlara imza atmış, məhz bu sahədəki elmi fəaliyyəti ilə akademianın müxbir üzvü səviyyəsinə yüksəlmiş Vaqif Abbasov özünün fundamental yaradıcılıq sahəsi ilə paralel geniş maarifçilik fəaliyyəti ilə Azərbaycan ictimai fikrində aydın

Alim haqqında dost sözü

bir yer tutmuşdur. Böyük ictimai, elmi, pedagoji fəaliyyət sahibi Vaqif Abbasov haqqında nələri bilirok? Məni bu yazını qəle-mə almağa vadar edən həmin sual oldu.

Mən bu yerdə AMEA-nın müxbir üzvü, fəlsəfə elmləri doktoru, professor Səlahəddin Xəlilovun hikmet dünyasından bir fikrə diqqət çəkmək istərdim: "İnsan bir kitabdır ki, zaman keçdikcə başqları tərəfindən səhifə-səhifə oxunur və ne qədər diqqətə oxunsa da, açılmayan, oxunmayan səhifələrin sayı daha çoxdur. İnsanın özü isə əksər hallarda öz kitabını oxumaq və dinləmək imkanına malik olmur". Yəni cəmiyyət üçün yaşayan insanın ömrü kitabının məzmunu onun özündən çox elə həmin cəmiyyətin özünə gərəkdir. S.Xəlilov daha sonra yazar:

"İnsanın əməllərimi onun xisletindən asılıdır, yoxsa onun xisleti məhz bu əməlləri sayəsində daim yeniləşərək onun simasını formalasdırır? Quranda deyilir: "...Təkcə böyük savab yiyesinə verilən vergidir gözəl xislet" (Quran 41/35). Deməli, xislet öncədən müəyyənləşdirilmiş sabit, deyisməz bir şey olmayıb, insanın əməli fəaliyyəti, həyatda göstərdiyi səbr və əzm, gördüyü savab (və günah) işlər sayəsində müntəzəm olaraq dəyişir, təşəkkül edir. Ya kamilləşir, ya naqışılır. Bu gün gördüyüümüz hər bir iş, atlığımız hər bir addim sabahki taleyimizə təsir göstərməklə yanaşı, sabahki simamızı da təyin edir.

Bir sözə, insanın xisleti, əməli və imanı bir-birini qarşılıqlı surətdə tamamlayıb və biri o birisi üçün şərt və təkan olur. İnsan dünyaya boş yerə gəlmir. Ona qədər müəyyən təbii və ictimai mühit mövcud olur. Və bu mühitin öz ruhu (nəfəsi), öz meyarları və prioritət maraq dairəsi vardır. Bu mühitə düşən insanlar həmin bu maraqlara xidmət etməyə, öz həyatını həmin bu meyarlar baxımından qurmağa çalışırlar".

Men Səlahəddin müəllimin insanı xarakterizə edən, onun fəlsəfi təhlilini verən bu stiirlərinin çıxdan oxumışam. Amma qəribəsi budur ki, Vaqif Abbasovun bioqrafiyası barədə düşünəndə bu fikirlər yenidən yadına düşdü. Və gördüm ki, ictimai rəydə yeri formalasmış insanların yaxşılırı bir-birine çox bənzəyir.

Tale ele getirmişdir ki, mən bu kimya alimi ile düz altı il bir yerde işləmişəm. Məsələ burasındadır ki, 2005-ci ildə Azərbaycanda ictimai Televiziya və Radio Şirkəti yaradılarken bu şirkəti formalasdırmaq və onun fəaliyyətini tənzimlemək üçün cəmiyyətin çox müxtəlif sahələrindən seçilmiş doqquz nəfərdən ibarət Yayımlı Şurası üzvlərindən biri də Vaqif müəllim oldu. Doğrusu, lap ilk görüşlərimizdə bu kimya aliminin Yayımlı Şurasında necə fəaliyyət göstərəcəyi şurənin sədri kimi məni xeyli düşündürdü. Lakin azca bir vaxtda mən Vaqif Abbasovun simasında çox böyük bir alim-maarifçi şəxsiyyətinin şahidi oldum. Əvvəlcə Vaqif müəllimin bioqrafiyasına diqqət elədim. Tərəf rayonun Cəmili kəndində doğulub. Atası müəllim, anası ömrü boyu kolxoz işində çalışıb. Vaqif Abbasovun hər şeyden çox müəllimliyə mehbəbbəti atası Məhərrəm kisinin peşəsindən doğub. Vaqif müəllimin tanığım ilk günlərdən atasına və anasına mütqəddəs övlad münasibətinin şahidi olmuşam. Onun ən inancı and yeri tapıldığı bu iki şəxsin ruhlarıdır. Həyatının bütün uğurlarına dəstək olmuş ictimai xadimlərin, müəllimlərinin adının yanında mütləq atası Məhərrəm müəllimin deyimlərindən, nəsihətlərdən misal gətirir. Onun kimyaya məhbəbbəti də atasından gelib. Orta məktəbi qurtaranda müəllimləri Məhərrəm kişiye oğlunun kimyaya xüsusi marağının olduğunu bildiriblər. Və Vaqif müəllim də o zaman APİ deyilən o

məşhur institutun Kimya fakültəsinə daxil olub. Hər şey burdan başlayıb. Mən Vaqif müəllimin iki il evvel artıq Akademianın müxbir üzvü kimi bu doğma təhsil məssisəsində müəllim və tələbələrlə görüşündə iştirak etdim. Bu görüş salonunda V.Abbasovun kimya elmləri doktoru, professor, AMEA-nın müxbir üzvü, saysız-hesabsız beynəlxalq və milli ödüllerin sahibi V.Abbasovun qocaman müəllimləri də vardi. O müəllimlərin Vaqifi bir tələbə kimi necə qiymətləndirdiklərindən sonra mən bu insanın indiki ucalığına qətiyyən təccübələnmədim. Onların dilindəki, nitqindəki keçmiş tələbəyə qiymətləri Vaqifin bu günkü alim, müəllim Vaqif Abbasov olmağını şərtləndirən əsas fakt idi.

V.Abbasovun bioqrafiyasında onun saysız-hesabsız kimya cəmiyyətlərinin üzvü, çoxlu beynəlxalq diplom, neçə-neçə beynəlxalq konfransda məruzə sahibi olduğu kimi faktlar yer alır. Vaqif Abbasov dönyanın harasında olur-olsun, hansı tribunadan çıxış edir-etsin, ilk sözünü müəllim və müəllimlərə minnədarlığı ilə baslayır. Mən onun Binəqədi rayon məktəbləri ilə bir görüşündə iştirak etdim. Həmin məktəblərin rəhbərləri Vaqif Abbasovu bu görüşə bir alim və ictimai xadimdən də çox şagirdlərdə müəllim peşəsinə məhbəbat yaradan bir insan kimi dəvət etmişdilər. Mən o görüşdə Vaqif Abbasovun pedagoji ustalığının heyranı oldum və etiraf edim ki, o gün mən şagird yaşında olsaydım tərəddüb etmədən orta məktəb müəllimi peşəsinə seçerdim.

V.Abbasov maarifçilik fəaliyyətini bir neçə istiqamətdə aparır. Birinci fəaliyyəti, əlbəttə, kimya elmini populyarlaşdırması fonunda gedir. Bu elm sahəsini də iki istiqamətdə, iki üslubda böyüdüb: a) elmi monografiyalar, dərslik və dərs vəsaitləri, yüzlərlə məqalələri ilə; b) televiziya çıxışları, müxtəlif auditoriyalarda görüşləri ilə. Mən V.Abbasovun Sumqayıtda bir çox görüşlərinin, həmçinin kimyaçılarla salon səhəbtlerinin şahidi olmuşam. Bu görüşlərdə elmi və praktik kimyaçılar özlerinin yüzlərlə suallarına Vaqif müəllimin ən populyar üslubda cavablarından məmən qalmışlar. İkincisi, Vaqif müəllim bir qayda olaraq Azərbaycan məktəblilərinin istedad gücü olanlarını daim diqqətdə saxlayır və kimyaya xüsusi məhbəbbəti olan belə şagirdlərin dönyanın bir çox qitəsində keçirilən olimpiadalarда iştirakını təmin edir, uğurlarına şəxsən şərait yaradır. Mən Vaqif müəllimin Yardımlının adı bir kənd məktəbi şagirdlina beləcə vətəndaşlıq qayğısının şahidi olmuşam. Olur ki, televiziya çıxışlarından sonra respublikanın çox müxtəlif kənd məktəblərindən müəllimlər, şagirdlər onun yanına gəlir, tanış

olur və güclü vətəndaş qayğısı olan bu alimdən kömək və məsləhətlər alırlar. Vaqif müəllim televiziyadakı debatlarından birində Azərbaycan dövlətçiliyinə, Azərbaycanın bu günkü inkişaf səviyyəsinə qısqanlıqla yanaşan xarici ölkələrdən birinin bizim şagirdlərə "sponsorluq" isteyin qara niyyətdən başqa bir şey olmadığını yeqin edərək o şagirdlərə öz şəxsi köməyini təklif etdi. Və sonradan onların axıradək təhsil almalarına, öz layihələrini gerçəkləşdirmələrinə sahib çıxdı.

V.Abbasov 1992-ci ildən Təhsil Nazirliyinin məktəblilərin kimya olimpiadasının respublika turunu keçirən münsiflər heyətinin sədridir, 2001-ci ildən Təhsil Nazirliyinin Elmi Metodiki Şurasının "Kimya və kimya texnologiyası" bölməsinin sədridir, 2001-ci ildən Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyası nəzdində kimyadan ekspert şurasının və seminarın rəhbərləri 2003-cü ildən Təhsil Problemləri İstifadə İstiqaməti ilə birlikdə təsis etdiyi "Kimya məktəbdə" elmi metodiki jurnalın baş redaktorudur.

Təkcə adlarından da göründüy kimi, bu vəzifələrin hər biri adadan geniş erudiyyə, elmi bacarıq, təşkilatlılıq qabiliyyəti, obyektiv olmaq və ən əsası, bizim günlərimiz üçün problem olan vaxt tapmaq fərasəti tələb edir. Vaqif müəllimi yaxından tanıyanlar onun tükənməz enerjisi, tapşırılan vəzifəyə dövlətçilik məsuliyyətilə yanaşmasına yaxşı bələddir. Onda olan bu keyfiyyətlər isə birmənalı olaraq onun vətəndaşlıq yanğıından qidalanır.

2001-ci il də V.M.Abbasov Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü seçilmişdir. Akademianın müxbir üzvü akademikliyə gedən yoluñ bir adımlığıdır. Vaqif müəllim bu böyük elmi titulu şərəflə daşıyan və ona layiq olduğunu hər an sübut edən bir alimdir.

V.Abbasov elm və təhsilin inkişafı sahəsində səmərəli fealiyyətine görə 2005-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamları ilə "Azərbaycanın əməkdar müəllimi" fəxri adına layiq görülmüş və "Şöhrət" ordeni ilə təltif olunmuşdur. O, 2009-cu ildə İsləm Ölkələri İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (EKO) elm və texnologiya üzrə baş mükafatına layiq görürlüb.

Vaqif Abbasov rəsmi dövlət işləri ilə birlikdə ictimai işlər də həm böyük dəstək verir, həm də özü bu sahədə ölkə ictimaiyyətinin yaxşı hiss etdiyi dərəcədə fealiyyət göstərir. Yuxarıda qeyd etdiyim kimi, V.Abbasov 2005-ci ildə Azərbaycan dövlətinin iradəsi və cəmiyyətin sosial si-farişi ilə yaranan ictimai Televiziya və Rədionun Yayım Şurasına üzv seçildi. Vaqif müəllim altı il bizimle birlikdə bu Şurada çox səmərəli fealiyyət göstərdi, işgüzar məsləhətləri ilə böyük hörmət qazandı. Doğrudur, 2011-ci ildən Neft-Kimya Prosesləri İstifadə İstiqaməti və Cəmiyyətin sosial si-farişi ilə yaranan ictimai Televiziya və Rədionun Yayım Şurasına üzv seçildi. Vaqif müəllim altı il bizimle birlikdə bu Şurada çox səmərəli fealiyyət göstərdi, işgüzar məsləhətləri ilə böyük hörmət qazandı. Doğrudur, 2011-ci ildən Neft-Kimya Prosesləri İstifadə İstiqaməti və Cəmiyyətin sosial si-farişi ilə yaranan ictimai Televiziya və Rədionun Yayım Şurasına üzv seçildi. Vaqif müəllim altı il bizimle birlikdə bu Şurada çox səmərəli fealiyyət göstərdi, işgüzar məsləhətləri ilə böyük hörmət qazandı. Doğrudur, 2011-ci ildən Neft-Kimya Prosesləri İstifadə İstiqaməti və Cəmiyyətin sosial si-farişi ilə yaranan ictimai Televiziya və Rədionun Yayım Şurasına üzv seçildi. Vaqif müəllim altı il bizimle birlikdə bu Şurada çox səmərəli fealiyyət göstərdi, işgüzar məsləhətləri ilə böyük hörmət qazandı. Doğrudur, 2011-ci ildən Neft-Kimya Prosesləri İstifadə İstiqaməti və Cəmiyyətin sosial si-farişi ilə yaranan ictimai Televiziya və Rədionun Yayım Şurasına üzv seçildi. Vaqif müəllim altı il bizimle birlikdə bu Şurada çox səmərəli fealiyyət göstərdi, işgüzar məsləhətləri ilə böyük hörmət qazandı. Doğrudur, 2011-ci ildən Neft-Kimya Prosesləri İstifadə İstiqaməti və Cəmiyyətin sosial si-farişi ilə yaranan ictimai Televiziya və Rədionun Yayım Şurasına üzv seçildi. Vaqif müəllim altı il bizimle birlikdə bu Şurada çox səmərəli fealiyyət göstərdi, işgüzar məsləhətləri ilə böyük hörmət qazandı. Doğrudur, 2011-ci ildən Neft-Kimya Prosesləri İstifadə İstiqaməti və Cəmiyyətin sosial si-farişi ilə yaranan ictimai Televiziya və Rədionun Yayım Şurasına üzv seçildi. Vaqif müəllim altı il bizimle birlikdə bu Şurada çox səmərəli fealiyyət göstərdi, işgüzar məsləhətləri ilə böyük hörmət qazandı. Doğrudur, 2011-ci ildən Neft-Kimya Prosesləri İstifadə İstiqaməti və Cəmiyyətin sosial si-farişi ilə yaranan ictimai Televiziya və Rədionun Yayım Şurasına üzv seçildi. Vaqif müəllim altı il bizimle birlikdə bu Şurada çox səmərəli fealiyyət göstərdi, işgüzar məsləhətləri ilə böyük hörmət qazandı. Doğrudur, 2011-ci ildən Neft-Kimya Prosesləri İstifadə İstiqaməti və Cəmiyyətin sosial si-farişi ilə yaranan ictimai Televiziya və Rədionun Yayım Şurasına üzv seçildi. Vaqif müəllim altı il bizimle birlikdə bu Şurada çox səmərəli fealiyyət göstərdi, işgüzar məsləhətləri ilə böyük hörmət qazandı. Doğrudur, 2011-ci ildən Neft-Kimya Prosesləri İstifadə İstiqaməti və Cəmiyyətin sosial si-farişi ilə yaranan ictimai Televiziya və Rədionun Yayım Şurasına üzv seçildi. Vaqif müəllim altı il bizimle birlikdə bu Şurada çox səmərəli fealiyyət göstərdi, işgüzar məsləhətləri ilə böyük hörmət qazandı. Doğrudur, 2011-ci ildən Neft-Kimya Prosesləri İstifadə İstiqaməti və Cəmiyyətin sosial si-farişi ilə yaranan ictimai Televiziya və Rədionun Yayım Şurasına üzv seçildi. Vaqif müəllim altı il bizimle birlikdə bu Şurada çox səmərəli fealiyyət göstərdi, işgüzar məsləhətləri ilə böyük hörmət qazandı. Doğrudur, 2011-ci ildən Neft-Kimya Prosesləri İstifadə İstiqaməti və Cəmiyyətin sosial si-farişi ilə yaranan ictimai Televiziya və Rədionun Yayım Şurasına üzv seçildi. Vaqif müəllim altı il bizimle birlikdə bu Şur

FƏRYAD... VƏ VICDAN

Loğman RƏŞİDZADƏ

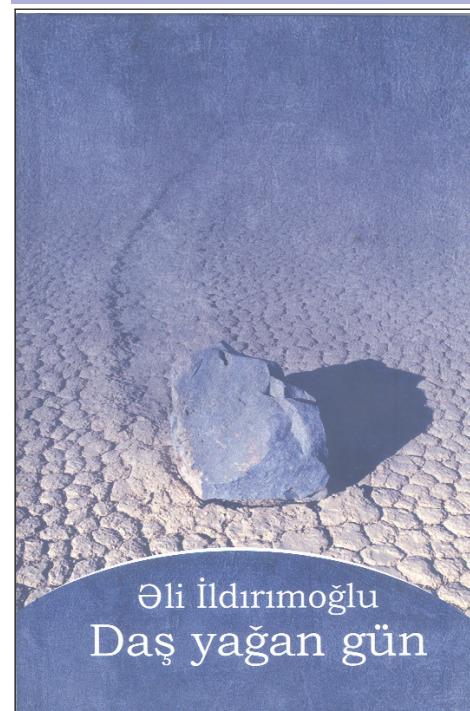
Biz çox vaxt suallar yox, cavablar qarşısında aciz qalırıq. Sualları biz vermirik... Biz cavablarımıza məhkumluq. Suallar ilahi nidasıdır... Cavablar insan əməlinin təqdimatıdır. Zamanın əbədiliyinə söykənən, keçmişin ənginliklərindən səzülüb gələn sərr dolu bu suallara cavab axtara-axtara insan oğlu müəmmə dolu bir substansiyaya çevrilirmi?! Həyat əbədi suala dönmürmü?.. Yaxud bu cavabların özü sual nidasıyla səslenmirmi? Bəzən də müdhiş cavablar bizi yenidən quru, soyuq suallarla üzbeüz qoymurmu? Biz kimik?.. Hardan hara gedirik?.. Yolumuzda, inam və əqidəmizdə, imanımızda nə dərəcədə kamilik? Zaman öz nəfəsində, nəfsində bizdən nələri alıb, nələri verib! Daim əbədi və mürrəkkəb sual kimi böyük məchulluqla önmüzdə dayanan bu dünya qarşısında bizim əbədi missiyamız nədir?.. Onu xilas eləmek, yoxsa daha da belalara sürüklemek? İlahi varlıq olan, müqəddəslikdən pərvəriş tapan, tədricən şərə uyub şeytana xidmət edən insan əvladının missiyası bəlkə ele budur: vurmaq, dağıtmak, yandırıb yaxmaq... Bəlkə insan dünyaya elə buna görə gelir?.. Bəlkə elə ona görə də insan halallıqdan daha çox harama xidmət edir? Elə məhz buna görə də gözəl dünyamız od tutub yanır, şeytanın büxvundan çabalayır? İnsan Allahlıq iddiasına düşəndə öz missiyasını unudur, Allahın işlərinə el aparır və bundan gizli, məşum bir zövq alır... Allah zaman-zaman öz yaratdığına həddini tanıtılır, missiyasını xatırladır, müttəfiq üsul və vasitələrlə onu tərbiye eləməye çalışır.

Zamanın ayrı-ayrı çağlarında meydana gələn dinlər, elmi biliklər, etik-estetik fikirlər, fəlsəfi görüşlər, incəsənət, ədəbiyyat... Bütün bunlar insanı tərbiyeləndirmək, onu şərin pencəsin-dən xilas eləmək üçün ilahi çabalardır. Təessüf, günün bu gündündə, hətta kosmosu feth etmek ezmində olan müasir insan özü-özünü fəthdə yene də acizdir. Nə qədər çəkəcək?! Haqqdan, ədalətdən, xeyir əməllərdən uzaq düşmüş insan özünü tapmaq, özünü yenidən keşf etmek üçün həle özü-özüyle çıxma Mücadilə apara-caq?.. Yəni son anda, dünyanın əşrefi sayılan insan bir qarışqa ömrü də yaşamayacaqmı?..

Məşhur hədisdə deyilir ki, Həzreti İbrahim Peygəmbəri yandırmaq üçün oda atıb kənardan tamaşa dayanılar. Bu vaxt balaca bir qarışqa ağızını suyla doldurub odun üstünə tökməyə başlayır. Onu lağa qoyub gülürər. Sənin canın-cəsədin nədir ki, bu boyda odu söndürmək istəyirsən, - deyirlər. - Düzdür, bu cismimlə odu söndürə bil-məyəcəyəm. Amma mən, öz vicdan borcumu yerinə yetirirəm, - qarışqa cavab verir.

Zaman-zaman üz-üzə qaldığımız bəşəri sualların ən sadə və mükəmməl cavabı, bəlkə də elə budur! Qarışqa ömrü, qarışqa vicdanı... Bəlkə ulu Tanrı bizi bununla imtahana çəkir, bizi dərs verir, qarışqa vicdanını insan vicdanına adekvat estetik kateqoriya kimi qoyur?! Fəlakət qarşısında hamının vicdanı oyanmalı, borc hissi kükreməli, bacardığını ortaya qoymalıdır. Nəinki özü fəlakət yarada, həmcinslərinin malına-canına qəsd edə, qurulub-yaradılmışları viran qoya, yandırıb-

Noyabrın 17-də görkəmli yazıçı-jurnalist Əli İldırımoğlunun 85 yaşı tamam olur. Bu münasibətlə tanınmış publisist Loğman Rəşidzadənin yazıçının yaradıcılığından bəhs edən "Fəryad və vicdan" esesini oxuculara təqdim edirik.

yaxa, kütləvi qırğınlar törədə, Allahın işinə el aparıb onun vəzifələrini mənimseyə... Qoca tarix belə halları zaman-zaman tekrarlayıb, lakin son anda, haqq qazandırmayıb. Erməni vandalizmi, erməni vəhşiliyi, erməni şovinizmi də təzələnən, təzələndikcə həyasızlaşan, həyasızlaşdıraqa quduzlaşan, yeni çalarlarla üzə çıxan bəşəriyyət və insanlıq əleyhinə belə faktlardandır. İnsan, onsuz da xisletən günahkardır. Hər insanın qəlbində məşum, sırlı bir xəbislik, günah potensialı yatır. Viktor Hüqo məmkün qədər az günah işlətməyi tövsiyə edirdi. İnsan üçün qanun budur, - deyərdi. Bəli, insan çalışıb az günah eləməlidir. Heç günah etməmək mələklərin işidir... Bəli, səhbət hələ adı, başqa sözə, cari günahdan gedir. Təbii, hər kəs potensial günahkardır. Bəs qatil, qan içən, yırtıcı, dağıdıcı, insanlığa qarşı vandallar?.. Təbii, sual da, cavab da bu anda qapanır. Artıq bundan sonra insan yox, insan sıfətində şeytan və iblis başlayır. Bunu belə də formula eləmək olar: bundan sonra ermənilik başlayır...

Biz qarışqa vicdanını örnek getirdik. Bu, hər bir insanın vicdan borcuna da işiq tuta bilər. Hər kəs bəşəriyyət qarşısında, bu gözəl, mərhəmətli, ana şəfqətli dünyamız qarşısında, hər an ünsiyyətdə olduğu, göz-gözə, nəfəs-nəfəsə dayandığı həmcinsləri önündə cavabdehdir, məsuliyyətlidir. Di gel ki, çox vaxt bu ali, ruhani və qüdsal vəzifələr unudulur, evin içinde qardaş qardaşla yola getmir, qonşu qonşuya daş atır, əsrlər boyu eyni regionda, eyni paraleldə yaşayan millətlər bir-birinə qənim kəsilih, ölkələr, dövlətlər cəngi-cidalə çıxır, kəndlər, şəhərlər xarabazara çevrilir, qan su yerinə axır... Həmisə ləyaqətini uca tutan, səmimiyyəti ucbatından əzab-əziyyət çəkmiş biz azərbaycanlılar da zaman-zaman adı vicdanı hissədən və mərhəmətdən məhrum erməni milətçiləri tərəfindən zülmə, zillətə, basqıya, soyqırıma məruz qalmışq. Bu gün də həmin ağrı-acıyla baş-başayıq. Ermənilər, xüsusən onların millətçi qanadı, bəlkə də yer üzündə yeganə məlxuqdur ki, ne öz qövmü, ne bəşəriyyət və insanlıq qarşısında heç bir

məsuliyyət daşımadan yaşayır. Bunu-nunla da həm öz milletinin, həm də başqa xalqların inkişafına ciddi əngəl-lər törədir. Onların bu xisləti son anda da bumeranqa dönüb özlərinə dəyir. Azərbaycana qarşı məkli erməni siyaseti əsrlər boyu davam edib və müxtəlif dövrlərdə fərqli çalarlarda üzə çıxıb. Onların müxtəlif səpkili bu "ince" siyasetinin son anda kobud bir məntiqi olmuşdur: erməni millətçiliyi. Tarix kitablarında, elmi-metodiki dərgilərdə, publisistik nümunələrdə, ədəbi-bədii əsərlərde erməni millətçiliyi, erməni vandalizm faktlarla, real, həyati detal-larla göstərilmiş, dünya ictimaiyyəti qarşısında ifşa edilmişdir. Yaziçi Əli İldırımoğlu öz yaradıcılığında bu məsələyə döne-döne müraciət etmişdir. "Daş yağan gün" romanı bu mövzuda fundamental ədəbi nümunədir.

Əli İldırımoğlu geniş profilli, dərin məzmunlu, fəlsəfi mündəricəli əsərləri ilə ədəbi ictimaiyyətə yaxşı tanışdır. Onun əsərlərini Azərbaycan həyatının, azərbaycanlı taleyinin ensiklopediyası adlandırsaq, səhər eləmərik. Təqdimata ehtiyacı olmasa da, səhbətimizin ruhuna uyğunluğunu nəzərə alıb onun insan taleləri ilə zəngin əsərlərini bir daha yada salaq: "Həmin adam", "Zorən jurnalist", "Közərən setirler", "Dərd", "Qarlı gecələr", "Mənim rencər atam", "Aqibət" və insan talelərinə, milli, sosial, əxlaq məsələlərini fərqli rakurslarda əks etdirən digər əsərlərinde erməni məsəlesi, erməni probleemi, xalqımız üçün daim başağrısına çevrilmiş ermənilik məsələsine bu və ya digər yönən toxunulmuş, fəlsəfi, estetik və əxlaqi təhlilə, təşrihə celb edilmişdir. Ən nəhayət, birbaşa erməni məsələsinə, ermənizmin vəhşi təbiətine həsr olunmuş "Daş yağan gün" romanı... Fabulası son dərəcə həyati, real ictimai lövhələr, canlı xarakterlər üzərində qurulmuş romanda insan mənzərələri, təbiət və cəmiyyətin harmoniyası zərif ədəbi dildə, səmimi bir təhkiyə ilə təqdim edilir. Ədib, xalqımıza həmisə qənim kəsilməş erməni şovinizminin, erməni vəhşiliyinin kökdən, dibdən gələn səbəblərini göstərir, düşmənçiliyi ənənəyə çevirmiş xəbis erməni psixologiyasının heyretamız dərəcədə real və obraklı şərhini verir. Son anda ağsaqqal, ağır taxtalı yazı-

çı mətləbləri, məsləhetləri, təhkiyənin yekunu kimi müdrik nəsihətlər, atalar sözü mərtəbəsində ədəbi-estetik neticələr...

Əsərin bədii mətləbi onu deyir ki, bu roman bizim ata kitabımız olmağa, ömrümüzün, taleyimizin bələdçisi ro-lunu oynamaya layıqdır. Axi, biz həm də unutqanıq... Belə kitabları yaddaşımızı təzələmək üçün hər an, hər zaman, bəlkə də özümüzə dəşimalıq. Evimizdə göz önünde saxlamalıq, işdə stolumuzun üstündə en görümlü yerde olmalıdır, yol gedərkən belə, qoltuğumuzda gəzdirməliyik. Mübaliğə hesab etməyin, hissə qapılmaq ki-mi də qiymətləndirməyin... Bu kitab hər cür tərifə, hətta pafoslus qiyəmətə la-yıqdır. Çünkü buradakı hadisələr, qələmə alınmış mövzu, ictimai kolliziyalar bizim taleyimizlə, milli mövcudluğumla birbaşa bağlıdır. Bir daha vur-gulamaq istəyirəm ki, belə kitablar bizim mənəvi-əxlaqi dərsliyimizdir. Sa-yılığımızı itirəndə belə kitablar və-rəqləməliyik, bərkliyimizi, iradi möh-kəmiyimizi saf-çürük eləmək, siyasi səbatlığımızı bir daha yoxlamaq, ayıq-sayıq, sərvəxt olmaq üçün yenə də belə kitablara müraciət etməliyik. Bir ba-laca laqeydəsəndə, iradəmizin yayı boşalandı yənə bu üvnana üz tutma-liyiq. Axi, biz unutqanıq... Belə kitablar mənəvi dayağımız, dumanlı və əzablı yollarımıza tutulan bir işiq, məşəldir, zamanın qapalı suallarına cavabdır. Biz kimik, hardan gelib hara gedirik? Necə gedirik, nə üçün gedirik? Bu zi-qzaqlar içerisinde bir xalq kimi mövcudluğumuzu necə qorunmalıq? Əbədiyyət qarşısında hansı sınaqlara həzir olmalıq? Başımıza yağan daşları yığıb saxlamalıqmı, yoxsa onların üstündən laqeydcəsinə adlayıb keç-məliyikmi? Ozünüdərk, özünütəsdiq nədir: Allah vergisidirmi, xarakterdimi, xarizmadırmı, milli mentalitetdirmi?.. Ağsaqqal, müdrik yazılımız "Daş yağan gün" romanında bu mətləblərə in-ce bir işiq salır, bu qapalı suallara müəyyən açıq cavablar verir. Və Köhnə Həsənlinin ağsaqqallarından biri, Babanın diliylə estetik qənaətini bə-yan edir: "Nə millət olursa-olsun, insan ki, Allahdan qorxmadi, ondan nə pis əməl desən çıxar..."

(ardı gələn şənbə sayında)

Vilayet QULİYEV

Denstervilin gündəliklərinin Bakı ilə bağlı səhifələrində ən çox təsadüf olunan heç şübhəsiz, "möcüzə" sözüdür. O, iyulun ikinci yarısından etibarən şəhərin yalnız "möcüzə" sayəsində duruş götirdiyini tekrarlamadan yorulmurdu. Eyni zamanda özünün də bəzən belə bir möcüzə nəticəsində vəziyyəti deyişəcəyinə inamını itirmirdi. Çox güman elə buna görə də, Dokuçayevin sədrliyi ilə keçən hərbi şuradan və özünün çağırıldığı toplantıdan sonra Bakını tərk etməklə bağlı mərkəzdən emr alsa da, onu yerinə yetirməye tələsmirdi. Əksinə, hökuməti strateji məsələlərdə düşünlənməmiş addımlar atmaqda təqsirləndirək sentyabrın 9-da gündəliyində yazırdı: "Bağdad və London strategiya məsələsində cinayətkarcasına astagəllik göstərirler. Hətta indi də başa düşmürələr ki, türklərin Bakını tutması bizim Bağdadi ələ keçirməyimizdən qat-qat əhəmiyyətli qələbədir".

O, Dərbənd, Ənzəli və Krasnovodska səfərləri nəticəsində həmin şəhərləri Bakı ətrafında birləşdirmək və Xəzərdə Britaniya ağalığını təmin etmək isteyirdi. Denstervilin Dərbəndə səfəri uğursuzluqla nəticələnmişdi. Bakıdakı gərgin vəziyyət Krasnovodska getməyə imkan verməmişdi. Sadəcə, Britaniyanın nezarəti altındakı Ənzəli limanı ilə intensiv əlaqələri qoruyub saxlamaq mümkün olmuşdu. Lakin mahiyyət etibarı ilə bu uzaqqorən planın ingilislərə dünyanın strateji xammal ehtiyatları baxımından zəngin və perspektivli bölgelərindən birlənə nəzarət imkanı yaradacağı şübhə doğurmurdur.

Bu istiqamətdəki planlarından bəhs edən Denstervil yazdı: "Özümü bolşevik dəniz quldurlarının hücum riski qarşısında qoyaraq Dərbəndə getməyi qərara aldım. Biçərəxovla görüşmək və əməkdaşlıq planlarını müzakirə etmək isteyirdim. 48 saat ərzində Bakıya qayıtmalı, yerli limanın imkanlarını öyrənmək üçün Krasnovodska getməli idim. Krasnovodskdan Ənzəliyə səfər planlaşdırılmışdım. Burada Mirzə Kiçik xanla danışqları başa çatdırmaq, habelə yeni qüvvələrin göndərilməsi və ordunun ərzaq təminatından ötrü Gilandan dəyü gətirilməsi məsələsini həll etmək lazım idi. Azsaylı yerli qoşunu ruhlandıraq şimalda, dəmir yol xətti boyunca onların basqınlarını hazırlamaq, bu minvalla da türklərin arxa cəbhe ilə əlaqələrini pozmaq üçün Lənkərana getməliydim. Lənkəranda həm də böyük miqdarda ərzaq tədarükü görmək imkanları vardı".

Denstervil bəlkə özü də fərqinə varmadan Azərbaycan istiqlalının düşmənlərinin - Şəumyan və əlaltılarının zərərsizləşdirilməsi prosesində iştirak etmişdi. On üç gəmi ilə Həştərxana qəçməq istəyən "kommunarlar" ingilis və Sentoasper qüvvələrinin birge səyi ilə dayandırılmış və geri qaytarılmışdı. Bolşevik təbliğatına təsir altına düşən sırávi əsgərlər tərəsilə edildikdən sonra eyni gəmilərlə Sovet Rusiyasına, liderlər isə həbsxanaya göndərilmişdi.

"Əlbəttə, Bakı həmin on üç gəmini (Əvvəli ötən şənbə saylarımda)

Britaniya generalının

(Bakının azad edilməsinin 94 illiyinə həsr olunur)

itirməli oldu, - deyə Denstervil yazdı. - Çünkü Həştərxan bolşevikləri onları geri qaytarmayı ağıllarına da getirmirdilər. Digər tərəfdən, bizim hökumət də (ingilis generalının artıq özünü Sentoasper diktatürü ilə eyniləşdirdiyi diqqətdən yayınmamalıdır - V.Q.) bu qədər çox sayda bolşevik əsirini saxlamağa qadir deyildi. Onların şəhərdə sərbəst hərəkətine yol vermək olmazdı. Bir sözə, Həştərxana göndərilmələri vəziyyətdən ən yaxşı çıxış yolu idi. Şəumyan və Petrov şəhər həbsxanasında saxlanıldı. Bakının süqutu günü onlar həbsdən çıxmış və tərəfdarlarının kiçik bir qrupu ilə Krasnovodska yollanmışdır. Lakin bədbəxtçilikdən həmin dövrə bolşeviklər şəhərdə çox qeyri-populyar idilər. Bu da onların güllələnməsi ilə nəticələnmişdi".

Bolşeviklərdən bəhs edərkən ingilis generalı başqa bir diqqətəliyiq məqamada toxunur - Şəumyan və digər komissarlar "Sovet Rusiyasının əmlakı" adı altında Bakıdan külli miqdarda pul, qızıl, əntiq əşyalar, mebel, xalça və s. çıxarmağa çalışmışdır. Bunların bir qismi çox böyük ehtimalla 1918-ci ilin mart qırğını zamanı şəhərin azərbaycanlı əhalisindən talanan sərvətlər idi.

Aydındır ki, Denstervil Bakıya Azərbaycanın və azərbaycanlıların dostu kimi gəlməmişdi. Şəhərdə qaldığı bir aya yaxın müddətde o, ruslar, ermənilər, gürcüler, Dağıstan təmsilçiləri və Avropanı icması nümayəndəleri ilə çoxsaylı görüşlər keçirmişdi. Erməni Milli Şurasının təşkil etdiyi rəsmi nahar məclisine qatılmış, rus kilsəsində olmuşdu. Bütün bunların müqabilində Azərbaycan türkləri ilə hər hansı təmas qurmaq, onları dinləmək, dərđləri, problemləri ilə məraqlanmaq ağlına da gəlməmişdi. Hər halda gündəliklərdə bu məsələ ilə bağlı heç bir qeyde təsadüf edilmir. Yalnız sentyabrın 10-da adını çəkmədiyi gürçü knyazı ilə "tatarların vəziyyəti ve onlara bağlı ümidi haqqında" fikir mübadiləsi apardığını göstərir. Hansı vəziyyətdən və "tatarların" hansı ümidiñəndən səhbət getdiyi, nəhayət bu müzakirələrin nə üçün yerli xalqın öz təmsilçisi ilə deyil, "gürçü knyazı" ilə aparılması da təbii ki, qaranlıq qalır.

Gündəliklərindən fərqli olaraq "Densterforsun macəraları" kitabında o, Bakıda Azərbaycan türkərinin mütərəqqi və açıq fikirli nümayəndəsi ilə görüşündə bəhs edərək yazdı: "... nüfuzlu tatarlardan biri, ziyalı və son dərəcə yaxşı təhsil görmüş şəxsə maraqlı səhbətim oldu. Lakin eyni zamanda məni əvvəlcədən xəberdə etmişdilər ki, bu ləyaqətli centlmenlə əlaqəm şəhərdə narahatlıq yarada bilər. Ona görə də müəyyən qədər geri çəkilməli oldum. İndi də inanıram ki, əgər Bakıda daha artıq qalsayıq, ermənilərlə tatarlar arasında barışq yaranmasına nail olarıq. Lakin o da yadimdادر ki, şəraitin tələbi altında həmin tatar centlmenini görmək üçün gecə yarısı yalnız bir nəfərin müşaiyəti ilə tatar məhəlləsinin dar küçələrindən keçməli oldum. Həmin küçələrin birində məni son dərəcə ehtiyatla qarşılıyaraq şübhəli bir evə ötürdülər".

Burada həqiqətin, yoxsa macəra ünsürlərinin, yaxud ekzotikaya meylin da ha üstün yet tutduğunu müəyyənləşdirmək çətindir. Həm də sual yaranır: nə üçün digər millətlərin təmsilçiləri ilə özünün "Prezident Kroger" gəmisindəki qərargahında, yaxud "Avropa" otelində

General Lionel Charles Denstervil

görüşən, habelə zərurət yarananda onları öz ofislərində, digər ictimai yerlərdə ziyan edən general Denstervil azərbaycanlı ziyalı ilə ünsiyyət qurmaq üçün belə çətin və təhlükeli variant seçmişdi? Görüşün məxfiliyi və ciddi ehtiyat tədbirləri hansı tərefin tələbi idi? Denstervil yerli əhalinin təmsilçisi ilə ünsiyyəti gizli saxlamağa çalışırdı, yoxsa "tatar centlmeni" ingilislərlə temas qurmasını kimsənin bilməsini istəmirdi?

O biri tərəfdən həmin "centlmenin" kimliyi de suallar yaradır. Əger inkoqnitο şəxs ingilis generalı ilə əl-ələ vere-rek qarşıdurma meydanına çevrilmiş Bakıda milli sülh yaratmaq iqtidarından idisə, deməli həqiqətən de şəhərin erməni və azərbaycanlı əhalisi arasında böyük nüfuz sahibi sayılmalı idi. Belə məqamda ilk ağla gələn Ə.Topçubaşov, M.Ə.Rəsulzadə, yaxud F.Xoyski kimi tanınmış azərbaycanlı siyasi xadimlər olur. Lakin həmin günlərdə birinci iki nəfər İstanbulda, sonuncu isə Gəncədə idi. Ümumiyyətlə, erməni terroru, habelə ingilislərin də dəstək verdiyi antiazərbaycan isterikası nəticəsində milli siyasi və intellektual elita Bakıdan didərgin salınmışdı. Odur ki, Denstervilin "tatar centlmeni" deyərən kimi nəzərdə tutduğunu müəyyənləşdirmək imkansızdır.

Denstervil və ermənilər

İngilislərin Bakıya dəvət olunmalarının təşəbbüskarları sırasında erməni siyasetbazları yuxarıda da göstərildiyi kimi əsas yerlərdən birini tuturdular. Müttəfiq axtarışı onların diqqətini iranadakı ingilis hərbi qüvvələrinə cəlb etmişdi.

Erməni Milli Şurası emissarını Denstervilin yanına ilk dəfə 1918-ci ilin aprelində, o, Həmədanda olarkən göndərmişdi. Azərbaycanda daşnak-bolşevik alyansının rəhbərliyi ilə həyata keçirilən mart qırğını yeni başa çatmışdı, Bakı kommunası hələ rəsmən həkimiyətə gəlməmişdi. Bolşeviklərin mövqeyi kifayət qədər güclü deyildi. Belə şəraitdə daşnaklar mövcud vəziyyətdən yaralanaraq ingilislərin himayəsi ilə Bakının ağalarına çevrilək istəyirdilər. "Densterforsun" Bakıya gəlməsindən təxminən iki həftə əvvəl - avqustun 5-də isə Şura üzvü doktor S.Araratyan Ənzəlidə general Denstervili ziyarət etmişdi. Bu görüş həm kəşfiyyat, həm də təşviqat xarakteri daşıyırırdı. Erməni Mil-

li Şurası Xəzəri keçməyə hazırlaşan ingilis hərbi güclərinin kifayət qədər çoxsaylı olmayacağından şübhənirdilər. Doktor Araratyan da ilk növbəd Denstervili mümkün qədər böyük qüvvə gətməyə təşviq etmək üçün göndərmişdi. O, generala səhbətində nisbətən kiçik Britaniya hərbi kontingentinin türklərə qarşı mübarizədə başqa heç bir müttəfiqi olmayan Bakı ermənilərində bədbəxtlik və ümidişlilik yaradacağı fikrini hər vasitə ilə əsaslandırmışdı. Aşılamaga çalışırdı.

Görüş zamanı erməni təmsilcisi Bakının müdafiəsi ilə bir sırada İrəvan və Culfa ermənilərinin vəziyyəti ətrafında da müzakirələr aparmışdı. Araratyanın missiyasından göründüyü kimi, bizim günlərdə olduğu kimi o dövrədə ermənilər məqsədlərini həyata keçirmək üçün bütün mümkün yollardan və variantlardan yararlanmağa çalışırdılar. Əger Şəumyanla həmfikirleri Qafqazda, eləcə də Türkiyənin şərqində erməni iddialarının reallaşmasına bolşeviklərin yardımımı ilə nail olmağa çalışırdılar. Erməni Milli Şurası və eserlərə əməkdaşlıq edən siyasi xadimlər bu məsələdə Müttəfiq dövlətlərə ümid bəsləyirdilər. Bir sözə, tilova nə düşəcəyindən asılı olmayaraq hər tərəfə qarşılıq atırdı.

Avqustun 7-də doktor Araratyanın gəndərdiyi məktubda Denstervil istə Bakının müdafiəsində, istərsə də İrəvan və Culfa məsələlərində ingilislərin yardımından daha çox erməni amilinin, ermənilərin bir millət kimi iradə və əzminin mühüm rol oynayacağını diqqətə çatdırırdı. Tarixin həllədici anında onları birlik və mütəşəkkillik nümayiş etdirməyə, müdafiədən daha çox ardıcıl və məqsədönlü hücum mövqeyində dayanmağa çağırırdı.

Diger tərəfdən, ermənilərin timsalında Cənubi Qafqazdakı potensial müttəfiqlərə ümid verməyi də yaddan çıxarılmayaq yaradır ki, "gönderiləməsi mümkün olan bütün qüvvələr Bakının müdafiəsinə cəlb ediləcək. Əger soydaşlarınız bizimlə ciyin-ciyinə dayanaraq şəhərin qorunmasını öz üzərinə götürsələr, qələbəmiz təmin olunacaq. Yox, əgər həmvətənlərinizdə qətiyyət çatışmırısa, döyüş əzmlərinə sona qədər etibarınız yoxdursa, o zaman məsləhət görərdim ki, əsgərlərimi Bakıdan çıxarmağa imkan yaratmaq şərti ilə düşmənle razılığa gələsiniz".

Bu sətirlər ingilis generalının ermənilərin xisətinə və imkanlarına yaxşı bələd olduğunu göstərir, həm də müəyyən qədər uzaqqorənlik nümayiş etdiriyini göstərir. Həqiqətən də Bakıya gəldikdən az sonra Denstervil erməni amilini yetərindən artıq qiymətləndirdiyinin fərqinə vardı və ciddi xəyal qırılığına uğradı. Onların iddiaları ilə imkanlarının tərs mütənasib olduğunu görmək üçün əslində hansısa müdrikliyə də ehtiyac yox idi. Bakıya və Azərbaycanın digər ərazilərinə göz dikən Daşnaksütyun partiyasının şabalıdı odun içindən rusların, yaxud ingilislərin əli ilə çıxarmaq niyyəti ilk baxışdan özünü bürüze verirdi.

Bakının "müsəfiəsinə" cəlb olunan qüvvələrin əksər hissəsi keçmiş rus orduunda döyüşmüş erməni əsgərlərdən, habelə savaş əsnasında səfərbərliyə alınan şəhər sakinlərindən ibarət idi. Komandanlıq da əsasən erməni hərbçilərinin elində cəmləşmişdi. Sentoasperin silahlı qüvvələrinə əvvəlcə

Bakı gündəlikləri

Bakını tərk edənlər

polkovnik Avanesov, sonra isə general Baqratuni rəhbərlik etmişdi. Bakı erməni Milli Şurası herbi məsələlərlə birbaşa məşğul olmasa da, kifayet qədər maliyyə imkanlarına və nüfuzu malik idi. Herbi qüvvələrin maliyyələşdirilməsi əsasən bu şuranın vasitəsi ilə həyata keçirilirdi. Təsadüfi deyil ki, Bakıya gəlişinin ikinci qünü general Denstervil Milli Şura üzvləri ilə ayrıca görüş keçirmişdi.

Erməni əsgərləri isə öz intizamsızlıq və başıpozuqluğu ilə ilk anlardan ingilis hərbçisində tam inamsızlıq yaratmışdır. Denstervili ən çox qayğılandıran onların əmələri yerinə yetirmək əvəzine boşboğazlıq və demoqoqiyaya qurşanması olmuşdu. O, heyrətə yazdı ki, ermənilərə sadə bir həqiqəti-müdafia mövqeyində dayanan ordunun ilk önce səngər qazılması və digər müdafia xarakterli qurğular tikilməsi zərurəti ni başa sala bilməmişdi. Onlar yalancı qəhrəmanlıq görüntüsü yaradaraq guya türklərdən qorxmadiqlarını, müdafiəde deyil, hücumda vuruşmağa can atdıqlarını nümayiş etdirmek üçün bu işdən boyun qaçırdılar.

Az qala hər gün oxşar hərbi cahillik nümunələri ilə qarşılaşan Denstervil təəccüb içərisində yazdı: "Yerli qoşunlar, əsas etibarı ilə də ermənilər səngər qazmaqdan hər vasitə ilə canlarını qurtarmağa çalışırdılar. Məcbur edəndə isə belə cavab verirdilər: "Axi niyə səngərdə gizlənməliyik? Səngər qazmaq bizlik deyil. Qoy bu işlə qorxaqlar maşğul olsunlar. Biz vuruşmaq istəyirik". Onlar sira ilə təbii sıpər rolunu oynayan qayaların arxasında uzanır və heç bir ehtiyac olmadan havaya atəş açırdılar. Həm də bunu əsasən türklərin hücum haqqında əsla fikirləşmədikləri vaxtlarda edirdilər. Ən yaxın türk əsgəri ilə aramızdakı məsafə isə ən azı üç min yard (təxminən 3 km. yaxın - V.Q.) olurdu".

Cəbhə xətti ilə ilk tanışlıq Denstervildə ermenilərlə birlikdə "kəşfiyyata getməyin" uğursuz və riskli iş olduğu təessüratını yaratmışdı. Odur ki, veziyətdən çıxməq üçün bolşeviklərin geniş istifadə etdikləri "siyasi komissar" institutundan yararlanmağa çalışmışdı. Başqa sözə desək, nəzarət məqsədi

ile bütün erməni herbi birliklərinə ingilis zabitləri göndərilmişdi.

Britaniya generalı bu münasibətlə avqustun 19-da gündəliyində aşağıdakı sətirləri yazmışdı: "Hər iki cinahda cəbhə xəttini qoruyan erməni əsgərləri son dərəcə başıpozuqdurlar. Onların arasında heç bir intizam və mütəşəkkilik yoxdur. Vəziyyətdən çıxməq üçün cəbhə xəttini mənim Şimali Stafford alayından olan əsgərlərle möhkəmləndiririk. Tədricən erməni batalyonlarına ingilis zabitləri göndəririk. Artıq onların topçu batareyalarında da bizim zabitlərimiz var".

Lakin bu tədbir də gözlənilən effekt verməmişdi. Bunu gündəlikdəki 1 sentyabr tarixli qeyddən də görmək mümkündür: "Qoşunlarda heç bir intizam, qayda-qanun və mütəşəkkilik yoxdur. Onlar düşmənin hücum etdiyi bütün istiqamətlərdə geri çəkilirlər. Nəticədə mənim hər cür yardımından məhrum olan əsgərlərim havayı hədəfə çevirir. Erməni herbi hissələrinə yenicə hazırlanmış və möhkəmləndirilmiş mövqelərdə yerleşməyi əmr etdim. Onlar isə boyun qaçırdılar. Çünkü düşmən bu istiqamətdən hücumu keçə bilərdi". Şəhər müdafiəçilərinin bu alibisinin cəfəngiliyi ilə bağlı təəccüb və hiddətini ifadə etmək üçün general sonuncu cümlənin altından xətt çəkməyi də unutmamışdı...

Erməni hərbi birlikləri arasında avqustun 30-da yer almış başqa bir hadisə də Denstervili eyni dərəcədə təecüb cübləndirmişdi. "Cəbhə xəttinə yollanmaq əmri alandan sonra onlar (ermənilər - V.Q.) gedib-getməkə bağılı qərar qəbul etmək üçün iclas çağrırmışlar. 30 faiz getmək tərəfdarı olmuş, 70 faiz isə eks mövqə tutmuşdu. Həmin 30 faiz həqiqətən də möhkəm oğlanlardır. İşlə belə görəndə onlar qalan 70 faizi cəzalandırmaq, yaxud da emrin icrasına məcbur etmək üçün atəş açmağa başlamışlar. Güllələr bizim zirehli maşınlardan birinin həndəvərində viyıldayırmış. Maşının rəisi komandirə məlumat vermiş, bu başıpozuqluğu dayandırmalar ermənilərə atəş açacağıını bildirmişdi. Komandir çox qısa şəkildə "Buyurun, atəş açın!"-demmişdi".

Bakının müdafiəçiləri arasında hökm sürən başqa bir əcaib hadisə er-

məni əsgərlərinin silah və sursata ordu əmlakı kimi deyil, özlərinin şəxsi əşyaları, yaxud malları kimi yanaşmaları ilə bağlı idi. İngilislər teşəbbüsü əllərinə alandan sonra bu hallara son qoymaq, hərbi birliklərdə qayda-qanun yaratmaq üçün Denstervil polkovnik Uordeni piyada hissələrin müfettişi, polkovnik Raulinson cəbhəxana rəisi, mayor Vandenberqi isə pulemyotlar üzrə nəzəretçi təyin etmişdi.

Mayor Vandenberqin təyinatına qədər pulemyotçular silahı intensiv atəşə ehtiyac duyulan mövqelərdə deyil, həyatları üçün daha təhlükəsiz saydıqları yerlərdə qoymağı üstün tuturdular. Bu da bəzən bir neçə pulemyotçunun çox yaxın məsafədə yerləşmələrinə, müdafiə xəttində boş, açıq ərazilərin qalmasına gətirib çıxarırdı. İngilis zabiti pulemyotları arada bərabər məsafə saxlamaqla yenidən düzüldü. Lakin ertəsi gün mövqeləri gəzərkən təzə qaydalara əməl edilmədiyiini görmüşdü. Səbəbi ilə maraqlananda məlum olmuşdu ki, qısa müddətli istirahət hüququ alan döyüşü pulemyotunu da özü ilə aparıb... "Yerli ordunun bu cür idiot hərəkətləri düzülməzdür!" - deyə general gündəliklərində acı-acı şikayətlənirdi.

Denstervilin fikrincə, erməni qadınları kişilərdən daha cəsarətli və qorxmaz idilər. O, yazdı: "Bakı erməniləri haqqında deyilənlərə yekun vurarkən əlavə etməliyəm ki, onların kişiləri arasında həqiqi igidlik nümunələrinə nadir hallarda təsadüf edilsə də, qadınlar döyüş xəttində özlerini həqiqi qəhrəmənlər kimi aparırlılar". Bütünlükdə, erməni hərbçilərində döyükə ruhunun olmasına isə, generalın fikrincə, qorxaqlıqla bağlı deyildi. Bu daha çox onların hərbi xidmətin prinsiplərini anlamamalarından və intizamsızlıqlarından irəli gəldi.

Amma ardınca təsvir etdiyi epizoda Denstervil özü de ferqinə varmadan ermənilərin cəsarətsizliyinin, ilk növbədə isə türk əsgərlərindən necə qorxu duqlarının görümlü mənzərəsi yaratmışdı: "Bir dəfə günün günorta çağlı türklər öz mövqelərindən çıxaraq çox guman ki, hücum məqsədi ilə dəmiryol xəttinin keçdiyi açıq ərazi boyu irəliləməyə başladılar. Erməni batalyonuna

komandanlıq edən zabitlərimdən biri əsgərlərə səngərdən çıxaraq əks-hücum atılmaq əmrini verdi. Lakin onlar yerlərindən tərəpənmədilər. Nümayəndələri isə zabitə dedi: "Ora necə gedə bilərik? Görmürsən, orada türklər var?"

Denstervil təkcə erməni əsgərlərindən deyil, zabitlərindən də narazı idi. Xüsusilə də sonuncuların sevimliyi Biçərəxova düşmən münasibəti onu hədsiz hiddətləndirirdi. Bu mənada ingilis generalı ilə Bakı qoşunlarının qərargah rəisi polkovnik Avetisov arasında ilk günlərdən gərgin konflikt yaranmışdı. "İndiyə qədər Biçərəxov uğurlu fəaliyyət göstərib və təbii ki, mənim də uğurum onunla bağlıdır, - deyə Denstervil avqustun 20-də gündəliyində yazdı. - Buradakılara da daim məsləhət görürrəm ki, ona anlayışla yanaşınlar. Amma qərargah rəisi Avanesov Biçərəxova nifret bəsləyir. Eybi yox, biz tezliklə qərargah rəsisi xəstəliyə görə məzuniyyətə göndərərik, o zaman vəziyyət düzələr".

Aradan on gün keçəndən sonra Denstervil bu niyyətini gerçekləşdirdi. Baş komandan Dokuçayev qarşısında erməni polkovnikinin ordudan uzaqlaşdırılması məsələsini qaldırdı. Gündəlikdəki 1 sentyabr tarixli qeyddə bu barədə oxuyuruq: "General Dokuçayev yaxşı adamdır. Lakin xüsusi qabiliyyəti ilə seçilmir, həm də ən çətin sahəyə nəzarət edir. Onun qərargah rəisi Avanesov (erməni) zəif, xəste və tamamilə faydasız adamdır. Mən generaldan xahiş etdim ki, onun dalına bir təpik vurub qoşsun və yerinə polkovnik Stoksu getirsin".

Sentrokaspi hökumətinin "müdafiə naziri" general Baqratuni də Denstervilin gündəliklərində zəif iradəli, qatiyyətsiz, xüsusen də çətin məqamlarda xarakter nümayiş etdirməyi bacarmayan hərbi kimi səciyyələndirir. Onun erməni əsgərləri arasında və bütünlükdə ordua nüfuzu da yüksək deyildi.

Çox güman ki, elə bunun neticəsi idi ki, sentyabrın 5-də müdafiə xəttinin növbəti inspeksiyası zamanı ingilis generalı biabırçı vəziyyətlə qarşılaşmışdı: "Daha çox təhlükəli sayılan və düşmən hückumunun daha çox gözlənildiyi yerde bir nəfer də (mərndə kursivlə verilib - V.Q.) yox idi. Əslində isə burada daim 1500 əsgər və 2 pulemyot olmalıdır. Bütöv bir erməni batalyonunun dayandığı başqa yerdə isə cəmisi 75 nəfər vardır".

Hər dəfə belə vəziyyətə üzləşəndə o, gündəliyində Bakının indiyə qədər yalnız ilahi möcüzə nəticəsində qorunub saxlandığını yazar, hətta "səfəh türkərin" niyə hücumu keçib son zərbəni vurmadiqlarından heyrətləndiyini ifadə edirdi. Doğrudur, ardınca Denstervil bunu Qafqaz İsləm ordusunun üzləşdiyi silah, sursat və canlı qüvvə çatışmazlığı ilə əlaqələndirməyi də unutmurdu.

Erməni döyüşçülərin qorxaqlığı, başıpozuqluğu haqda Denstervilin gündəliklərindən və kitabından gətirdiyim iqtiyaslı oxucuda haqlı sual yarada bilər: əgər düşmən bu dərəcədə zəif idisə, nə üçün türk-Azərbaycan birlikləri iki ay müddətində şəhəri azad edə bilməmişdilər? Əvvəla, Qafqaz İsləm ordusuna qarşı vuruşan yalnız ermənilər deyildilər. "Densterfors" qüvvələrindən başqa Bakı qoşunun tərkibində böyük hərbi təcrübəyə malik rus, gürcü və digər milletlərdən olan zabitlər vardı. Olkənin demək olar ki, bütün resursları Bakıda cəmlənmişdi. Yüksəklikdə yerləşməsi, xüsusen əsas hücum istiqamətlərindən sayılan cənub tərəfdə sərt yoxuşlarla əhatə olunması şəhərin alınmasını çətinləşdirirdi.

(Ardı var)

"Fikir, söz və məlumat azadlığının, plüralizmin inkişaf etdirilməsi" istiqaməti üzrə

Açıq cəmiyyət və mətbuat

Tofiq YUSİFOV

(Əvvəli 4 oktyabr sayımızda)

Görkəmli publisist Ə.Ağayev 1899-cu ildə "Şərqdə jurnalistikaya bir nəzər" adlı məqaləsində yazdırdı: "...Şərq xalqları arasında dövri mətbuatın yayılmasına uzun müddət mane olmuş və həle də onun inkişafına mane olan digər səbəb - müsəlman xalqları arasında hər hansı tənzimləyici bağlılığı olmamasıdır. Məlum olduğu kimi, gündəlik və ya dövri mətbuat yalnız o yerdə mümkündür ki, orada fərdin cəmiyyətə və ya hakimiyyətə münasibətde hüquq və vezifeləri az-çox dəqiq müəyyən edilsin, vətəndaşların əmlakı və azadlığı qanunla qorunsun, bir sözlə, həyat qaydaları sarsılmaz təməle arxalansın. Lakin o yerde ki, özbaşına -lıq və ya hərc-mərclikdir, ümumi tənzimləyici təməl yoxdur, hər şey təsədüfdən və ya kimlərinse istəyindən asılıdır, - orada mətbuata yer yoxdur".

Azərbaycanda milli-azadlıq hərəkətinin başlığı 1988-ci ildə də, şübhəsiz, xalqı birləşdirən başlıca vəsilərdən biri, bəlkə də ən birincisi də məhz mətbuat idi. Həmin ildə başlayaraq Qarabağ Xalq Yardımı Komitəsinin orqanı olan "Azərbaycan" qəzeti, həmçinin "Meydan", "Azadlıq", "Ayna" (Zerkalo), "Yeni Müsavat", "Aydınlıq", "Səhər", "Həyat", daha sonra isə "525-ci qəzet", "Hürriyət", "Səs", "İki sahil", "Yeni Azərbaycan" və digər mətbuat orqanlarında dərc olunmuş analitik yazılar, ölkənin gələcəyi üçün narahatlıq hissi və ən əsası, bu nəşrlərin bir çoxu üçün xarakterik olan vətəndaşlıq mövqeyini onları kütlenin obyektiv informasiya mənbəyinə çevirdi. Bununla da sanki möcüzə baş verdi: hələ öz müstəqilliyini elan etməmiş respublikanın dünənə qədər cəmiyyətin arxasında güclə sürünən mətbuatı tədricən geniş xalq kütələrini inandıran, onları öz arxasında aparan güc mərkəzinə, avanqard quruma çevrilməyə başladı.

Ölkə mətbuati bu ərefədə Qarabağ uğrunda gedən ümumxalq mübarizəsində, qanlı 20 Yanvar hadisələrinə etiraz aksiyalarında, ölkəni müstəqilliyə doğru aparan yolun bələdçiliyində də demokratik qüvvələrinin, haqq işinin müdafiəçilərinin sırasında oldu. Beləliklə, ölkə mətbuati passiv seyrçi mövqeyində cəmiyyətin bütün təbəqələrinə bacarıqla nüfuz edən nüfuzluq iciti-mai qüvvəyə - sözün əsl menasında, "dördüncü hakimiyət"ə çevrildi.

Demokratik dəyişikliklərin, aşkarlı-

ğın, plüralizmin, insan haqlarının dönməz müdafiəcisi kimi tanınan, cəmiyyətdə baş verən bütün təleyküklü problemlərə cəsaretlə nüfuz edən ölkə mətbuatının gücü ilə artıq ayrı-ayrı məmurlar deyil, hətta iqtidár və müxalifət də hesablaşmalı olurdu. Mətbuatın təsireddi gücünün ilk dalğasını cəmiyyət 1992-ci ildə "sınaqdan" keçirmiş oldu.

Müstəqilliymizin ilk dövrlərində gedən prosesləri təsəvvür etmək üçün 1992-ci ildə baş vermiş bir hadisə ilə bağlı jurnalistlərin ölkə başçısına ünvan-ləndiqləri müraciəti və həmin müraciət cavabı diqqətə çatdırmaq yerine düşərdi. Respublikanın 38 qəzet və informasiya agentliyi rəhbərinin Azərbaycan Respublikasının prezidenti Əbülfəz Elçibeyə göndərdiyi məktubda bildirilirdi ki, 1992-ci il oktyabrın 1-də Azərbaycan Respublikasının daxili işlər naziri İ. Həmidov öz mühafizəçiləri ilə birlikdə "Ayna" qəzeti redaksiyasına gəlib qəzeti əməkdaşı Cahanigir Hüseynovu döymüş, ləyaqətini alçaltmışdır.

İ. Həmidov bu zoraklılığı "Ayna" qəzeti "Real" İnformasiya Agentliyinin verdiyi materialın dərc olunması ilə əsaslandırmışdır. Məktubda bildirilirdi ki, bundan qabaq nazir jurnalist Mahal İsmayıloğluna da kobudluq göstərmiş, ancaq Milli Məclisin bu hadisəyə laqeyd münasibəti və jurnalistlərin öz həmkarlarını zəif müdafiə etmesi nəticəsində hadisə principial mövqedən qiymətləndirilməmişdir.

Dövlət aparatında məsul vəzifələrdə işləyib, nazirin özbaşına -lıq və ya hərc-mərclikdir, ümumi tənzimləyici təməl yoxdur, hər şey təsədüfdən və ya kimlərinse istəyindən asılıdır, - orada mətbuata yer yoxdur".

Azərbaycanda milli-azadlıq hərəkətinin başlığı 1988-ci ildə də, şübhəsiz, xalqı birləşdirən başlıca vəsilərdən biri, bəlkə də ən birincisi də məhz mətbuat idi. Həmin ildə başlayaraq Qarabağ Xalq Yardımı Komitəsinin orqanı olan "Azərbaycan" qəzeti, həmçinin "Meydan", "Azadlıq", "Ayna" (Zerkalo), "Yeni Müsavat", "Aydınlıq", "Səhər", "Həyat", daha sonra isə "525-ci qəzet", "Hürriyət", "Səs", "İki sahil", "Yeni Azərbaycan" və digər mətbuat orqanlarında dərc olunmuş analitik yazılar, ölkənin gələcəyi üçün narahatlıq hissi və ən əsası, bu nəşrlərin bir çoxu üçün xarakterik olan vətəndaşlıq mövqeyi onları kütlenin obyektiv informasiya mənbəyinə çevirdi. Bununla da sanki möcüzə baş verdi: hələ öz müstəqilliyini elan etməmiş respublikanın dünənə qədər cəmiyyətin arxasında güclə sürünən mətbuatı tədricən geniş xalq kütələrini inandıran, onları öz arxasında aparan güc mərkəzinə, avanqard quruma çevrilməyə başladı.

Ölkə mətbuati bu ərefədə Qarabağ uğrunda gedən ümumxalq mübarizəsində, qanlı 20 Yanvar hadisələrinə etiraz aksiyalarında, ölkəni müstəqilliyə doğru aparan yolun bələdçiliyində də demokratik qüvvələrinin, haqq işinin müdafiəçilərinin sırasında oldu. Beləliklə, ölkə mətbuati passiv seyrçi mövqeyində cəmiyyətin bütün təbəqələrinə bacarıqla nüfuz edən nüfuzluq iciti-mai qüvvəyə - sözün əsl menasında, "dördüncü hakimiyət"ə çevrildi.

Bəri başdan haşiyə çıxaraq qeyd edək ki, media kapitanları "jurnalistlərin öz həmkarlarını zəif müdafiə etməsi" məsələsində, yumşaq deyilsə, bir qədər qeyri-objektivliyə, şırtitməyə yol vermişlər. 1992-ci il sentyabrın 14-dən ölkə Milli Məclisinin qərarı ilə öz

nəşrini "Azərbaycan" qəzeti kimi davam etdirən "Həyat" qəzeti həmin il 24 sentyabr tarixli nömrəsində Ş. Cobanoğlu və E. Vəliyevin imzaları ilə çi-xan "I. Həmidov Mahal İsmayıloğlunu döyübü?" başlıqlı məqaləsində bu məsələyə kifayət qədər kəskin münasibət bildirilmişdi. Müəlliflər bu məqalədə həmin il sentyabrın 21-də "Aydınlıq" qəzeti əməkdaşı M. İsmayıloğlunun ölkənin daxili işlər naziri I. Həmidov tərəfindən döyülməsinin birmənalı şəkilde pislemiş və bu addımın demokratiya ilə bir araya sığmadığını xüsusi vurgulamışlar.

Daha sonra, son vaxtlar ölkədə sabitliyin yaradılması, coxsayı qanunsuz silahlı qrupların zərərsizləşdirilməsi, Azərbaycanın maddi sərvətlərinin tələnəsindən qarşısının alınması yolunda DİN-nin və şəxsən İ. Həmidovun böyük əməyinin olduğunu vurgulayan müraciət iştirakçıları cəmiyyətin sağlamlığı üçün çəkilən heç bir əməyin həmin cəmiyyətin üzvlərinə qarşı zor işlətmək hüququ vermediyini bildirmişlər.

Müraciəti imzalayanlar - KIV təmsilciliyi Azərbaycan prezidentinə müraciətlə ümidi edirdiler ki, nazir İ. Həmidovun qanunu kobudcasına pozan hərəketlərinə principial qiymət verilecəkdir. Həmin dövrə, əslində, heç kəsi saya almayan, "hər şeyə qadir" bir nazirle bağlı ölkə prezidentinə faktiki olaraq ultimatum verən yeni müstəqil mətbuatın heç bir yaşı da yox idi! Amma bu müraciətdə nə qədər məntiq, nə qədər cəsaret və uzaqqörənlik, ən əsası, demokratiya elementləri var idi!

Bu cür çox cəsarətli müraciətə, fəal vətəndaşlıq mövqeyinə cavab verməmək, hətta gənc bir ölkənin təcrübəsiz başçısı üçün də arzuolunmaz idı və elə sabahı gün mətbuatda o vaxtkı ölkə başçısı Ə. Elçibeyin cavab məktubu* dərc olundu. Məktubda deyildi: "gələn günlər respublikanın daxili işlər naziri Isgəndər bəy Həmidovla "Aydınlıq" və "Ayna" qəzetlərinin əməkdaşları arasında olan münaqışa ilə bağlı müraciətinizi diqqətlə oxudum. Belə hesab edirəm ki, demokratik Azərbaycanın sabahı üçün haqlı narahatlıq və həyəcan ifadə olunub. Xalq hərəkatının ayrılmaz hissəsi olan demokratik mətbuatın keçmiş rejimin devrilməsində müstəsna xidmətləri olduğu kimi, demokratik dövlət quruculuğunda da rolu evezsizdir.

İndi xalqın sabaha inamı xeyli dərəcədə azad, demokratik mətbuatdan asılıdır. Mətbuatda obyektiv tənqid nəinki lazımdır, hətta vacibdir. Əlbəttə, bu, çoxlarının xoşuna gəlməyə bilər. Lakin biz demokratik cəmiyyətə məhz bu yolla getməliyik. Unutmayaq ki, sözə yalnız sözə qalib gəlmək olar. Bu baxımdan son günlər ayrı-ayrı mətbuat nümayəndələrinə olan təzyiqlərə qarşı sizin həmrəyliyinizin alqışlayıram və belə hesab edirəm ki, bu birliyin özü demokratiyanın tədricən həyatımıza daxil olduğuna sübuttdur.

Bəzi vətəndaşların və respublika rəhbərlərinin ayrı-ayrı qəzetlərə iradı ilə də razılışmamaq olmaz. Doğrudan da, bəzi qəzetlər tez-tez jurnalist etikasını pozur, obyektiv tənqid əvəzinə şəxsiyyəti tehqir edir, böhtanlar atır. Demokratik cəmiyyətdə bu da yolverilməzdir. Lakin bu, hər hansı yazıya görə fiziki və mənəvi təhqirlərə sebəb olmamalıdır. Belə hallara heç cur bəraət qazandırmaq olmaz. Münasibətlərin

aydınlaşdırılması üçün yalnız qanunun gücündən istifadə etmək lazımdır".

I. Həmidovu dolayı yolla müdafiə etmək məcburiyyəti qarşısında qalan və haqlı olaraq gənc mətbuatın nöqsanlarını da sadalayan Ə. Elçibey dəha sonra yazdı: "...Bütün bunlara baxmayaraq, prezident kimi mən də sizinle tamamilə şərikəm ki, belə məsul vəzifədə çalışan bir şəxsin bu cür hərəkəti qətiyyən yolverilməzdir.

Bu məsələ ilə bağlı Azərbaycanda demokratiyanın təhlükə altında olmasından ehtiyat edənlərə bildirmək istəyirəm ki, bundan sonra da respublikamızda demokratiyanın, o cümlədən mətbuat azadlığı və insan hüquqlarının qorunmasının təminatçısı kimi çıxış edəcəyəm. Bugünkü şəraitdə yalnız fikir müxtəlifliyi cəmiyyətin inkişafı üçün əsas hərəkətverici qüvvə ola bilər..."

Bir sıra neqativ məqamlara şəhər vermədən əsas diqqəti müraciətin ümumi ruhuna yönəldikdə, burada olayla bağlı ölkə başçısının, cəmiyyətin, onların timsalında mətbuatın ağır təpkisini hiss etməmək qeyri - mümkündür. Ə. Elçibeyin cavab məktubunda medianın böyük imkanları, demokratik mövqeyi və cəmiyyətə böyük təsir elementlərini duymamaca olur.

Bu hadisə, bəlkə də cəmiyyətin mediaya münasibəti sahəsində əhemməyətli bir dönüşün, sonsuz etibarın əsasını qoysudur. Müraciətdən dərhal sonra İ. Həmidovun adları sadalanan jurnalistlərlə görüşüb üzrxahlıq etməsi, mətbuata ehtiramını bildirməsi belə ölkə başçısının onun qəbahətini öz adıyla adlandırmاسının qarşısını ala bilmədi. Bu, bir daha sübut etdi ki, azad mətbuat ölkədə gedən demokratik proseslərin barometridir və o, vətəndaş cəmiyyətini öz arxasında aparmaq missiyasını yerinə yetirməyə məhkumdur. Beləliklə, yeni müstəqil KIV Azərbaycanda açıq cəmiyyətin formallaşması prosesinin əsasını qoyan en zəruri amillərdən biri oldu.

Qeyd edilənləri ümmükləşdirərək və müasir realıqları nəzərə alaraq, vətəndaş cəmiyyətini təxminən bu şəkildə xarakterizə etmək olar:

Vətəndaş cəmiyyəti

a) əmək vasitəsi ilə öz fərdlərinin tələbatını təmin edən və müəyyən inkişaf mərhələsində olan insanların birlik formasıdır.

b) fərdlərin könüllü formalaşmış ilkin birliliklərinin - ailə, kooperasiyalar

(peşə, yaradıcılıq, idman, etnik, milli, dini və s.) birliliklər (siyasi partiyalar, həmkarlar ittifaqları) kompleksidir.

c) cəmiyyətdə qeyri - dövlət münasibətlərinin (iqtisadi, sosial, mədəni, mənəvi, əxlaqi, milli, dini və s.) məcmusudur.

ç) dövlət hakimiyəti tərəfindən fəaliyyətlərinə birbaşa müdaxiləyə və bu fəaliyyətlərin özbaşına reqlamentləşdirilməsinə qanunla yol verilməyən azad fərdlərin və onların birliliklərinin təzahür sahəsidir.

(Ardı var)

ORALARDADA KİMLƏR VAR: ALLAHVERDİ EMINOV-2

ALLAHVERDİ EMINOV KİMDİR

1941-ci ildə Salyan rayonunda doğulub. Dəmiryolcu ailəsində. Orta məktəbi 1955-ci ildə Lənkəran şəhərində bitirib.

1959-cu ildə indiki Pedaqoji Universitetin tarix-filologiya fakültəsinə daxil olub, 1964-cü ildə oranı bitirib, 1965-1968-ci tədris illərində Salyan rayonu Kərimbəyli kənd orta məktəbində çalışıb.

1968-ci ildə Azərbaycan ETPİ-nun aspiranturasına girdi, 1971-ci ildə tamamlayıb. 1971-ci ildə dissertasiya müdafiə edib, pedaqoji elmlər namizədi adını alıb. Dosentdir.

1974-76-ci illərdə "Azərbaycan məktəbi" jurnalında, 1976-84-cü illərdə "Azərbaycan müəllimi" qəzetində çalışıb.

2001-2005-ci illərdə Azərbaycan Müəllimlər İnstututunun Salyan filialının direktoru olub.

Müxtəlif vaxtlarda Ali Təhsil Müəssisələrində dosent vəzifəsində çalışıb. Hazırda Bakı PMİY-nin dosentidir.

Əsərləri : Araşdırma: Səməd Vurğunun poetikası, İsmayııl Şixlinin poetikası.

Mir Cəlalın poetikası, Musa Yaqubun poetikası, Baba Mahmudun musiqi felsəfəsi, Roman: "Payızə qədər"

- İntellektuallığınıza söz ola bil-məz və təkcə bir pedaqoji elmin allimi olaraq yox, həm də çox geniş ədəbi zövqə və geniş məlumatə sahib bir ZİYALISINIZ. Ona görə de icazənizlə soruşum: Sizin dünyaya göz açdığınız və mənim də yaşadığım Qırımızıkdə yeddiilik və sonradan orta məktəb olan bir təhsil ocağını necə xatırlayırsınız? Bəlkə mənimlə bağlı da bir xatırınız var?

- Qiymətiniz üçün təşəkkür eleyirəm, çünkü bele yanaşmalarla nadir hallarda rast gəlirəm. Hər kəsin başı "ayılmır" qayğılarından. Təessüf, elita nümayəndələri, rəsmi titullular, qohum-əqrəbalılardır xatırlanınlar.

Bəli, dünya işığına göz açdığını o kənd məktəbini dünənim kimi xatırlayıram. Məni qardaşım məktəbə gətirdi, bir sinfi göstərdi, getdim oturdum. Birdən qapı açıldı, direktor idi - Qəzenəfər Quliyev - atamlı dost idilər, məni görmüşdə. Uzun boylu adamdı, Salyan rayon volleybol komandasında oynamışdı... Tanıdı məni, əlimnən tutub I sinfə gətirdi, birinci partada otuzdurdu, müəllim Səfəralı Məmmədovdu.

- Bu qardaşlarla otur, - dedi. - Səkit uşaqlardır, lətif kişinin övladlarıdır.

Məne qıraqda yer verdilər. Bu qardaşlar Əkbər və Cavad idilər. Cavad sinifdə qaldı. Mən Əkbərlə yeddi il bir partada oturdum və 55 il dostluq elədi. O, dünyasını dəyişdi, mən "yadan" çıxdım...

ilan məktəbi "yola verməmişdilər - yadigar qalsın! Yadına düşər: məktəbi Pişan adında it qoruyurdu. Onun əlinənən elimizdə çörək həyətə düşə bilmirdik, qapazdayırıdı. Rəngi də yadimdadi... Daha sonra... Yadımda müəllimlərimiz qalıb: rus dili müəlliməmiz Mariya Pavlovna idi, kök qadındı. O vaxt kök adamı barmaqla göstərirdilər. Bize dərs deməyən Güllər Nəzirovani, Əzizəğa Əzizovu, Məhəmməd Eminovu, Qəzenəfər Quliyevi, Xeyrulla Feyzullayevi xatırlayıram. Müəllimlər volleybola üstünlük verirdilər. Abuzər Ağayevlə Qəzenəfər Quliyev rəqib olurdular. Əzizəğa müəllim boyca balaca idi, topu o qaldırırdı.

Top gedirdi hara gəldi. Qaçıb gətirirdik və fəxr eləyirdik bu xidmət üçün. Uşaqlıqdı, tez ötüb keçdi. Bu barədə Sahib İmanov haqqında yazdım ki, kitabda vermişəm. Səninle bağlı irəlidə demişəm bir-iki kəlme: Uşaqlara elə də qarışmıldır və başqasının təkidini qəbul eləmirdin. Ağlin ne kəsirdi, o idi. Sən ən çox Bahadırıla oturub-dururdun. Bilirsiz, xatırələr, adətən, məktəbə gedib-gələn vaxtlar yollarda olur. Siz Ağammədli mehelləsinə - sağa, biz Cavadlılar məhelləsinə - sola gedirdik...

- Allahverdi müəllim, bayaq "Pedaqogika" anlayışına toxundum. Məncə, bir xeyli yan keçdi, xatırələrə bağlı. Bu, bir. Bilirsiz, ədəbiyyatçılarla pedaqoqların sözü ayılır o mənada ki, bu anlayışın mahiyətindən, fəlsəfəsindən xəbərsiz. Hətta pedaqogikanı elm saymanınlar da yox deyil. Mümkünsə qisaca.

- Düzü, bu suali fəhmən gözləyirdim. Pedaqogika bir elmdir, eramızdan əvvəl, insan cəmiyyəti yarananın və idarə olunannan zəruri faktora çevrilmişdir. Həm də bir sənət kimi

qəbul olunmuşdur. Bu elmin ilk "dayaqları" Sokrata, Platona və Aristotele - antik filosoflara məxsusdur. Pedaqogika əlbəttə ki, fundamentallıqdan uzaqdır, lakin onun spesifik fəlsəfəsi var: Əxlaqi əhval-ovqat, mübarizlik hissələri, insana məhbəbat və müdriklik aşılıma vəzifəsi. Pedaqogika Sovet dönenində itirdi: müdriklik, mərdlik və təmkinlik fəzilətinən uzaqlaşdırıldı. Halbuki hələ feodalizmdə - silki-sinfi və professional-korporativ statusların ierarxiyası sistemində şəxsi azadlıq münasibətlərinin özünməxsus piramidası idi. Və məqsəd bu idi: insanın əxlaqını inkişaf etdirmək yollarını axtarır tapmaq! Pedaqogika bir mühüm istiqamət - "əxlaqi şurur" dəyişməsinə cəhdidir ki, bu gedidə 3 amil diqqətdə dayanır: şərəf düzüklə, dəb liderliyi zəka hökmranlığı ilə, nəzakət vəzifə davranışı ilə əvezlənsin. Maarifçilər hiss elədi-lər ki, insanlar tədricən bir-birinnən soyuyurlar, uzaqlaşırlar, yaddaşlarda etinasızlıq sindromu formalasır. Və bu "triada" "əxlaqi uzaqlaşma" kimi səciyyələndirildi. Bu gün müstəqilik. Pedaqoqlarımız da həmcinin. Açığı, pedaqogika sahəsinə gelmiş orta nəsil - inciməzlər - çox asan tematikalarla "oturub-dururlar", gənc nəslə də bu istiqamətə ötürürler. Mən prosesin içindəyəm. Magistrlerim var, dəhşətə gəlirəm: Pedaqogikanı seçən bu ali təhsillişlərin bu elmdən xəbərləri yoxdur. Ona görə ki, elmi rəhbərləri qazana ne tökübsə bişmiş halda yedizdirirlər. Məncə, magistr imtahanında ciddi dəyişiliklər aparılmalıdır. İmtahan verənlərin yaradıcılıq qabiliyyətləri, pedaqoji duyumu, yazı məntiqi, faktə münasibəti şifahile bərabər (bunsuz da olar), yazılı ortaya qoyulmalıdır! Pedaqogika çox çətin elmdir, tətbiqi bir o qədər də mürəkkəb sənətdir. Buraya axın olmamalıdır!

- Sizin xalanızın həyat yoldaşı Abuzər müəllim böyük bir ziyanı və ədəbiyyat müəllimi olduğu üçün oranı qurtaran şagirdlərin çoxunun ədəbiyyatı və humanitar sahəni seçmələrini mən təbii hesab edirəm. Və burada böyük rus yazarı, publisisti İnna Rudenkonun bir yazısından bir sitati xatırladım: Bir müəllimin hökmdarlığı məsələsinə, yəni daha təsirli və etkili olması məsələsinə necə baxırsınız?

- Həqiqətən, Abuzər Ağayev kimi həm şəxsiyyət, həm də ədəbiyyat müəllimi az-az həyata gəlir. Mən dəfələrə müəllimlər otağına girirdim, rəssamlıq işlərini mənə gördürüdlər. Bir dəfə görmədim o, ya su içir, ya da çay. Başqa kişi müəllimləri üçün belə etika ikinci dərəcəliyidi... Səliqəli geyinirdi, ədəbi dildə danışırı, ciddiydi. Direktor olanda da dəyişmədi və bu estafeti şagirdi Əbdürəhman Tanrıverdiyevə verdi. Yadımdadı, bir şagird sınıf yoldaşının çörəyini yemişdi, 1953-cü ildi. Xəbər verdilər ona, uşaqları həyətə yığıdı. Yaxşıca kötekəldi ki, görk olsun. Hərçənd, pedaqogikada bu cəza üsulu qadağandır.

Adətən, şagird müəllimini yamsılamağı, ona oxşamağı çox sevir, biz Abuzər müəllimin xəttini, jestlərini, zövqünü bəyənirdik, hətta onun qol çəkməsini də... Maraqlıdır, mən orta məktəbdə ədəbiyyatı və Azərbaycan dilini üç il yarımla tədris etmişəm.

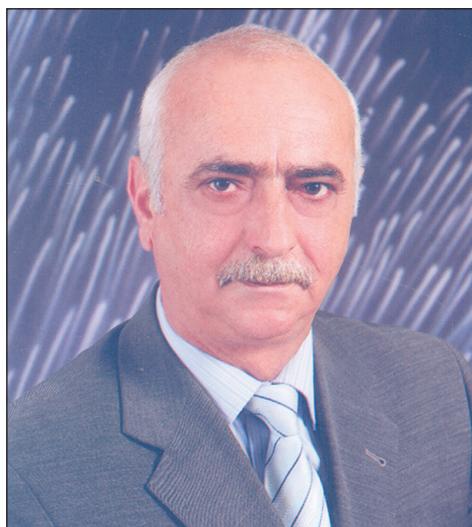
Tofiq ABDİN,
abdin41@mail.ru
tofigabdin.com

Qeyri-təvəzökarlıq saymayı: riyaziyyatı, fizikanı, kimyani yaxşı bilən şagirdlərim vardı. Onlara dalbadal üç il dərs dedim, ədəbiyyata bağlandılar, filoloji fakültələrə qəbul olundular. Məsələn, sayılıan, istedadlı filoloq, professor Zaman Əsgərli riyazi elmləri əla biliirdi, yaxşı mənada təsir altına düşdü, ona qarşı nəzarətimi itirmədim. Məşhur jurnalist ("Vişka"da şöbə müdürü) Səxavət Qarayev, publisist, yaxşı qələm sahibi Cəfər Cəfərli, Məhəmməd Nəcəfzadə. Sonuncu ingilis və rus dilləri üzrə yaxşı tərcüməcidi və başqaları. Hamısı - nə yaxşı, nə pis iş varsa bir xeyli qismi müəllimin üzərinə gəlir. Hər bir məzun kor-koranə müəllimliyi seçilir. Sonra "dadi-ni" hiss edib, uzaqlaşır. Antik filosof Fales yerində demişdir: "müəllim həzirlənmir, doğulur".

- Sizə görə bizim məməkət üçün hansı təhsil sistemi daha təsirli və maraqlı ola bilər?

- Təhsil sistemi kompleks halda demək olar ki, eynidir, lakin her bir dövlət öz ideologiyasına görə üstqurum rolunu oynayır, 70 il Sovet təhsil sistemi olmuşdur və en görkəmli elm, incəsənet xadimləri həmin dövrə yetişmişdir: Yusif Məmmədəliyev, Heydər Hüseynov, Valide Tumayuq, Zərifə Əliyeva, Mikayıll Useynov, Azad Mirzəcanzadə, Zahid Xəlilov, Rafiq Əliyev... Son iyirmi ildə bu şəxsiyyətlərin yaxınlığına gələn varmı? Bunun mənim əlmimdə çox səbəbləri var: biz Şərqi təhsilini yaxına buraxmırıq, gedib Qərbədə Universitetlər axtarıb tapırıq. Olsun! Dünya elminin Şərqdən çırpışdırıldıqını nə tez unutduq! Bu gün də onlarda təhsil güclüdür. Biz qloballaşma, ineqrasiya anımlarını o dərəcədə fetişləşdirmişik. Mən gələcək nəslin biz nəslə töhmətindən qorxuram. Bugünkü təhsil sistemi yalnız usaq beynini elmi informasiya ilə yüklemkdən ibarətdir - tərbiyəyə orada yer yoxdur! Bax, təhsildə müəyyən-qism fəsadlar da buradan yaranır... Tofiq bəy, təsəvvür edərsiz, sənin də nəvələrin məktəbə gedir: bu say çıxılığında tədris vəsaitləri, bu qalınlıqda - həcmde dərsliklər olar? Dünyanın hansı məməkətində bu var? Axı, bu ağır çantani ciyində məktəbə aparan 6-15 (yuxarı sinifləri nəzərdə tutmur) yaşılı uşaqlardır. Bax, repititorluq artıq təhsildə və ailələrdə ağır bəlaya çevrilmişdir. Ona görə də uşaqlar məktəbdən soyuyurlar, qaçırlar, ancaq küçələrdə repititorların evlərinə üz tuturlar! Təhsil o deməkdir, bütün məzunlar mütləq ali təhsil almmalıdır? İş o yere çatıb ki, məktəbin pedaqoji fəaliyyətini onun məzunlarının hansı ali məktəbə girməsile qiymətləndirirlər. Bu meyar tamamilə yersizdir. Təhsil alma azad olmalıdır. Biz, insafən, buna yaxınlaşırıq...

(Davam edəcək)

Ələmdar QULUZADƏ**KARVANA QƏDƏRKİ YOL**

Əslinə qalanda, mən tədbirin adını təhrif edirəm. Onun əsl adı belədir - "Uşaq kitab karvanı". Elə bilirom ki, bu o qədər də qəbahət sayılmamalıdır; nə fərqi var "Uşaq kitab karvanı" ilə "Karvanın kitab yükü"nün?

Azı on gün əvvəl karvanın səfəri barədə məlumat almışdım. F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının direktoru Fizurə xanım Quliyeva zəng edib bərk-bərk tapşırmışdı ki, nəbadə tədbirdən boyun qaçırasan. "Başına gelən başmaqçı olar" məsəli yadına düşdü. Ötən il mən bu qatarдан, daha doğrusu, bu karvandan aralı düşmüşdüm. Vaxt, istək, şərait, icazə, filan, bəhman... Nə qədər de-sən səbəb ve bəhanə gətirmək mümkündür. Bu dəfə bir növ "itirilən etibarlı" bərpa etməyi qərara almışdım. İşdən icazə istəyəndə heç bir çətinliyim olmadı. Yaradıcı adamlara, qələm sahiblərinə həmişə qayğı göstərən, da-yaq duran, diqqətlə yanaşan AzTV-nin sədri Arif Alişanov müavini Cavanşir Cahangirovun dilindən mənim istəyimi eşidəndə tərəddüd etmədən razılıq verdi. Beləliklə, 20 sentyabr 2012-ci ildən bu karvanla paytaxtdan çıxıb Kür çayını adlayacaq və ölkənin cənub bölgəsinə - Cəlilabaddan başlamış Lerik, Yardımlı kimi səfəli (uc-qar demirəm ha!) yerlərə beş günlük səfər edəsi idim. Onu da deyim ki, bu tədbir Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin dəstəyi ilə həyata keçirildi.

Doğrusu, bu səfərin məsuliyyəti öz yerində, bir az da sevinirdim. "Uşaq kimi sevinirdim" demekdən bilirsiniz nəyə görə çəkindim? Məni tanıyan, mənimlə yol yoldaşı olan qələm dostlarının iradından. Bəlkə biri qayıdır dedi ki, "Uşaq verilişləri" redaksiyasının baş redaktorunun uşaq kimi sevinməsi təbiidir. Əshi, nə istəyirlər de-sinlər, axı biz elə uşaqlarla görüşə gedirik. "Uşaq şairləri uşaq kimidir" şeirini bəyəm mən yazmamışam?

Bəri başdan onu da deyim ki, Qu-ba və Xaçmaz rayonlarında keçirilən bir günlük kitab bayramlarında iştirak etmişdim. Təessüratım yetərincə zəngin idi. Bu dəfə bayramı müddəti və ömrü xeyli uzundur - beş gün!

DAN ULDUZU - KARVAN BƏLƏDÇİSİ

Allah insaf versin Fizurə xanıma, adımı əvvəlcə sevindirir, sonra da qorxudur. Sevinməyimin səbəbi bəlli-dir, qorxu barədə isə ləp qısaca deyəcəm.

- Şəhər saat 9-un yarısında hamı bir nəfər kimi olur kitabxananın qarşısında! Gecikən...

Karvanın

Yox, hədələmədi. Qorxutmaq üçün elə bu ciddi tapşırıq da kifayət edirdi.

Gec yatıb tez qalxdım yerimdən. Telefonun zənginə ehtiyac duymadım. Çünkü o məni yox, mən onu qabaqlamışdım.

Evvandan göylərə boylandım. De-yəsən havanın necəliyini bilmək istəyirdim. Göylər buludsuz idi, ulduzlar elə bil son gücünü toplayıb "mən də varam" demək istəyirdi. Dan ulduzu isə tamam başqa aləm idi - işığı, nuru, gözəlliyi, cazibəsi ilə. Onun göz-dən itməsinə hələ xeyli vaxt qalırdı.

Yır-yığış edib evdən küçəyə çıxdım. Dan ulduzu hələ də alışib yanındı, hələ də başımın üstündə idi.

KARVANIN SƏRNİŞİNLERİ

Bəzən vaxtin deyerini, qədir-qiy-mətini elə dəqiq bilirom ki... Bu dəfə də yanılmamışdım. Düz 9-un yarısında özümü F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının qarşısına yetirdim. Sən demə məndən də qoçağı var imiş. Səməd Məlikzadəni deyirəm. "Tumurcuq" qəzetiñin baş redaktorunu. Təzə avtobusun içinde özüne yer seçib rahatca oturmuşdu. Görüşdük, bir az da yaxından tanış olduq. Bir-birimizi yaxşı tanımaq üçün isə hələ beş gün vaxtimız var idi.

Karvanın digər sakinləri barədə kitabxananın direktor müavini Zahire xanım Dadaşovadan məlumat aldım.

Birinci İlyas Tapdığın adını çəkdi. Bu kişini respublikamızda kim tanımır ki? İlyas müəllim ədəbiyyatın canlı enisklopediyasıdır. Gözel şair, xeyir-xah insan olduğu üçün hamı tərəfindən sevilir. Maşallah, yadına-yaddaşına, natiqlik məharətinə, milliliyinə söz ola bilməz. Tha!

Qəşəm İsbəyli - şair, "Şirvan-nəşr"ın baş redaktoru. Onlarla kitabın və mənim bir kitabımın redaktoru. Zərafati sevir, amma şeirlə, ədəbiyyatla zərafat etmir. Şair kimi onu çox də-yərləndirirəm. Mən hardan biliydim ki, Qəşəm müəllim həm də yaxşı sürücüdür. Şeir yazanda da, maşın sü-

rəndə də həmişə yolunda yaşı işıq yanır. Təki həmişə belə olsun!

- Daha kimler var bu karvanda? - deyə Zahire xanıma sual verdim.

- Nüşabə xanım Məmmədli.

Bu xanımı həm gözəl insan, həm də maraqlı yazıçı kimi yaxşı tanıyıram. Onun "Vicdan dustağı" adlı romanı məni bir həftə özüne dustaq, bir ay əsir etmişdi. İndi ha çalışır ki, o biri romanlarını da oxuyum. Düzü risk etmirəm. Özü kimi ciddi yazsa oxuya-ram. Bəzən ele hırslı-hikkəli, bəzən elə kövrək yazır ki, kövrəlib əldən gedirən. Ayrı tənqid yazmaqdə çətinlik çəkirəm.

Səməd Məlikzadə - sonradan öyrəndim ki, gələn il 60 yaşıını qeyd edəcək Səməd müəllim danişmaqdan çox qeydiyyat aparmağı, yazmağı sevir. Nəqliyyatda yaxşı yol yoldaşıdır, "stol yoldaşlığı" etməkdə bir az tərəddüldür. Bu kiçik nöqsanına baxmayaraq yaxşı insandır.

Sevinc xanım Nuruqızı - onun uşaq şeirləri elə nurdan yoğrulub. Uşaqlara sevinc paylayan Sevinc Nuruqızı şeirlərinə görə böyükdür, amma sadəliyinə və səmimiyyətinə görə uşaqlardan seçilir.

Və bir də mən. İləni yuvasından çıxaran dilim olmasa da ilanla yola gedə bilən adamam. Bir də ki, iddialı-id-diiasız qələm sahibləri ilə yola getmək, bu su içimi kimi asandır.

Qaldı karvanın digər sakinlərinə: yəni bizi bir yerə cəmləyib karvana qoşanlara, nazımızı çəkənlərə.

Fizurə xanım Quliyeva ömrünün bir qərinəsini bu kitabxanaya həsr edib. İşinə, əməyinə görə fəxri adı, titulu var. Kitablarla nefəs alır, ürəyi kitablarla döyür. Ədəbiyyat adamlarını sevir, ən çox da uşaqlar üçün yazan şair və yazıçıları. Qələm sahibləri haqlı olaraq ona "kitabların anası" və bir də "mənəvi anamız" deyirər.

Zahire xanım Dadaşova direktor müavini - diqqətildir, məsuliyyətli, qoçaq və diribaşdır. Geniş mütləkəsi olduğu o dəqiqə hiss olunur. Tənqidçiliyi də var, lazım oldu, olmadı.

Şəlalə xanım Əmrəhərova - kitabxananın eməkdaşı. Söhbətdən çox qu-

laq asmağı xoşlaysı. Təbiət vurğunu olduğunu gizlədə bilmir. Kəlbəcərin istisuyu dilindən düşmür. Mehriban xanımdır.

Almaz xanım Əşrəfova - kitabxananın eməkdaşı. Səliqəli-sahmanlı xanımdır. İşinin vurğunuştur. Çoxlu sual hazırlayıb, düzgün cavab verənləri mükafat gözləyir.

Könül xanım Səməzdəzadə - eməkdaşların içində ən gəncidir. İşə can yandırması əlüstü belli olur. Telefonla danışanda balalarına dəqiq məlumat çatdırıb bilir - nə haradadır, nəyi necə qızdırıb yemək olar. Qaldı ləhcə ilə danışmasına, bu da gözəldir. O, danışında adam özünü Naxçıvanda hiss edir.

Asım Məmmədov - kitabxananın eməkdaşı. Deyilənə görə yaxşı mühasibdir. Men isə onu yesik-yesik kitabları bağırna basıb ünvanına çatdırıran kimi gördüm. Deyəsən az-maz da dülgərliyi var. Mütləkəsi barədə məlumat yox idi və bu barədə sual verməyə utandım.

Rafet Quliyev - kitabxananın nəzdində çıxan "Göy qurşağı" jurnalının eməkdaşı. Şəxsi maşınını yollarda yormaqdan çəkinməyən oğlan. Kimə yaxınlaşsa, qolundan tutur. Onunla qoşa addimlayanda yixılmaq - bürdəmek ağlına gəlməsin. Poeziya vurğunu yox, poeziya dəlisidir. Zalim oğlu könlüne yatan şeir eşidənde doluxsunur.

Elşən - Respublika Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin sürücüsü. Təptəze bir avtobus etibar ediblər ona, amma maşının markasını bilmədim. Həyatımıza, maddi varlıq və maddi gerçəkliliyimizi dağ yollarında etibar etdiyimiz oğlan. Borçalı ləhcəsində belə deyərdim: maşını yaxşı sürer, işə vaxtında gəler, işdən vaxtında ge-der...

BİRİNCİ DAYANACAQ - CƏLİLABAD

Deyəsən bir az gecikmişdi. Bunu o qədər də əhəmiyyəti, yəni ziyanı yoxdur, gec olsun, güc olsun deyir-lər... Mədəniyyət evinin həyətində bir qələbəlik hökm sürürdü. Məktəblilər,

kitab yükü

müəllimlər, mədəniyyət işçiləri, kitabxana əməkdaşları karvanı alqışlarla qarşılıdlılar. Fizurə xanım çıxış etdi, yuxarıda adını sadalayıb öteri xarakterizə etdiyim qələm sahibləri söz aldılar. Musiqi, şeir bir-birini əvəz etdi. Tədbirin sonunda rayonun kitabxanalarına min ədəd müxtəlif bədii ədəbiyyat və digər hədiyyələr verildi, Cahangir Muradov bu görüşə və kitablarla görə "Kitab karvanı"na təşəkkürün bildirdi.

Yolcu yolda gərək demək istəyəndə ev sahibləri etiraz etdilər.

Süfrə hazırlanmışdı.

İKİNCİ DAYANACAQ - MASALLI

Deyəsən sonuncu dəfə Masallıda 20 il qabaq olmuşdum. Rayon mərkəzi çox dəyişilib. Burda tikinti və abadlıq işləri diqqəti cəlb edir.

Mehmanxanada yerləşdik. Bir az istirahət etdik. Tədbir sabah, yəni sentyabrın 21-i saat 10-da başlayası idi...

Səhərisi həmin vaxt da gəldi, barlı-bəhərlı payız da. Bir-birindən məraqlı, bir-birindən isti ürək sözlərini, şeir və mahniları dinlədik. Fizurə xanım qonaqları tədbir iştirakçılarına təqdim etdi. Rayon icra hakimiyyəti başçısının müavini Nəsir Muxtarlı bələ görüşlərin əhəmiyyətindən danışdı.

Hər dəfə təkrar olmasın deyə, qeyd edim ki, ayaq basdırımız rayonların hər biri min ədəd kitab hədiyyə alındı.

Payızın ilk günü id. Mənə söz veriləndə belə bir fikri vurguladım:

- Bu gün payızın ilk gündür. Bir vaxtlar məhsul bayramı keçirilərdi. İndi kitab bayramıdır. Bu Azərbaycanın şair və yazıçılarının halal məhsulunun sərgisidir. Oxuyun, bize qiymət verin.

ÜÇÜNCÜ DAYANACAQ - ASTARA

Deyəsən get-gedə biz də isnişirik, bize də isnişirdilər. Bu, insanların səmimiyyəti. Astara şəhəri isə tamam başqa qiyafədədir bu gün. İkicə kəlmə ilə demək lazımdırsa, deyim - Astara gözəldir!

Rayonun mədəniyyət şöbəsinin əməkdaşları bizi bir an da olsa gözlərindən qoymadılar. Tədbir maraqlı və məzmunlu keçdi. Nazim Fərəməzov, Şədoğlan Bayramov, sözün əsl mənasında qayğıımıza qaldılar.

Astaranın gecələri Bakının gecələ-

rindən seçilmir. Hələ bilmirdim ki, gecə saat 12-də yazacağım "Astaranın gecələri" şeirini sabahı gün saat 12-də "Kitab karvanı"nda öz "repertuarıma" daxil edəcəm.

Xəyalıma təpinib
Yerlərdən göye qovdu,
Yuxumu gözlərimdən
Bilmirəm niyə qovdu
Astara gecələri.

İşıqları yananda
Qaranlıqlar qaçırmış,
Deyəsən öz könlünü
İşıqlara açırmış
Astara gecələri.

Ömrümün neçə ili
Gecələrlə yaşadı,
Bir vaxtlar vurulduğum
Gecələrə oxşadı
Astara gecələri.

Dirəkdəki çıraqalar
Gecə alışan çiçək,
Vallah mənə sevməyi
Təzədən öyrədəcək
Astara gecələri.

DÖRDÜNCÜ DAYANACAQ - LERİK

Çoxdan idi ki, belə mənzərələrin həsrətini çekirdim. Karvanımız bu həsrətin səbəbini bir az aldı. Avtobusu tərk edib Qəşəm İsbəylinin qara "CİP"-ində oturmuşdum. İlyas Tapdıq "sürücünün" yanında, mən isə arxada. Yolda soyuq bulaqdan su içdim, yol boyu İlyas müəllimin səhbətinə

qulaq asdıq...

Lerikdə bizi qarşılanlar bir az qayğılı görünürdülər. Səbəbinə size də açıqlayıram - rayonun kitabsevələri ilə görüşümüz sentyabrın 23-də, yəni bazar günü olacaqdı. Dərs olmadığı üçün diniyici və tamaşaçı cəlb etməyin çətinliyi onları rahatsız edirdi. Nahaq yere, uşaq da geldi tədbirə, böyük də. Görüşümüz lap üzəyimizə oldu...

Gecə gec yatıb səhər tezdən durmuşdum. Lerikin gözəlliyyini seyr edirdim. Bir neçə saatdan sonra Leriki tərk edəcəyim bəlli idi. Sanki kimsə mənə deyirdi ki, hara tələsirsən belə?

Bax gör cibimdə kağız-qələm varmı? Hə, baxdım və...

Yoxuşdan inciyib yamacdan küsmə,
Qoy yaşıł otların saçını hörüm.
Bulaqla səhbəti yarıda kəsmə,
Hələ dəniz üçün darıxma görüm.

Dizini qatlayıb belini bükmə,
Palıldı qol-boyun yaşasan bir az.
Yağış dərdi çəkmə, şəh dərdi çəkmə
Burda buludlara oxşasan bir az.

Dağlara güvensən dönərsən dağa,
Əlini atdırın söz babat olsa.
Nə var ki, Lerikdə çox yaşamağa
Hər gecənin ömrü bir saat olsa.

Bu şeirin ilk dinləyicisi Rafet oldu. Aman Allah, insan poeziyaya nə qə-

dər bağlı olarmış...

Rayonun Tarix-Diyarşunaslıq və Uzunömürlülər muzeylerinə də baş çəkdik. Hər şey güzel idi, görüş də, münasibət də. Bircə... İstədim deməyəm, amma fikrimi dəyişdim. Axı niyə Lerik kimi bir rayon mehmanxana sarıdan qonaq-qara qarşısında xəcaletli görünsün? Yəqin ki, bu kəm-kəsir barədə bizdən çox leriklilərin özləri düşünlər...

BEŞİNCİ VƏ SONUNCU DAYANACAQ - YARDIMLI

Yardımlıya getmək üçün qayıdış Masallı mehmanxanasında gecələdik. Səhərisi Rafetlə Elşən maşının üzünü döndərdilər Yardımlı tərəfə.

Öyri-üryü dağ yolları, meşələr, çəmənliliklər, adda-budda yaraşıqlı dağ kəndləri. Və nəhayət, dağların qoynuna siğnan Yardımlı.

Artıq həftənin birinci günü idi. Ziyalılar məkanı kimi tanınan Yardımlıda çayın sağ sahilində bayram ovqatı hiss olunurdu. Bizi musiqi ilə qarşıladılar, xoş gəldiniz edib səmimi salamladılar. Fizurə xanım qonaqları təqdim etdi. Yerli şairlər də qonaqlara qoşuldular. Axırda hədiyyələr, rayon Mədəniyyət və Turizm şöbəsinin müdürü Ayaz Əliyevin təşəkkürü.

Yardımlı qonaqpərvərlikdə əvvəlki rayonlardan heç də geridə qalmırdı. Əksinə, bize diqqət bir az da artmışdı.

Qonaqlar üçün verilən ziyarətə təklif alanda qulağımıza bir xəbər dəydi - başçı da gəlir.

Sevindik Hətəmovun adını Milli Məclisin üzvü olandan eşitmışdım, qiyabi tanıydırdım. Laçın rayonundan deputat seçilmişdi. Səhər-səhər özü bizimle tanış oldu. Tədbirin sonunda

isə "Kitab karvanı"nın üzvləri ilə bir süfrə arxasında əyləşdi. Bu, Sevindik müəllimin bize olan diqqəti idi.

- Uşaqlar siz sevdilər, həmişə yoluñuzu gözləyəcəklər, - bu sözləri rayon təhsil şöbəsinin metodisti Məhluqə xanım Niyazovadan eşitdim.

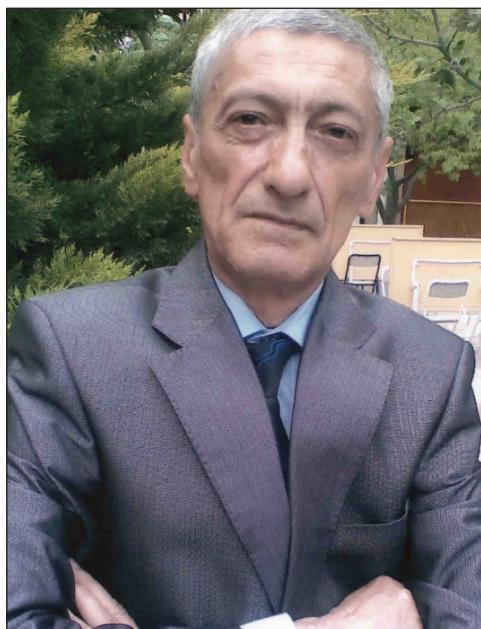
Sağlıq olsun.

KARVAN GERİ QAYIDIR

Beleliklə, beş günlük səfərimizi yekunlaşdırıb paytaxta üz tutduq. Hələ isti-isti xatirələrin hamisini sapa düzəmkədə çətinlik çəkirdik. Ordanburdan danışırıq.

Elə mən də yaddaşma yazılanların hamisini yaza bilmədim. Gərək ürəkdə də nəsə qala. Axı birdən-birə ürəyi boşaltmaq mümkün deyil, bəlkə də günahdır...

Yaddan çıxmır Nüsrət Kəsəmənli...

Vaqif YUSİFLİ

Nüsrət Kəsəmənli mənim bu dünyada ŞAIR adına gördüğüm birinci şəxs idi.

1966-ci ildə, fevral ayında Bakıda yuxarı sinif şagirdlerinin respublika toplamışına gəlmisdik. Nüsrətə orada tanış oldum. O, hamının diqqətini özünə cəlb etmişdi. Təkcə oxuduğu şeirlər yox, ağıllı, məntiqi söz-söhbətiyle. Ətrafında qızlar əksik olmurdu və mən deyim ki, bu vəziyyət-bu ünas tayfasının Nüsrətə daimi "diplomatik" ünsiyəti ömrü boy davam etdi.

1967-ci ildə mən ADU-nun filologiya fakültəsinə daxil oldum. Nüsrət Eyyubova (o zaman hələ Kəsəmənli deyildi) o-fakültəyə daxil olmuşdu, amma jurnalistik şöbəsinə. Çox zaman leksiyalarda bir yerde olurduq. Təbii ki, tez-tez görüşürdük. Hərdən ona qoşulub şeir məclislərinə gedirdim. Nüsrət "Heyf o sevgiye" şeirlər kitabını (2000) mənə belə bir avtoqrafla təqdim etdi: "Ədəbi aləmdən şəxşən ilk və qədim dostum Vaqif Yusifli üçün müəllifdən xatire. 30 may 2000".

Nüsrət Kəsəmənli həmişə populyar şair olub. Özü də müvəqqəti, bir zaman kəsiyinin populyar şairi yox. Bu populyarlığı ona poeziyası qazandırmışdı. Yadimdadır ki, Nüsrətin şeirləri cavan qızların, oğlanların şeir dəftərlərinin bəzəyi idi, sevən oğlan və qızlar görüşə gedəndə çox zaman Nüsrətin şeir kitablarını özləriyle aparırlılar. İndi Nüsrətin ölümündən altı il keçəs də, o şeirlər yenə də sevilə-sevilə oxunur, ezbərlənir. Deməli, XXI əsrə də, həqiqi sevginin qit olduğunu bir zamanda da o şeirlərsiz keçinmək olmur. Amma mən Nüsrəti tekce sevgi şairi kimi təqdim etmək istəmirəm.

Nüsrət Kəsəmənli ədəbiyyata altmışinci illərin sonlarında gəlmisi. Tanınmış şair-ədəbiyyatşunas Qasim Qasımkəzadə "Azərbaycan gəncləri" qəzetiində Nüsrəte "Uğurlu yol" yazmışdı. Onda Nüsrət özüne səhv eləmirəmsə, "Eldost" təxəllüsü götürdüdü. Amma bu, uzun çəkmədi, az sonra Nüsrət Kəsəmənli imzası hamının diqqətini özüne cəlb etdi.

Altmış-yetmişinci illərin şeir gecələrini, poeziya axşamlarını xatırlayıram. Onda indiki kimi deyildi, hamı poeziya havaşı ilə yaşayırırdı, indiki kimi saysız-hesabsız kitab təqdimatları keçirilmirdi, şairlərin ünvanına şit təriflər söylənilmirdi. Nüsrət Kəsəmənli o şeir gecələrində həmişə axıncı çıxış eləyənlərdən biri olurdu. Al-qışların hamisini yiğib aparırdı özüle.. O, şeir deyəndə tamam dəyişirdi, oradakı hissələrə, duyğularla yaşıyırırdı.

"Sevgi şairi", "təbiət şairi", "cəmiyyət şairi"... Çox zaman şairleri qələmə aldıqları mövzularına görə bölgüləre ayıırlar,

seçirlər, forqləndirirlər. Belə çıxır ki, "sevgi şairi" ancaq sevgidən, "təbiət şairi" ancaq təbiətdən, "cəmiyyət şairi" isə ancaq cəmiyyət hadisələrindən yaxşı yaza bilər. Bu yalnız mülahizəyə görə Nüsrət Kəsəmənli də sırf sevgi şairi kimi təhlil və şərh olunmaliydi və tənqidçilər də onun yaradıcılığına elə bu nöqtəyi-nezərdən yanaşırıldı. Yeri gəlmışkən deyim ki, Nüsrət Kəsəmənli poeziyası sağlığında ədəbi tənqidin gündəmində, daimi diqqət mərkəzində olmadı. Biz Nüsrətin poeziyasına vaxtında qiymət verə bilmədi. Tək-tük yazınlarda isə onun sevgi şeirlərində cəmiyyətin eks-sədəsini axtardıq. Ancaq bütün bunlara görə heç də təs-süflənməyə dəyməz, çünkü Nüsrət Kəsəmənlinin poeziyası dünənin yox, həm də günün poeziyasıdır.

İçimdən qəm ilməli
Əriş-arğac keçibdir,
Sevinc yarıtix gəlib,
Qəm yapıac köcübür.
Sel olan göz yaşımı
Bir ehtiyac içibdir.
Tanış olaq, oxucum,
Tanış olaq: Bu mənəm.

Nüsrət Kəsəmənlinin "Avtoportret" şeiri onun keçdiyi həyat yolunu, mənəvi dünyasını, bir cəmiyyət adamı kimi sosial mövqeyini az da olsa, açıqlayır (hərçənd ki, bir şeirlə şairin dünyasını tam bəlirləmək heç də mümkün deyil, çünkü şairin dünyası şeirlərindəki görünən dünyadan daha mürəkkəbdir). Amma hər halda "Avtoportret" şeirində onun bəzi çizgiləri öz eksini tapıb:

Əllərimi uzadıb
göylərə kök atıram
"Şəş" i nəzərdə tutub
həmişə yek atıram
Mən şeir yazmırıam ki,
ürəkdən yük atrıram
Tanış olaq, oxucum,
Tanış olaq, bu mənəm.

Nüsrətin poeziyasında lirik "mən" - şair obrazı çox qabarlıq nəzərə çarpır. Bu poeziyada elə birə Qəhreman- birə Obraz var, o da Nüsrət Kəsəmənli özüdür. Onun keçdiyi həyat yolu, yaşadığı hissələr və duyğular bu obrazda öz eksini tapmışdır: atal-analı ola-ola atasızlığını, anasızlığını cövrən çəkən Nüsrət tələbəlik illərinin coşgun, qaynar anılarını yaşayın, dərslərdən, mühazirələrdə, mühazirələrdə az-az görünüb daha çox yaşayıb-şeirlə nəfəs alan, bir çox sevgi macəralarının qəhrəmanı Nüsrət - poeziya aləmində özünü təsdiq etməyə çalışın, "zamanı" duele çağırın Nüsrət - içində iki "mən"i, iki dünyası olan, öz-özüne qalib gəlib, öz-özüne meğlub olan Nüsrət - həyətdə qazandığından çox itirdiyinə təəssüflənən Nüsrət... Bir sözə, əsl şair ömrü, şair təleyi.

Yalan məhəbbətə "baxt" güldürməkdən
Usandım mən daha,
Bezikdim daha
Görüş yerlərində vaxt öldürmekdən
Əsl məhəbbətə gecikdim daha.
Geriyə qayıtməq asan iş deyil,
Çıxdığım pillələr ucułub gedib.
Zamana mən necə atdan düş deyim,
Cilovu əlimdən açılıb gedib.

"Zamanı duele çağırın bir şairin hədəfə keçilmiş özür yoluna təəssüfə nəzər yetirməsi təsadüfü deyildi. Həmin illərin poeziyasında bu cür etiraflar tez-tez səslənirdi. Maraqlıdır ki, bu etirafları dilə getirən şairlərin hamısı elə bil, harasa tə-

ləsirdilər. Nüsrət deyirdi ki: "Şimşəkdən qanad al, yoluñ uzaqçı, Hələ neyləmisən, ömrü yaridi. Səni gedəcəyin son menzile də. Şeirin qanadında aparmalı". Bu şairlərin hər biri Zirvəyə tələsirdi - Poeziyanın zirvəsinə, Ömrün zirvəsinə! Əlbəttə onlarıñ bir çoxu Zirvəyə gedən yolda büdrədi, bəziləri Zirvənin lap yaxınlığında oldu, amma ora ucalı bilmədi, bəziləri isə iddia və imkan arasındaki təzada qurban getdilər. Bəs Nüsrət? Nüsrət hər halda poeziyada öz cığırını açdı, bu cığırı YOLA çevirə bildi.

Belə bir fikir var ki, dünyada nə qədər şair olursa, o qədər də fərdi əslub, yazı manerası var... "Qoy lap qurbağanın nəğməsi olsun, dünyaya təzə bir nəğmə ver ancaq" (Sergey Yesenin). "Üslub - bütün əslubların yaddan çıxarılmışdır" (Jül Renar). Əlbəttə, səhəbət qromofon yazarlardan yox, əsl şairlərdən gedir. Üslub yaradılıqlıda özünü təsdiq etmək deməkdir.

Nüsrət Kəsəmənli də ədəbiyyata gələndə poeziyaya təzə bir nefəs getirdi. Bütün şairlər sevgidən yazırırdı, hamı eşqi, məhəbbəti tərənnüm edirdi, hamı sevgili-sinin camalını vəf edir ya da hicran alov-larında yandığından söz açırdı. Nüsrət isə sevgini, konkret olaraq iki gəncin müna-sibətini heyret və tərənnüm, gözəlin vəsfi üzərində yox, sevgi iztirabları üzərində köklədi. İlk sevginin uğursuzluğu onun bütün şeirlərinin motivinə çevrildi. Əlbəttə, bu motiv digər şairlərin de şeirlərində işlənmişdir. Ancaq Nüsrətin sevgi poeziyasında iztirab, ayrılıq-həsrət və bundan doğan kədər duyğuları eyni not üstündə köklənmir, rənglər, çalarlar müxtəlidir. Dahi alman filosofu Hegel deyirdi ki, sevmək - özünü unutmaq deməkdir, əger sən sevirsənse, deməli, başqasına çevrilirsən. Bu zaman "Leyli və Məcnun"unda bu fikir öz klassik həllini belə tapıb:

Məndə olan aşkar sənsən,
Mən xud yoxam, ol ki, var sənsən!
Daim sənə məndədir təcəlli.
Mən geyrdən olmuşam təselli.
Gər mən, mən isəm, nəsən sən, ey yar?
Vər sən sən isən, nəyəm məni-zar?

Əlbəttə, sufilik fəlsəfəsindən gələn bu anlam Füzulidən əvvəl və sonra klassik poeziyada əsas motivlərdən biri olmuşdur. Ancaq təbii ki, zaman o zaman deyil, məhəbbətə münasibətə də klassik Aşıq-Məşq çəvrəsi dəyişilmişdir. Bu dəyişmədə parodiksallıq da nəzərə çarpır. Əger "Leyli və Məcnun"da diqqətlə nəzər yetirsəniz, Məcnunun heç bir etirafinin şahidi olmazsınız. Məcnun ancaq sevir və bu sevgi - Leyliyə olan məhəbbəti onu ucaldır. Məcnun üçün bu cür etiraflar bəlkə də çox adı səslənərdi:

... De necə qayıdım, hansı üz ilə?
Başlamaq olarmı ömrü yenidən?
Aradan məhəbbət körpülerini
Özüm öz əlimlə uğurmuşam mən,
Başlamaq olarmı ömrü yenidən?

Baxdım məhəbbətə əyləncə kimi
Məhəbbət mənimlə əylənib demə
Sənin billur kimi təmiz eşqini
Vəhşi hissələrimcün əyvirdim yemə,
Məhəbbət mənimlə əylənib demə.

Sənə söylədiyim şirin yalanlar
Ölen məhəbbətin acısı oldu.
Qəlbimdə bir sevgi qəbristanı var,
Qollarım oraya uzanan yoldu,
Ölen məhəbbətin acısı oldu.

Fikirləşirən ki, Məcnun belə deməzdi. Amma bu, XX əsrin məhəbbətidir. Məhəbbət deyilən insanı münasibətin bütün

kompleksləri burada(eləcə də bir çox sevgi şeirlərində) iştirak edir: guman, şübhə, qısqanlıq, etiraf, tövə, itirilmiş səadətin acısı, təəssüf... Bax, bu menada Nüsrət Kəsəmənlinin məhəbbət lirikası fərdin daxili dünyasının- sevən qəlbin bütün gözə görənmezlərini üzə çıxarırdı. Bu sevgi etirafları yalnız "mən" və "sən" arasındakı münasibətlərdən daha geniş idi. Məlumdur ki, sevgi anlamı təkcə insan hissələri və duyğuları ilə məhdudlaşsaydı, hüdudları tükenirdi. Yenə də "Leyli və Məcnun"u xatırlayaq- Məcnunun üz tutduğu məkan səhra idi, dərdini bölüşdüy isə vəhşi heyvanlar. Klassik poeziyada sevgi və təbiət, məhəbbət və dünya motivlərinin vəhdəti haqqında çox danışmaq olar. Ümumiyyətlə, dünyada sevgi ilə ilişiqi olmayan heç bir nəsnə yoxdur...

Daha bu yağışa otlar göyərməz,
Daha bu yağışda lalələr sönməz
Bu yağış buludun yükü deyil ki,
Bu yağış bir simurq tükü deyil ki
Yandırsan ömür-gün qayıda geri.

Nüsrətin bu şeirinde ("Gecikdi bu yağış") Yağış obrazı gecikmiş bir sevginin təcəssümüne çevirilir. Gecikmiş sevgi insana xoşbəxtlik getirmir, həmişə təəssüf hissi doğurur, yağış da gec yağında, vaxtında yağmaya torpaq zillət çəkir. Gecikmiş yağış həm də ölü xatirələrə bənzəyir.

O güvəncli dağlar marala qaldı,
O məxəmr çəmənlər sarala qaldı
Vaxtında yağmadı,
Nur cılımədi,
Buludlar qarala-qarala qaldı
Məni bu gündə soraqlama sən
Məni dünənində taparsan indi.

Bəzən kitab arasında qurmuş bir ləçək də qəmlü xatirələr oyadır. Bu ləçək qurub etmiş sevgi ilə quruyub solan gül arasında assosiasiya yaradır:

Görən kim dəfn edib bu son ümidi?!
Sən ondan saralmış xatirə istə.
Bir ölmüş sevgiye əkili kimidir,
Quruyub məhəbbət qəbrinin üstə...

Nüsrətin 90-ci illərdə sevgi şeirlərində də eyni motivlər davam etdirildi. Lirik qəhrəmanın kədəri- sevgilisinin ondan uzaqlığı, biganəliyi yenə eksər şeirlərin mövzusuna əvərildi. "Sevgi adlı bir kitabı, Sənin kitabıñ deyiləm" misraları son sevgi şeirlərin də əsas leytmotivi kimi nəzərə çarpırdı.

Nüsrətin sevgi şeirlərinin eksriyyəti öz ritmik və melodik xüsusiyyətlərinə görə dərhal seçilir, onların bəstəciliyi cəlb etməsi, əbədi mahni ömrü yaşaması da bununla bağlıdır.

60-90-ci illər Azərbaycan poeziyasının ümumi mənzəresi belə bir fikri söyleməyə haqq verir deyək ki, poeziya ilə illərin bədii-tarixi salnaməsinə əvərilmədi. Bu bədii-tarixi salnamənin yaranmasında digər şairlər kimi Nüsrət Kəsəmənlinin də öz payı var.

Azərbaycan şairləri nədən yazırılar?

O illərdə Azərbaycanın mənəvi bütövlüyü, birləş ideyası poeziyanın aparıcı mövzularından birinə əvərilmədi. Poeziyada böyük vətən sevgisi çəgləyirdi. Nüsrət Kəsəmənli yazdı:

Vətən alov etsin odunu sənin,
Böyü bu torpaqla,
Bu yurdla öyün.
Mən Araz qoydum ki, adını sənin
Evimdə Arazi çağırim hər gün.

O illerin poeziyasında təbietin mühafizəsi, ana torpağı sevgi və bağlılıq da saysız şeirlərin, poemaların yaranmasına səbəb oldu. Ağacların, quşların, dənizin, dağın, qayanın-dası, çölün-çəmənin mühafizəsi problemi poeziyanın da probleminə çevrilmiş, təbietin ağrısı şeirin ağrısına qarışmışdır.

**Hər gün budağında bir yarpaq ölürlər,
Mənim o ağaca yazığım gəlir.
... Yanına bir cığır
Bir iz gəlməyir,
Qara kölgəsindən qorxur o ağac,
Bir ocaq oduna həris gəlməyir,
Boylanıb yollara baxır o ağac
... O ağac nə çəkir
Təhənalar bilir,
Mənim o ağaca yazığım gəlir.**

Nüsrət Kəsəmənlə də öz həmyaşidləri- Çingiz Əlioğlu, Sabir Rüstəmxanlı, Səyavuş Sərxanlı kimi "kənd uşağı" idi. Və bu "kənd uşaqları" "vaqonlarda sixla-sixla" şəhərə gəlmİŞdilər. Çox keçmədən şəhərin də "dilini" öyrənmİŞdilər. "Şöhrətin üstünə yüyürdükcə" üreklerində yeni isteklər, arzular doğmuşdu. Ancaq yene də...

**Mənim bu şəhərde kimim var axı;
Bu ömrün sonuna gümanım azdır-**

deyirdilər.

Bu yazıda mən Nüsrət Kəsəmənlinin elə sağlığında da, indi də diller əzbəri olmuş şeirlərini xatırladım. Nüsrət bu şeirlərin bir qismini "Hamısı sevgidəndir" (1991) kitabına daxil etmişdi. Mən o şeirləri poeziya gecələrində Nüsrətin dilin-dən dəfələrlə eştirmişəm. Onun məşhur şeirlərində biri belə adlanırdı: "Oğru olmaq istəyirəm"

**Qoy milislər eştirməsin,
Qorxulu bir sərr deyirəm:
Çoxdandır ki, bir arzum var,
Oğru olmaq istəyirəm!...**

Niye, nə üçün? Ondan ötrü ki, şair insanların arasından vicdanını pula satan nadanları, dövlətlərin arasından sərhədləri, anasının sıfətinə vaxtsız düşən qırışları, iki sevən gəncin arasına nifaq salanları, neçə milyon gözüyüşlü qan qardaşını həsrətli Təbrizdən oğurlamaq istəyirdi. Bu şeir yazıldığı dövrün ab-havasına uyğun idi, cirə ilə olsa da yaranan söz azadlığından doğmuşdu. Sonralar "yenidənqurma" dövrü başladı, Nüsrət "Qırmızı kitab" şeirini yazdı. Nüsrətin 80-90-ci illerdə yazdığı bir çox şeirlərində yaşadığımız dünyanın mənəvi təzadları da öz əksini tapır. Həmin şeirlərdə şairin cəmiyyətdə baş verən neqativ hallara qarşı kəskin etirazı yeterince idi. Hələ tələbəlik illərində Nüsrət varlı bir qızı sevirdi, ancaq onun könlü heç cür bu qızın mənəvi dünyası ilə uyuşmadı.

**Bir kədər dumanı məni bürdü,
Yığdı gözlərimə nifrəti, kini.
Üstündə hər cürə daş-qaş var idı
Zərgər dükanının vitrini kimi**

**Ayrılaq, unudaq kədəri, yası,
Könlüm dediyini söyləyir dilim.
Səni nazırliyin qara "Volqa" si
Məni isə ehtiyac gözləyir gülüm...**

90-ci illerdə yazdığı şeirlərdə bu təzadlar, cəmiyyətdə baş verən konfliktlər xüsusiilə nəzərə çarpır. Hamımızə tanış olan dəndlər, ağırlar bu şeirlərdə görünməkdədir.

**Qız-gəlinin əsir getdi,
Oğulların yesir getdi,
Qala getdi, qasr getdi,
Papaq nəyinə gərekdir.**

**İgidlərin atdan düşür,
Sən pul topla, rüşvet döşür,
Başına ləçək yaraşır
Papaq nəyinə gərekdir.**

Nüsrət Kəsəmənlinin "Yaddan çıxmaz Qarabağ" adlı bir poeması var. Bu poemada o, İbrahimxəlil xanın qızı Ağabeyim ağanın həyatından söz açır. O, Ağabeyim ağanın timsalında vətənpərvər bir qadın obrazı yaratmışdır. Fikrimcə, poemanın sonluğu- Ağabeyim ağanın monoloqu hem də dünyanadan nakam gedən Nüsrət Kəsəmənlinin Vətən haqqında son monoloqu idi. "Allah onun ruhunu şad eləsin" deyib yazını elə həmin poemanın bu son misraları ilə bitirirəm..

**Torpağın köksündə baba ocağı,
Torpaqda buğlanan istini duyun.
Cörəktək öpürəm mən bu torpağı,
Öləndə, gözümün üstünə qoyun!**

Yaşar Qarayev əxlaqi

Rüstəm KAMAL

Aradan illər keçib, onun kədərli gözlerini indi də unuda bilmirəm.

Belkə də Yaşar müəllim həyatda gördüğüm ən kədərli alimlərdən biriydi. Üzdən-gözündə gezdirdiyi bu kədər müdriklik-ariflik işığından daha da gözəl ve halal görünürdü.

Ancaq onun mütələq məqamları da yadimdadır.

Ənənəvi akademik əslubu mükəmməl bilən bu böyük insanın gözlənilməz fikirdən, obrazlı ifadədən, aforistik deyimdən Sokrat alını işləqləndirdi, üzü-gözü nurlanırdı.

Təbəti seyr etməyi, xüsusən yayda Şəkide olmağı çox sevərdi. Şəhər tünlüyü, məmurluğun yeknəsekliyi və yaradıcılıq intensivliyi ona bu imkanı az verirdi. O, təbət qoynunda tənhalığın, yalnızlığın mutluluğunu yaşayırdı, içindəki şairliyi boy verirdi. Bir dəfə Marxalda ağacların üstüylə sürünen dumanı mənə göstərib nəyə bənzədiyini soruşdu. Bu gözlənilməz suala tələsik nəsə uydurub dedim. Yaşar müəllim: "yaxşı bax, uşağın iməkləməsinə bənzəmirmi?"-dedi. Məhz təbətədə içindəki sükütn və hüzurun səsini eşidə bilirdi, fi-kirlerin ehtiraslı nəfəsini duya bilirdi.

Yaşar Qarayev filoloji təhkiyəmizi "bənzərsiz bədii ədəsi" ilə zənginləşdirmişdi. Mənə hərdən elə gelir ki, Bəxtiyar Vahabzadənin poetik priymaları hardasa Yaşar Qarayevin filoloji təfəkkürü və yazı əslubu üçün də işlek idi. Felsefi antinomiyalar, ritorik suallar, felsefi ümumiləşdirmələr Yaşar Qarayevin də düşüncə strukturu üçün səciyyəvidir. O inanırdı ki, yazida fikir, deyim "hə qədər poetikdirse, bir o qədər də inandırıcıdır"(Novalis).

Onun ifade əslubunu, yazı sintaksisini bu gündə yamsılamaq mümkünsüzdür, istənilən istədi-bi yolda acı məglubiyyət gözləyir.

O, keçmişə də mütləq bu günə, "indi" müstəvisinə keçirirdi, yaxud keçmişə bu günlər əlaqələndirirdi. Bütün şəkililər də olduğu kimi epik zamanın epik keçmişin olunması onun əsərlərində bədii zamanın təşkilinə de təsirsiz ötüşmürdü. Xatırladığım bir-iki örnəyi gətiririm. Məsələn, Füzulinin 500 illiyi ilə bağlı çıxışında deyirdi:

"Lakin tarixi faktlar sübut edir ki, İraqdan İstanbula və Ankaraya Füzuli ilk dəfədir ki, bu gün -500 yaşında gəlir"; İlyas Əfəndiyevin pyesi ilə bağlı bir məqaləsində yazırkı ki, "dramaturq tarixi obrazları da öz müasir əxlaq və mənəviyyat aləminin güzgüsündə əks etdirir. Təkce tarixdəki Natəvanı yox, ölümündən sonra tarixdə (milli-mənəvi yad-daşda) yaşamaqda davam edən Natəvanı bize göstərir".

O, tarixi sadəcə olmuş hadisələrin və faktların toplumu, keçmişin xronoloji ardıcılığı kimi deyil, milli-mənəvi, əxlaqi yaddaş kimi qəbul edirdi. "Tarix" və "mənəvi yaddaş" anlayışlarını eyniləşdirdi. Onun üçün tarix milli-mənəvi sərvətlərdən biri idi. "təkrarsız milli-mənəvi sərvətimiz təbietle yanaşı, həm də tarixdir. O keçmişə yox, bize məxsusdur. O özü dünənə əvviləndə yox, biz onu unudanda tarix olur. Tarixin əbədi-mənəvi diriliyi-onun fasiləsiz əxlaqi tərbiyə və təsir qaynağı olmasındadır. Tarixdən istifadə etməyən yeraltı sərvətindən, təbii enerji ehtiyatlarından, məşələrindən və çayalarından istifadə etməyən xalq kimi köməksiz və yoxsuldur".

Ana diline "ən müqəddəs sərvət" kimi baxırı. Əlifbamızın, dilimizin problemləri ilə bağlı bir nəçə məqaləsi də var. "Tarix: yaxından və uzaqdan" kitabında bir fəsli belə adlandırmışdır. "Dilde daşlaşan və yaddaşlaşan tarix: xalqın soy adı, ana dili, baba yazılı", "təmiz ana dili olmasa, milli mədəniyyət, milli suverenitet gərəksiz və artıq bir şey olar".

Ona görə də, ədəbiyyata, tarixə, hətta əlifbaya da mənəvi və əxlaqi dəyərlər kontekstində qiymət verməyin tərəfdarıydı. "Əlifba mənəvi mədəniyyətin, milli yaddaşın cisməşməsi, etnik dəyərin maddi vücut kəsb etməsidir".

O, Azərbaycan ədəbiyyatının ömrünün və milletin ən ali mənəvi sərvəti hesab edirdi. Onun fikrin-cə alimin, ədəbiyyatşunasının müqəddəs borcu bu sərvəti etnik toplumun ruhsal təriyəsinə, milli mənəviyyatın mühafizəsinə səfərbər etməkdir və ədəbi tənqid və ədəbiyyatşunaslıq bu borcu nə

qədər tez həkk etsə, onun ədəbiyyat qarşısında, ədəbiyyatın isə zaman və millət qarşısında məsuliyyəti artar.

Yaşar müəllim yazılarında, çıxışlarında "Şəxsiyyət" anlamına xüsusi önem verirdi. Təsadüfi deyil ki, yazılarının və kitabının birini belə adlandırmışdı: "Şəxsiyyət-meyardır", "Vətəndaş", "Şəxsiyyət" və "ziyali" məhfumların bir çox hallarda sənonim kimi işlədirdi və bu mənaları bir dəyər bir-leşdirirdi- tarixi-mənəvi yaddaşa malik olmaq! Vətəndaşı səciyyələndirən əsas psixoloji əlamət isə narahatlıq idi. "Vətəndaş narahatlığı" Yaşar müəllimin sevdiyi ifadələrdəndir.

Zahirən həmişə sakit görünən, heç vaxt emosiyasını üzə vurmayan bu müdrik kişi cəmiyyətdə, ədəbiyyatda gedən proseslər, mənəvi dəyərlərin aşınması ilə bağlı narahatlığını gizlədə bilmirdi.

Yaşar Qarayev fəlsəfəsinin təməl dəyərlərindən biri də zaman kateqoriyası idi. Kim onun kabinətində olubsa, yəqin ki masasının üstündəki bir lövhəni yaxşı xatırlayıb: "Vaxt sərvətdir" sonun yaşam dünyasında, düşüncə sisteminde zaman məkandan üstün mövqeyə, üstün dəyərə malik idi, hətta mən deyərdim ki, məkan ikinci dərəcəli meyar idi. O, həmişə iç məkanını dış məkanların müdaxiləsindən, zorakılığından qorumağa çalışırdı.

Istenilen məkan (elmi konfransda, iclasda, evdə, dağda-bağda, İstanbulda, Şəkidə) Yaşar Qarayevin iç zamanına tabe olurdu, yəni "indiki zaman"da olurdu.

Klassik mətnlərə də zaman kontekstində mənə verirdi, mətnlərin zaman üzrə herəkəti- dövriyyəsi ona mədəni "məqrasiyanı" anlamağa kömək edirdi. "Xəmsə", "Kitabi-Dədə Qorqud", "Kəmalöddövlə məktubları", "Molla Nəşreddin", "Füyuzat", "Hophopname"... kimi mətnlərin zaman dövriyyəsi məhz mənət mədəniyyətimizi və mənəvi sərvətimizi yaratdıqına və formalasdırdığını inanırdı.

90-ci illerde bir məqaləsinin adı diqqətimi çəkmişdi: "Cəsərət sərvətdir". Mütəffekkir ümidi edirdi ki, zamanların kritik məqamlarında şəxsiyyət mifi yaranır və yalnız şəxsiyyətlərin, ziyanlıların cəsərəti milləti mənəvi aşınmalardan qoruya bilər. O, cəsərətin mənəvi dəyər, əxlaqi sərvət olduğunu top-luma çatdırmaq istəyirdi.

Elə həmin dövrə Milli Elmlər Akademiyasında qafalarına "demokratiya, yenidənqurma" hava-sı ilə bir qrup "cəsərətli" peyda olmuşdu, küncde-bucaqda böyük alimin dalınca danışır ona qarşı intriqalar, şantajlar qururdular. O, isə "olimp" sakitliyini qoruyur, başını aşağı salıb klassik məqalələrini yazırkı. Səhv etmirməsə, "Tarix: yaxından və uzaqdan" kitabını nəşrə hazırlayırdı. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin yeddi cildliyi üzərində düşüñürdü. Təəssüf ki, onun ancaq bir cildini görə bildi. O "qapıda hansı minilliyyin" (O.Mandelştam) olduğunu yaxşı bilirdi. Bizim isə böyük ustadımızı qorumağa gücümüz çatmırıldı. Bunun aşrasını indi də çəkirik...

Mahir N. QARAYEV

Mən bir qara qarışqayam - qarışqa
səndən bircə qarışdayam, səndən
bircə qarışda...

Yüküm çəkimdən ağırdı -
fil də çəkməz mən çekdiyim bu yükü;
Yolum təkcə bu cığırkı -
bu cığırkı mən biliyəm hər cikini-bikini...

Felək qarğamış kimiym -
qar-qamıştək bitdiyim bu cığırkı;
Bir qara qarışqayam -
qar-yağıştək əridiyim, itdiyim bu çuxurda...

Bu çuxurda hamı məndən iridir,
mən hamidan sisqası;
Bu cığırkı hamı məndən diridir,
mən hamidan ölüvayı, axsağı...

Halim yoxdu
çığırkıga-bağırkımağa,
çığırkımağa dilim yoxdu -
haqqım yoxdu cinqırımı çıxarmağa...

Ağır-ağır bu yerişlə,
fağır-fağır bu duruşa,
varım-yoxum bu qəpiklə, bu quruşla -
mən bir həqir qarışqayam, mən bir fəqir
qarışqa...

Yol getməyə başqa yol yox yolumda,
olan yolum - bu cığırkı, bu cığırkı;
Bu cığırkı əvvəlim də, sonum da,
nə karəyəm cızırmadan -cızırmadan çıxmaga?!

Bu cığırkı mənim solum-sağım da,
sağım-solum - bu cığırkı, bu cığırkı;
Heydən düşüb əlim də, ayağım da -
gütüm yoxdu bu cığırkı axırına çıxmaga...

II

Qovan sənsən -
daş götürüb, ha qovduqca qovan sən;
Qaçan mənəm -
baş götürüb, ha qaçdıqca qaçan mən...

Dırnaqlarım qopuq-qopuq,
topuqlarım didilmiş;
Dizim görmögöy, cəpiq-cəpiq,
lələklərim ütülmiş...

İstim-tüstüm
çixa-çixa təpəmdən
təpəimdən damcı əsər qalmayıb;
daş qalmayıb atılmasıñ dalimca,
qanadıma tuş gəlmeyən
bircə kəsek qalmayıb!

Bircə hovur
nəfəsini dərmədən,
bircə kərə bürdəmədən, durmadan
qovan sənsən - gah o, gah da bu künçə;

Bu qan-tərin,
bu tər-qanın içində,
qəfəs-qəfəs bu zindanın içində
qaçan mənəm - çərləyince... ölüncə!

Ovunmağa
zərre qədər ümid yox -
qovulmaqdən canımda hey qalmayıb;

Dağ qalmayıb mən aşmayan,
düz qalmayıb mən keçməyən -

YERİN-GÖYÜN TANRISI

(“ALLAHSIZ və İLAHİ SONETLƏR” silsiləsindən)

mən uçmayan bir tikə göy qalmayıb!

Qovan sən,
qovulan mənəm -
kəsilən, soyulan mənəm;
qarışqatək qanı axan,
quş kimi sağılan mənəm!

Qovan sən,
qovulan mənəm -
uçmaqdən yorulan mənəm;
qarışqatək təzə qanad çıxaran,
quş kimi qanadı qırılan mənəm!

Bu ağ varaq qaşdan-qaşa üçünca -
daşlanan mən, tapdanan mən, qaçan
mən;
Bu son yarpaq qırılıncı, düşüncə -
son şairin ruhu kimi göy üzündə uçan mən...

III

Hər şeyi bilən Allah!
Qaranlıqda ayağımın izini görən Allah!

Yarpağında darıxdım -
duyan deyilsən məni;
İpimi çox buraxdırın -
iyiəm deyilsən mənim...

Mən bir sağır qarışqayam,
mən bir sütlə qarışqa -
qara-qara qarışqalar cəmdəyime
daraşmış;

Mən bir fağır qarışqayam,
mən bir zəlil qarışqa -
alnım cız-cız, qırış-qırış,
üzüm-gözüm bürüşmiş...

Hər şeyi bilən Allah!
Qaranlıqda ayağımın izini görən Allah!

Qayışım-qaytanım yoxdu -
yüyən deyilsən məne;
Mələyim-şeytanım yoxdu -
əyan deyilsən məne...

İnkır yazar,
Minkir pozan alnımın
cızıqları bir-birinə qarışmış;

Neçə sözü
soldan sağa pozulmuş,
neçə hərfi sağdan sola sürüşmiş...

Hər şeyi bilən Allah!
Qaranlıqda ayağımın izini görən Allah!

Nə bəndim var, nə cəperim -
cızırmadan azmişam;
Əvvəlimdən yox xəberim -
axırmadan azmişam...

Mən bir qara qarışqayam,
mən bir kifir qarışqa -
mən gözlərə fil görünən yaziq, tifil qarışqa...

Mən bir tifil qarışqayam,
qarış-qarış boyum yox;
Hər yerdə, hər qarışdayam,
heç yerdə heç nəyim yox...

Mən hamidan aşağıyam,
mən hamidan dərinəndə -
cızırmının sonundayam, çuxurumun dibində;

Quyumu dərin etmişən -
əlim çıxıb ipindən;
Dualarım çatmir sənə
bu çuxurun dibində...

Kimsədən diləyim yoxdu,
kimsədən gileyim yox;
Yer üzündə yerim yoxdu,
Göy üzündə göyüm yox -
mən bir veyil qarışqayam,
mən bir səfil qarışqa...

Səfil-səfil, veyil-veyil,

nə yerdə, nə göydəyəm;
Yaratdığı gündə deyil,
unutduğun gündəyəm!

Yerini bilməyim yoxdu -
deyən deyilsən mənə;
Dərdimi bölməyim yoxdu -
həyan deyilsən mənə...

Kim kimin həyanıdır,
kim kimə təsəllidir?
Nə fərqi, bir handa ki
bu cığırın axırı əvvəlində bəlliidir?!

Kim kimə təsəllidir,
kim kimin həyanıdır?
Nə fərqi, bir handa ki
var etdiyin bu çuxur təməlində fanidir?!

Hər şeyi bilən Allah!
Qaranlıqda ayağımın izini görən Allah!

Yerini soruşmuram -
Yerimi də soruştma;
Mən bir qara qarışqayam -
Tanrı, məni bağışla...

IV

Bir ayrisı, özgəsi yox
bu kökdə, bu biçimdə:
Ayağımın izi yoxdu,
buynuzlarım içimdə!

Mən bir qara qarışqayam -
azdim, çasdım, karıxdım;
Mən cəhənnəm aşiqiyəm -
cənnətində darıxdım...

Tələndən sivişib çıxdım,
tələsiz ovladın məni;
Cələndən sürüşüb çıxdım -
cələsiz ovladın məni!

Tilov atdın - tilovladın,
Cilov tapdır - cilovladın;
İncilinə ayağımdan buxovladın,
Tövratınla başımı tovladın mənim!

V

Ovçum sənsən,
ovun mənəm -
qolumda qandal yarası,
canımda çarmıx həvəsi...

Dustağın,
girovun mənəm -
küreyimdən ağır xəçim,
qulağımızda əzan səsi...

Mən bir qara qarışqayam -
qanad açıb uçmayan;
Səndən bircə qarışdayam -
hara qaçam-qaçmayıam...

Başım üstdə dar ağacım,
boğazında ilgəyim;
Darta bilmirəm bu xaçı -
ovuclarım göynəyir...

Qarnım ac, qanadım qırıq,
üstüm-başım çirklidir;
Bircə qarış aralı dur -
cindirimdən cin hürkür!

VI

Sən - başqasan,
Mən - başqayam;
Mənim yerim ayaqdadır, Sən - başdasan!

Sən bəndənin Allahısan,
Mən Allahın bəndəsi;
Sən - Tanrısan, Mən - bir qara qarışqayam...

Özün seçdin bu yolu Sən,
bu yol - Sənin yolundur;
yol üstündə hər nə varsə,
qolubağılı qulundur...

Qolubağılı bir qulunam,
dayanmışam yolunda -
gözləyirəm, Tanrı gelib yoldan
haçan keçəcək;

Uzaqbaşı gəlməyəcək,
keçməyəcək bu yoldan,
keçəndə də öz qulunu tapdayacaq,
keçəcək...

Mən - Allahın bəndəsiyəm,
Sən - bəndənin Allahı;
Tanrısına qul olanın nə azarı, nə dərdi?!

İndi durub nə deyəsən,
neyləyəsən Sən axı?! -
özün seçdin bu yolu Sən,
özün kəsdin bu şərti...

Şahə qalxmış at kimisən,
dəmir nalın pud kimi -
dırnağından od töküür hər yala,
hər yalmana;

Ürəyimdə çat kimisən,
küreyimdə yük kimi -
ilan kimi dil çıxarıb mənəm sənə yalmanan...

Sən - tapdayıb ucalansan,
Mən - tapdanıb kiçilən,
kiçildikcə içimdəki tifil Tanrı filləşir;

Qarışqaya dönən filəm
ayağın altında mən -
ayağının altına bax, gör əlinə nə keçir...

Gör əline nə keçəcək
qarışqadan, ya fildən -
bəs gözünə özün boyda
Tanrı dəysə qəfildən?!

VII

Lap yaxından gördüm axı -
axan çayın qırçın-qırçın suyunu!
Lal axında gördüm axı -
boy verməyən arşın-arşın boyunu!

Bəlkə heç nə yoxuymuş -
yuxuymuş bəlkə hər şey?
Axan çay da yuxuymuş -
yoxuymuş nə yer, nə göy?

Nə göydən yerə enmiş
içi-çölü nur saçan düməq duman pərdəsi,
Nə göylərə direnmiş
qırçın suyun üzündə üzən işq kölgəsi...

Variyidim-yoxuydumu - kim bilir?!

Gerçek idi, yuxuydumu - kim bilir?!

Gerçek nədi, yuxu nə -
bəlkə yuxu gerçəkdən də yalandı?
Yalan nədi, doğru nə -
bəlkə doğru elə yuxu olandı?

Bəlkə yer-göy başdan-başa yuxudur -
Əvvəli də, sonrası da bir yuxu?!

Axan çay da qaşdan-qasa yuxudur -
Bəndəsi də, Tanrısa da bir yuxu?!

Yuxuyadım bəlkə bayaq, deyirəm,
baş qoyub yatmışdım daşının üstdə?!

Bəlkə heç indi də oyaq deyiləm -
yatmışam, Tanrı da başının üstdə?

Mənim yuxum indiyəcən daddığım
yuxuların ən şirini, dadlısı;

Mənim yuxum indiyəcən batlığım
quyuların ən dərini, qatlısı;

Yüz illərdi,
min illərdi yatdığım -
yuxumda da yerin-göyüñ Tanrıslı!

Kim oyadar axı məni,
kim çıxarır bu çuxurdan, quyudan?
Min illərdi çin çıxmayan -
içindən Tanrı çıxmayan yuxudan?!

Səməd SƏFƏROV

Rüstəm Fəvvərələr meydani na gəlib çatanda qızı həmişəki yay kafesində üzü küçəyə sarı oturmuş halda gördü. Havanın dözülməz bürkü Rüstəmi təqətdən salmışdı və o, boğazının tamamilə quruduğu hiss edirdi. Bakıda her iyul ayındaki kimi yenə səmadakı buludları belə hürkütmiş əzazıl hərəkat hökm sürdü. Göydən yerə odun yağdı və küləyin qorxudan qeybə çəkildiyi bu bazar gündündə şəhər mərkəzi hər şeyə rəğmən saysız-hesabsız adamlarla qaynayırdı.

Rüstəm kafedən bir qədər aralıda ağacların altındakı kölgəlikdə dayandı, dincini aldı və ya-xınlıqdakı süni bulaqda boğazını yaşılayıb, üz-gözünə su çılıdı. Elə ki taqətə geldi kafeyə sarı addımladı. O, qızın oturduğu masaya çatlaşatda yanından öten ofisiant dərhal ayaq saxladı və nə buyuracaqlarını xəbər aldı. Rüstəm ofisiantın səbrsizliyinə daxilində qəzəbləndi və ilk olaraq qızın sıfıri etməsini üstün tutduğundan masa arxasında yer tutana qədər bir söz demədi. Amma qız dinməyərək ofisiantın sualını cavabsız qoydu. Onda Rüstəm təsdiq gözləmədən ikisi üçün də soyuq qazlı mineral su sıfıri etdi.

Ofisiant masadan ayrılan zaman qəflətən sərin mehəsdi və Rüstəmin bədəninin açıq yerlərinə - üzüne, boğazına, qollarına xəfifce toxundu. O, bu gözlenilməz məmənnuniyyətdən hələ tam doymamış qızla tanış olduğu müddət ərzində birinci dəfə onunla görüşə gecikdiyi, hətta xeyli gecikdiyi dərək etdi.

Rüstəm qızə nəzər saldı. O, sinəsi açıq nazik ciyinbağılı bəyaz bluz və zolaqlı tünd boz etek geymişdi, gözlərində iri qara eynək vardı. Həmişəki kimi cəzibədar idi. Rüstəm onun geyim seçimindən hər zaman zövq alardı. Üstəlik, onun bu məharətini zərif vücudu və valehedici gözəlliyi də tamamlayırdı. Ona görə Rüstəm bu qızla yanaşı yeməkdən, onunla birlikdə masa arxasında oturmaqdan çox qurulanardı. Hətta indi də o, bu qisa zamanda artıq qonşu masalardakı oğrun baxışları da sezə bilmışdı. Lakin qızın rəftarında bir qəribəlik vardi bugün. Özüne bənzəmirdi. Susmuş, dik oturmuş və təkəbbüre bənzər ifadə ilə ciddi dayanmışdı. Onda Rüstəm - "Bəlkə də, artıq hər şeydən xəbərdardır" - deyə öz-özüne güman etdi.

Ofisiant sinidə iki şüşə getirib, masaya qoydu və qədəhləri su ilə doldurdu. Sonra onlara buz əlavə etdi və başqa bir şeyin lazımlığı olub-olmadığını soruşdu. Rüstəm sakitcə başını buladı və ofisiant masadan uzaqlaşdı.

İri qara eynək

- İstdir yaman. - deyə şikayətlənərək Rüstəm suyundan bir qurtum içdi və soyuq suyun boğazının təzədən qurumuş divarlarında necə süzüldüyünü duyaraq məmənnuniyyətlə ətrafa baxdı. Qızsa onun qeydinə heç bir təpki göstərmədi. O, gözleri bir nöqtəyə zillənmiş kimi hərəkətsiz dayanmışdı.

Rüstəm xəlvətcə qızı nəzərdən keçirdi. O, ilk dəfə idi ki qızı bu iri qara eynəkde görürdü. Məraqlıdır, bugünü mü, görüşdən öncəmi, ya bəlkə, çoxdan almışdır? Birlikdə olduqları son iki ildə bir kərə belə taxmışydı qızı bu eyneyi? Rüstəm xatırlamırdı. Hafizəsinə nə qədər qurcalasa da, yadına bir şey düşmürdü. Bəlkə də, qızı bu eyneyi çox taxmışdı. Çox baxmışdı bu eyneyin şüşələrindən ona. Çok görmüşdü öz əksini Rüstəm o cüt şüşələrdə. Çok axtarmışdı o eyneyin oğurladığı ala gözleri. Bəlkə də, belə olmuşdu, bəlkə də, yox. Xatırlamırdı. Unutmuşdu. Buxaranmışdı. İtmışdı hər şey.

Rüstəm fikrə daldı və bir şeyi gözel bildiyini anladı. O, bugün nə desə də, bu qızın gözlerini görməyəcəkdi və sözlerinin o gözlərdə yaradacağı təessüratı - kədərimi, acıımı, həyəcanımı, təessüfümü, yaxud, kim bilir, bəlkə gizli sevincimi bilməyəcəkdi. Bu, Rüstəmi bugün daha cəsarətli edəcəkdi, onu rahatlaşacaqdı və o, bu görüşü niyyət etdiyi kimi nəhayət lazım olan nəticə ilə bitirəcək, çoxdan həsrətində olduğu azadlıq qovuşacaqdı. Odur ki, Rüstəm nə səbəbə peydə olmasına baxmayaq, bu eyneyin bugünkü görünüşdəki mövcudluğuna həddən ziyan minnətdardı.

Lakin nə qədər səy göstərsə də, fəleyin qurduğu bu əlverişli vəziyyətdən yararlanmaq ona qismət olmayacaq kimi görünürdü, çünki Rüstəm iki gündür hazırladığı nitqinə heç cür başlaya bilmirdi. Qızın ciddi duruşu, temkinli rəftarı və ələlxüsus, bu iri qara eynek onu əndişəyə salırdı. Bəlkə, qızdan onu çıxartmasını xahiş etsin? Yox, olmazdı. Ümumiyyətə, qız onun niyyətindən necə duyuq düşmüşdü, axı? Söyləmişiydi? Yox. İşarə etmişiydi? Yox. Bu da ən adı görüsələrdən biri olacaqdı. Hər şey həmişəki kimi baş verəcəkdi, eyni qaydada: bazar günü id, hava yaxşı id, mərkəzdə görüşəcəklər, kafedə dondurma yeyəcəklər, dənizkənarı parkda gəzəcəklər, bəlkə film də seyr edəcəklər, sonra hələ acacaqdalar ve restoranda şam da edəcəklər. Hər şey belə ola bilərdi. Onlar nə edəcəklərinə əvvəlcədən qərar vermirdilər, amma gəzintilərinin nelərdən ibarət ola biləcəyini də əzbərdən bilirdilər. Lakin qız bugünkü görünüş əvvəlkilərindən fərqli olacağının necə duymuşdu? Məgər son həftələrdə tədricən aralarında şiddetlənən soyuqluq bu ehtimal üçün yetərli deyildimi?

Rüstəm qəfletən bir hadisəni xatırladı. Qız bir dəfə ona bir-birlərinə nə qədər bələd olmalarını

yoxlamaq üçün bir oyun oynamayı təklif etmişdi. Növbə ilə hər biri özü haqqında digərinə sual verməli idi və kim çox doğru cavab tapacaqdısa, zəfer çalacaqdı. Beləliklə, bir-birlərinin bəyəndikləri, sevmədikləri məşhuliyətləri, xüsusiyyətləri, rəngləri, maşınları və başqa nəsnələri sorğuladılar. Oyun sonunda qız Rüstəmi böyük hesabla məğlub etdi və xisən-xisin gülümseyərək - "Görürsən, mən səni ovucum içi kimi tanıyıram" - dedi.

Onda Rüstəm də gülümseməmişdi, amma qızın sözlərindən narazı qalmışdı.

İndi də Rüstəm fikirləşdi: yoxsa, yenədəmi eyni hadisə baş vermişdi? Qız yenədəmi onun ağındakını tapmışdır? Yox, cəfəngiyatdır! Haradasa, haradasa, Rüstəm özünü ifşa etmişdi. Haradasa diqqətsizlik etmişdi. Məgər bunun bir əhemmiliyi vardımı? Önəmli olan ayrılmak deyildimi?

Onlar kafenin küçə meydənında çardaq altında əyləşmişdilər, lakin buranın güneş altında oturmaqdandan fərqi yox idi. Rüstəmin alnından tər muncuq-muncuq axmağa başlamışdı. O, hər şeyi gözel planlaşdırmasına - qızla görüşü axşama deyil, güñorta saat üçə təyin etməsinə sevinirdi. Axşam hava sərinləndə dostları ilə görüşəcəkdi və dənizkənarı parkdakı kafelərin birində hisə verilmiş pendirle soyuq pive içəcəkdi. Rüstəm istidən yana-yana həmin görüşün xəyalını qurdı və içinin də tədricən sərinlədiyi hiss etdi.

Sonra o, gah öündəki masaya, gah da qonşu masalara nəzər saldı, cəsarətli olmaq istədi, üzünü qaldırdı, amma gözlerinin hara baxlığı məlum olmayan qızı müraciət edə bilmədi. Həvəsiz-həvəssiz meydanda gəzışən, addımlayan insanlara tamaşa etdi. Onun kimi bir çox qızlar da qara eynək taxmışdır. Amma bu qızdan fərqli olaraq, onların

rib, yan masada yenicə əyləşmiş açıq-saçıq geyimli qızlara baxdı. Amma çox keçmədən qarışışındaki qız kimi onun da qara eynəklərə malik olmadığını və qızın onun gözlerinin istiqamətini yaxşı gördüğünü anladı. O, hara baxacağını, nə edəcəyini, bu susqunluğun nə qədər belə davam edəcəyini təsəvvür edə bilmirdi. Özünü nə qədər sıxsa da, gücənsə də, ağızından bir kəlmə də çıxmırı. O, çox gözəl anlayırdı ki, bugün ayrılmala təkcə özünü qızın həyatından aparmırdı. O, həmçinin bu iki ilde birgə qurduları planları, təfferruatlarına qədər her xirdalığını düşündükləri və birgə gerçekləşdirməyə niyyətləndikləri geləcəyi də özü ilə aparırdı. Bəlkə də, Rüstəm bu görüşlə qızın həyatının çox iri bir parçasını qoparıb aparacaqdı. Amma Rüstəm bu barədə düşünməyə həvəslidi deyildi, o inanırdı ki, qız onu tədricən unudacaq - eynilə onun qızı günlərin bir günü qəflətən unutduğu kimi.

Birdən sanki zaman dayandı, həyat durdu. İnsanlar yerində donub qaldılar və bu ucsuz-bucaqsız kainatda ancaq və ancaq bu iri qara eynəkli qız danişdi. Yalnız onun zərif dodaqları tərəpəndi:

- Ebni yox.

Sonra eyni minvalla, qəfilədən, anidən yenidən zamanın donu açıldı, saat əqrəbələri ağır-ağrı irəlilədilər, küçədə durmuş insanlar yollarına davam etdirilər və Rüstəm qarışışındaki qızın az önce tərəpəmiş dodaqlarına qonmuş güclə sezikləcək xərif təbəssümü sezdi. İndi sanki zaman bu qız üçün dayanmışdı və bu təbəssüm bir portretdəki əbədi insan təbəssümü tek bitmək bilmirdi. Onda Rüstəm anladı ki, ömrü boyu bu qızı unutmaya müvəffəq olsa da, bu təbəssüm istəsə də, unuda bilməyəcək. Bu təbəssüm onun hafizəsinə əbədi həkk olunub, onu ölüm yatağına qədər müşayiət edəcəkdi.

Rüstəm içində dərin bir rəhatlıq hiss etdi, qollarına güc gəldi, üzü güldü. Sanki quş olub, göy üzündə buludların arasında qanad çalırdı. Sanki o, dönyanın ən xoşbəxt adamına çevrilmişdi və bütün kainat onun sevincini paylaşımağa tələsirdi. Bu təbəssüm, bu yumşaq, mülayim, xırda bir təbəssüm bir anlığa onun bütün endişəsini elindən almışdı. Rüstəm elə gəldi ki, bu qızla yaşadığı son iki ilin bütün acıları, sevincləri, həyəcanları, ümidi, arzuları yalnız və yalnız bu ecazkar təbəssüm üçün idi. Bu təbəssümü görmək, onu yaşamaq, onu gerçəkləşdirmək istəyi onları son iki ildə hərəkət etdirən, birgə saxlayan yegane qüvvə olub.

Rüstəm bu düşüncələrlə məşğul olduğu vaxt qız üzündəki o sırlı təbəssümü itirməyərək dizlərinin üstündə saxladığı çantasını əlinə aldı, ağır-agır ayağına qalxdı və geri dönüb, asta adımlarla kafedən çıxdı. Rüstəm şən gözləri ilə onun uzaqlaşan siluetini yola saldı, qədəhindən bir qurtum içdi və saatına baxdı: görüş təqribən yeddi dəqiqə çəkmışdı. "Məsələ tamamdır" - deyib gülümşədi və yenidən yanmasadakı qızları seyr etməyə başladı.

Rəşad Sadıqov: "Hələ şükür etməliyik ki, beşinci-altıncı pillədə deyilik"

"BELƏ MEYDANÇALARLA FUTBOLUMUZUN İNKİŞAFI ÇOX ÇƏTİN OLACAQ"

"Qarabağ"ın kapitani Rəşad Sadıqovun Qol.Az saytına müsahibəsi.

GƏNCƏ STADİONUNDA YAXŞI FUTBOL OYNAMAQ QEYRİ-MÜMKÜNDÜR"

- Premyer Liqanın səkkizinci turunda səfərdə "Kəpəz"in qonağı oldunuz və bir xal itirdiniz. Oyunla bağlı təəssüratların necədir?

- Komandamız pis oynamadı. Yaxşı qol imkanlarımız oldu. Bunlardan istifadə edə bilmədik. Bu amil artıq biza başağrısı olub. AZAL-ı çıxmış şərtiyle bütün oyunlarda xeyli sayıda qol imkanı yaratmışıq. Bunları dəyərləndirə bilməməyimiz xal itkilərinə gətirib çıxarıır. "Kəpəz" bizimle oyuna çox həvəslə çıxmışdı. Yeni baş məşqçinin gelişindən sonra komanda-larında bir canlanma hiss olunur.

- Deyəsən, meydançanın vəziyyətindən narahi qalmısınız.

- Doğrudan da, meydança amili əsas problemlərdən hesab edilir. Gəncə stadionunun meydançasında yaxşı futbol oynamaq qeyri-mümkündür. Ümid ona qalır ki, rəqibin səhvini gözləyəsən. Səviyyəli, sürətli oyun nümayiş etdirmək olmur. 2-3 metrdən dəqiq ötürmə edə bilmirsən. Topu yaxşı saxlamaq çətindir. Bele meydançalarla futbolumuzun inkişafı çox çətindir.

- Hazırda turnir cədvəlinin ikinci pilləsində qərarlaşmışınız. Necə düşünürsən, ən azı mövqeyinizi bir müddət qoruya biləcəksiniz?

- Hazırda çempionat ele məcrada davam edir ki, bir xal da qızılı bərabərdir. Əsas rəqiblərimiz bizdən qabaqda deyil. Təkcə "Simurq" "Qarabağ"ı qabaqlayır. Hələ şükür etməliyik ki, beşinci-altıncı pillədə deyilik. Rəqiblərimiz də çox xal itirecək. Bundan sonra çempionatın gedisatına aydınlıq gələcək.

"NEFTÇİ" NİN OYUNUNU İZLƏYƏ BİLMƏDİM"

- Avroliqanın qrup mərhələsində təmsilçimiz "Neftçi" evdə "Inter"lə qarşılaşdı və 1:3 hesabı ilə uduzdu. "Neftçi"dən bu nəticəni gözləyirdin?

- Bu karşılaşmayı izləyə bilmədim. Həmin

vaxt biz Gəncədən oyundan qayıdırıq. Lakin mən "Neftçi"nin məğlub olmayacağıni fiqirləşirdim. Ancaq bunu da qəbul etmək lazımdır ki, rəqib güclü "Inter" idi.

- Amma oyundan əvvəl "Neftçi"nin baş məşqçisi və futbolçuları qələbə qazanacaqlarını deyirdi.

- Fikrimcə, qələbəyə ustalıq səviyyəsi imkan verməyib. Buna görə də "Inter" kimi təcrübəli komandanın xal almağa gücləri çatmayıb.

"KAMRANA MÜTLƏQ OYUN PRAKTIKASI LAZIMDIR"

- Bir məsələyə də münasibətin maraqlı olardı. AFFA prezidenti Rövnəq Abdullayev "Xəzər Lənkəran" klubunun sahibi Mübariz Məsimova müraciət edərək Kamran Ağayevi komandaya qaytarılmasını xahiş edib.

- Bu, yaxşı haldır. Şəxsən mən də milli komandanın kapitani kimi "Xəzər Lənkəran" rəhbərliyindən Kamran Ağayevi komandaya qaytarılmasını xahiş edərdim. Hazırda Kamranlığımızın çox vacib fiqurlarından hesab edilir. Amma nə qədər güclü qapıcı olsa da, ona mütləq oyun praktikası lazımdır.

Əli HƏYATI

ELANLAR

Kurslar

Dizayn studiyası kurslara dəvət edir: İnterier Dizaynı (mənzil, ofis, ev). Landşaft Dizaynı. Möbel Dizaynı. Geyim (paltar) Dizaynı. Proyekt qrafikası (çertyocların hazırlanması və çəkilməsi). Ali məktəblərə bu ixtisaslar üzrə hazırlama. Dizayn və Arxitektura rəsmxətti (AutoCad, ArhiCad, 3 D Max). Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

T. (012) 566-88-96; (012) 491-14-62 (050) 463-30-09;
www.iiib.az-baku.com

Qadın paltalarının Biçmə-Tikiş, Dizayn və Modeləşdirmə kursları. Müəllim — yüksək səviyyəli usta (qadın), rəssam, modeler, dizayner. Fransız bicmə metodu. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun diplomu verilir.

T. (012) 566-88-96; (050) 310-70-17;
www.iiib.az-baku.com

MÜHASİBAT kursları (2ay) həmçinin Beynəlxalq və Komputer mühəsibəti. Bank

işi. Tədris programı mühəsibatın ən əvvəlindən başlayaraq balansın tərtibinə qədər keçirilir, məşqələlər praktiki xarakter daşıyır. Beynəlxalq, İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

Tel: (012) 566-88-96, (012) 491-14-62
(050) 463-30-09,
www.iiib.az-baku.com

Kişi və Qadın BƏRBƏRİ kursları. Kurslar praktiki şəkildə keçirilir. Dərsləri yüksək səviyyəli profesional kişi və qadın ustaları keçirir. Dərslər şəhərin mərkəzində "keçir. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutunun DİPLOMU verilir.

Tel: (012) 430-34-49,
(012) 491-14-62,
www.iiib.az-baku.com

Kosmetologiya, Aparat kosmetologiya-sı, Vizac, Manikur, Tatuc və Pirsinq kursları. Azərbaycan və rus dillerində. Şəhərin mərkəzində, fərdi və qruplarda. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutun DİPLOMU verilir.

T. (012) 555-22-23;
(050) 344-15-51,

www.iiib.az-baku.com

Masaj kursları. Masajın bütün növləri praktiki şəkildə öyrənilir. Dərsləri böyük təcrübəsi olan professional həkim-masajist keçirir. Dərslər qruplarda 3 ay, fərdi 1 ay keçir. Beynəlxalq İxtiraçılıq və Biznes İnstitutun Diplomu verilir.

T. 012 430 34 49 (055) 320-08-72;
www.iiib.az-baku.com

AŞPAZ, QÖLYANALTIÇİ (xolodnitsa) və ŞIRNİYYATÇI Kursları. Azərbaycan, türk və Avropa mətbəxinin xörəklərini bişirmək və qəlyanaltı (zakuska) hazırlamağı öyrədir. Həmçinin tort və pirocna hazırlamaq və gözəl bəzəmək.

Telefon: (012) 566-88-96,(012) 491-14-62
(055) 320-08-72;www.iiib.az-baku.com

Kurslar: MOBİL Telefonların təmiri; Kompyuterlərin təmiri; Sistem icrayəsi (sistadmin) və Kompyuter şəbəkələri. Bütün lazımlı olan avadanlıq və cihaz var. Dərslərin keyfiyyətinə təminat verilir. Tezləşdirilmiş

Bildiriş

2012-ci il oktyabr ayının 8-də saat 14.00-da Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin "Natəvan" klubunda tanınmış alim Tofiq Məliklinin ana-dan olmasının 70 illiyinə həsr olunmuş tədbir keçiriləcəkdir.

Maraqlananlar dəvət olunurlar.

Daha iki futbolçu millidən kənarlaşdırıldı

"Qarabağ"ın yarımmüdafiəci Əfran İsmayılov və "Neftçi"nin yarımmüdafiəci Cavid İmamverdiyev Azərbaycan millisinin heyətindən kənarlaşdırılıb.

Buna hər iki futbolçunun zədəli olması səbəb olub.

Xatırlada ki, 2014-cü ildə Braziliyada təşkil olunan dünya çempionatının seçmə mərhəlesi çərçivəsində oktyabrın 16-da, Moskva şəhərindəki "Lujniki" stadionunda keçiriləcək Rusiya - Azərbaycan oyununa hazırlıq məqsədilə dünən Azərbaycan milli komandasının telim-məşq toplantı başlayıb. Bakıda həyata keçirilən hazırlıq prosesi oktyabrın 13-dək davam edəcək.

Təbrük

Sevimli Aytac nəvəmin beş yaşıni təbrük edirəm. Allah möhlət versin onun on beş, iyirmi beş yaşı-nı təbrük edim... Nəvəmə xoş-bəxtlik, səadət, könül xoşluğu arzulayıram.

Ədalət Əsgəroğlu

Elan

Quba rayonu I Nügədi kənd sakini Musayev Bəhram Minac oğluna məxsus DƏDRX tərəfindən verilmiş Seriya MH №0013476 olan reystr nömrəsi 303013002955 sahəsi 0.807983 ha olan torpaq sahəsinə aid olan çıxış itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Elan

kurslar da təşkil edilir. Asan işədüzəlmə və yüksək əməkhaqqı! Beynəlxalq İxtiraçılıq və biznes İnstitutun DİPLOMU verilir:

Tel: (012) 566-88-96, (012) 491-14-62
(055) 562-13-09; www.iiib.az-baku.com

Курсы МОДЕЛЬЕРОВ-ДИЗАЙНЕРОВ и КРОЙКИ-ШИТЬЯ женской одежды. ФРАНЦУЗСКИЙ КРОЙ. Преподаватель - профессиональный мастер (женщина). Также подготовка в вузы по дизайну. Выдается диплом Международного Института Изобретательства и Бизнеса. Тел.: (012) 566-88-96, (012) 491-14-62, (050) 310-70-17; www.iiib.az-baku.com

Курсы МЕДСЕСТЕР (6-12 мес.), курсы Фармацевтов (6-8 мес.). Обучение в группе и индивидуально. Возможно ускоренное обучение. Обучение на азербайджанском и русском языке. Выдается ДИПЛОМ Международного Института Изобретательства и Бизнеса. Тел.: (012) 555-22-23, (050) 344-15-51; www.iiib.az-baku.com

Tuyqun Nadirov: "Futbolçu özbasına hərəkət edirsa..."

"Xəzər Lənkəran" klubunun vitse-prezidenti Tuyqun Nadirovun Qol.Az saytına müsahibəsi

- Çempionatda AZAL üzərində qələbədən sonra komandadaxili çatışmazlıqların və psixoloji problemlərin həll olunduğunu söyləmək olar, yoxsa hələ qalmaqdadır?

- "Xəzər Lənkəran"ın AZAL-ı məglubiyyətə uğratması ən azı ondan xəbər verdi ki, atılmış addimlar özünü doğrultdu. İkinci, bu oyuna qədər komandanızın turnir cədvəlinin sonuncu pilləyə düşməsini təsadüf adlandırdım. Qazanılan qələbə də buna sübut oldu. Heç kim deyə bilməz ki, komandanın "Turan"da məglubiyyətinde məşqçinin səhvi və futbolçuların zəif çıxış etməsi səbəb oldu. AZAL-la oyun bir çox suala aydınlıq getirdi. Hakimliyin səviyyəsi həmin oynunda özünü göstərdi. Eləcə də, Tovuzdakı hakimlikdən səhbət etmək olar. Heç kəs demir ki, hakimlər "Xəzər Lənkəran"ın oyununu qərəzli idarə edir. Qərəzli hakimliklə səviyyəli idarətməni səhv salmaq lazımdır. "Xəzər Lənkəran"ın azarkeşlərini və hazırlı durumunu nəzərə alaraq, hakimlər verdikləri qərarlardan diqqətli olmalıdır. Hər hansı səhv qərar komandaya ciddi başa gələ bilər. Necə ki, Ruslan Abışova səhvən qırımı vərəqə göstərmişdir.

- AFFA İntizam Komitəsi Elnur Allahverdiyə altı oyundan cəza kəsdi. Bəs siz rəhbərlik olaraq ona qarşı hansı tədbiri gördünüz?

- Bazar günü klubdaxili iclas oldu. Bundan sonra mətbuatla məşqçilərlə bağlı qərarı açıqladıq. Orada

futbolçularla bağlı qərardan danışılmayıb. Hansı futbolcular ki, intizam qaydalarına riayət etmirlər, özlərini yaxşı aparmırlar, onlar barəsində də ölçü götürü-

rülüb. Sadəcə, bu barədə açıqlama vermək düzgün olmazdır.

- Üç məşqçinizi istefaya göndərməyiniz bir-mənali qarşılınmadı.

- Kim bu addımı necə istəyir qarşılansın. Hər halda "Xəzər Lənkəran" yaxşı ölçüb-bidikdən sonra qərarlar verir. Kim deyirse ki, məşqçilər güclü olmadığı üçün istefaya göndərilib, yalnızlıqla yol verir. Bu qərar ntizam qaydalarına görə qəbul edilib. Sadəcə, həmin məşqçilər bəzi futbolçularla bağlı intizam yarada bilmirdilər. Əger yara varsa, mütləq kəsib atmaq lazımdır. Futbolcu klubun qayda-qanunlarına riayət etmirsə, nizam-intizama tabe olmursa, mətbuatla özbasına müsahibə verirse, deməli, bu işe məsul olan şəxslər öz işlərinin öhdəsindən gələ bilmeyiblər.

- Belə məlumat yayılıb ki, istefaya göndərdiyiniz Zaur Ramazanova klubda yenidən iş təklifi edilir. Konkret olaraq, onun seleksiyaçı-məşqçi vəzifəsinə qaytarılacağı bildirilir.

- Bunu sizdən eşidirəm. Zaur Ramazanov hazırda klubda heç bir vəzifədə çalışır. Klubun prezidenti onu tutduğu vəzifəsindən azad edib.

- Bəs istefaya göndərilenlərin yerinə kimlər gətiriləcək?

- Bilirsiniz ki, hazırda B kateqoriyalı məşqçi Emin Quliyevi komandaya dəvət etmişdir. Yaxın zamanda boş qalmış vəzifələrə təyinatlar olacaq. Orada yerli mütəxəssisə bərabər, əcnəbi məşqçi də çalışıbilər.

Mircavadov: "İnter" ikinci hissədə "Neftçi"yə oynamaq imkanı verdi"

Azərbaycanın əməkdar məşqçisi Ağasəlim Mircavadov Avropa Liqasının qrup mərhələsinin II turu çərçivəsində keçirilən "Neftçi" - "İnter" oyunu ilə bağlı Qol.Az-a müsahibə verib.

- Öncə oyunla bağlı ümumi fikirlərinizi bizimlə bölüşərdiniz...

- "Neftçi" yaxşı oynadı. Xüsusiən də ikinci hissədə. Amma səviyyə fərqi öz sözünü dedi. Bundan başqa, müdafiədə çox yüngül səhvə buraxıldı. Sol cinahda buraxılan səhvələri xüsusi qeyd edərdim. Dündür, rəqibin aparıcı ulduz futbolçuları Bakıya gəlməmişdi. Ancaq bununla belə, "İnter" də əsas heyətə ehtiyat heyət anlayışları nisbidir. Bu cür klublarda çıxış edən bütün futbolçular əsas heyətə layiq futbolçulardır.

- Hər kəs "Neftçi"nin ikinci hissədə yaxşı oynadığını deyir. Sizə elə gəlmir ki, "İnter" də fasılədən sonra "Neftçi"yə oynamaq imkanı verdi?

- Bəli, o da ola bilər. Ola bilsin, ilk hissəni 3:0 üstün tamamlayan "İnter" ikinci hissədə "Neftçi"yə oynamaq imkanı verdi. Bu barədə sizinlə razıyam.

- Böyükəga Hacıyevin Kamil Nurəhmədovu start heyətində meydançaya buraxması çoxları üçün gözlənilməz oldu. Hətta çempionat oyunlarında belə, bir dəqiqə oynamayan gənc futbolçunu "İnter" kimi rəqiblə oyunda birdən-birə əsas heyətə meydançaya buraxmaq nə dərəcədə düzgün idi?

- Bu haqda qərarı baş məşqçi özü verib. Mən onun işinə qarışmaq istəmirəm. Əgər Böyükəga Hacıyev belə qərar verib, deməli, nəsə bildiyi var. Həm də bu cür gənclər əv-

vəl-axır oynamalıdır.

- Ancaq "İnter" kimi komanda ilə oyunlarda yox da...

- Niyə də "İnter"ə qarşı oynamasıdır? Mənçə, burada qeyri-adı bir şey yoxdur.

- Növbəti turda rəqib "Rubin"-dir. Sizcə, həmin oyunda nəyə ümidi etmək olar?

- Mən "Rubin"in "Partizan"la oyununa baxdım. "Rubin" yaxşı komandanı. Baxmayaraq ki, ötən mövsümü heyətdən bir-neçə nəfər komandanı tərk etib, amma oyundən-xəttlərini saxlayıblar. "Partizan" da ilk hissədə pis oynamadı. Sadəcə, səviyyə fərqi öz sözünü dedi. O ki qaldı "Neftçi"nin sefərdə xalla dönüb-dönməməsinə, mənçə, əzmkarlıq ortaya qoysalar, bu, mümkün olar.

Anar XANLAROV

Mənsimov AFFA prezidentinin müraciətinə cavab verdi

AFFA-nın prezidenti Rövnəq Abdullayev milli komandanın üzvü Kamran Ağayevlə bağlı "Xəzər Lənkəran" klubunun fəxri prezidenti Mübariz Mənsimova müraciət edib.

AFFA-nın saytının yaydığı xəbərə görə, R. Abdullayev xahiş edib ki, klubun futbolçusu Kamran Ağayevin komanda oyunlarında da meydana çıxmamasına köməklik göstərilsin.

AFFA prezidenti Rövnəq Abdullayevin "Xəzər Lənkəran" klubunun fəxri prezidenti Mübariz Mənsimova müraciətinə münasibət bildirilib.

Klub rəhbəri Mais Mənsimov bu məsələ ilə bağlı deyib ki, AFFA prezidentinin müraciətinə cavabı müsbət

olacaq: "Baş məşqçi Yunis Hüseynovun da qərarına əsasən, məsələ öz həllini tapacaq" - deyə o vurğulayıb.

Qeyd edək ki, K. Ağayev bu mövsümün əvvəlindən "Xəzər Lənkəran" klubu tərəfindən transferə çıxarılib. Lakin futbolçunun başqa komandaya keçməsində problem yaranıb. Buna maliyyə məsələsində Kamranla onun müqavilə ilə məxsus olduğu "Xəzər Lənkəran"ın maliyyə məsələsində razılığa gələ bilməməsidir. "Xəzər Lənkəran" komandanın kapitanı olmuş K. Ağayev və əvəzedici heyətdə çıxış etməyə təklif etse də, futbolçu bundan imtina edib. O, hazırda fərdi qaydada məşqlər edir.

Mourinyo: "Balotelli haqda kitab yazaram"

Madridin "Real" klubunun baş məşqçisi Joze Mourinyo "Mançester Siti"nin futbolçusu Mario Balotelli haqda maraqlı fikirlər səsləndirib.

CNN-ə müsahibəsində portuqaliyalı mütəxəssis İtaliya "İnter"ində işlədiyi zaman Balotellinin də orada oynadığını xatırladıb.

"Mən onunla iki il bir yerde işləmişəm. Bu futbolçu barədə 200 səhifəlik kitab yazaram. Bu, dramatik yox, komediya janrındə bir əsər olar. Mario çox rəqibə insandır. Sizə bir faktı danişim. Biz "Rubin"lə Çempionlar Liqasının oyununda qarşılaşırıq. Milito və Eto'o həmin görüşdə iştirak edə bilmədiyindən meydana Balotellini buraxdım. O, birinci hissənin sonlarında sarı vərəqə aldı. Fasilədə Marioya dedim ki, kobud oynaması, rəqibin təxribatına uyma və mübahisə etmə. Görün, bu sözlərdən sonra nə baş verdi? Mario ikinci hissədə meydana çıxan kimi qırımızı vərəqə aldı" - deyə Mourinyo bildirib.

Səbinə Allahverdiyeva: "Züleyxa Akçurina, Validə Abbasova kimi modellərin dövrü bitib"

**Model Səbinə Allahverdiyevanın
525.az saytına müsahibəsi**

- Sənin ən yaralı yerin Azərbaycanda keçirilən model müsabiqələridir. Hər dəfə bu yarışmalarda saxtakarlıqlar olduğunu, haqsızlıqlara yol verildiyini deyirsən...

- Çünkü müsabiqələrin hamısı "sıfir" seviyyəsindədir. Ele sonuncu dəfə keçirilən "Miss Civilization of The Word" müsabiqəsindən götürək. Dünyanın dörd bir yanından modellər gəlsə də, çox keyfiyyətsiz, səliqəsiz bir yarışma təşkil edildi. Əməlli-başlı biabırçılıq idi. Biz belə müsabiqələr keçirecek seviyyəyə həle çatmamışq. Doğrudur, təşkilatçılar belə müsabiqələr keçirməyə can atırlar. Amma bizdə maddiyyata olan tamaha qarşı çıxməq mümkün deyil. Müsabiqələrdə istedad, gözəllik rol oynamır. Əsas pulsuz. Kimin imkanı var, getirib beş min manat verib, birinci olur. Model müsabiqələrimizdə açıq bazzardır. "Miss Azerbaijan" yarışmasına qatıldım. Amma finala getmədim, öz istəyimlə tərk etdim. Çünkü biliydim ki, birinci yere kim çıxacaq. İştirakçılar özleri yaxınlaşır təşkilatçılara ki, mənim adamım var, getirəcək sənə bu qədər pul verəcək, məni birinci et.

- Təşkilatçıların məqsədinin model seçmək yox, pul qazanmaq olduğunu deyirsən. Bəs, modellərin pulla birinci seçilmək istəməsinin səbəbi nədir?

- Təşkilatçılar sponsorlar hesabına varlanırlar. Qızlar isə məşhurlaşmağa can atırlar. Qarşalarına qoyduqları məqsədə çatmaq üçün belə yola el atırlar.

- Yeqin, elə buna görə də illərdir Azərbaycanda model biznesi irəliləmək əvəzinə daha da geriləyir...

- Burda bizim modelyerlərimizin də günahı var. Modelyerlər xarici ölkəyə moda nümayişinə gedəndə öz modellərimizi aparmır. Əksinə xaricilərə üstünlük verirlər. Biliyəm, bu, maddi baxımdan daha ucuz başa gelir. Amma gərək ən az, iki model özü müzünkü olsun. Bizdə modellik peşəsi yaxşı olsayıdı, mən başqa ölkədə işləməyə, pul qazanmağa çalışmadım.

- Bildiyimə görə, "Top model" müsabiqəsinə də qatılmışdım. Amma onu da yarımcıq qoydun. Sənəcə, bu yarışmanın qalibi birinci yere layiq idi?

- Sonuncu "Miss civilization"da birinci seçilən xanım layıq idi. Tam bizim milli qızlarımıza oxşayırı. Amma onun modellik peşəsindən xəberi yoxdur. Onu model görmürəm, səhnədə qüsurları çoxdur. Bir neçə ölkədə model müsabiqəsinə qatılmışam. Hamisində da saxtakarlıqlar var. Ən şəffaf müsabiqə Malaziyada keçirilir.

- Bəlkə elə özün şəffaf bir müsabiqə keçirəsən?

- Bu, mənim ən böyük arzumdur. Amma sponsor tapmaq çox çətindir.

- Foto-model Tərana Rzayeva müsahibələrinin birində sənin haqqında "Səbinə modellərin plastik

əməliyyat etdirməsini tənqid edir. Getsin, silikonlu dodağının, əməliyyatla düzəltirdiyi qulağının dərdini çəksin" demişdi. Görünür, modellər arasında da qalmaqla qızılmazdır...

- Mən həmişə burnunu kəsdirmiş, silikon qoydurmış, plastik əməliyyat etdirmiş qızların model seçilməsinə mənfi yanaşmışam. "Miss" gənc qız deməkdir. O, təbii gözəl olmalıdır. Qulaqlarımı əməliyyat etdirməmişəm. Dodaqlarımı isə digər modellər kimi hədsiz işırtməmişəm. Həm də mən o sözləri Tərana üçün də deməmişəm. O, ətrafindəki insanların küyüne gedərək mənim adımı çəkib. Sonra isə səhv olduğunu anladı və məndən üzr istədi.

- Hansı modellərimizi bəyənir-sən?

- Nigar Talibovanı peşəkar hesab edirəm. O da Türkiyədə fəaliyyət göstərir. Bir də Natella Kərimova peşəkardır. Züleyxa Akçurina, Validə Abbasova kimi modellərin dövrü bitib. Onlar ele müsabiqələrdə münsif heyəti kursusunda otursalar, yaxşıdır. İndi gənc modellərin dövrüdür. Son vaxtlar heç bir yenilik də etmirler.

- Türkiyədəki "Bu gün ne giysem" yarışmasına qatılmısan. Bu ideya necə yarandı?

- Anamla Türkiyəye alış-verişə getmişdim. Ticaret mərkəzində gəzəndə insanları "Bu gün ne giysem" yarışmasına yazılmak üçün növbəyə düzüldüklərini gördüm. Yaxınlaşış təxmini bir blank doldurdum. Heç məni seçəcəklərinə ümidi etmirdim. Seçilməyim xəbəri gələndə çox peşman oldum. Heç getmək istəmirdim. Amma heç xəbərim olmadan onlarla müqavilə bağlamışam: əgər getməsəydim, 50 min təzminat ödəməliyim. Çəkilişlərə bir gün qalmış burdan geyimlərimi alıb getdim. Ordakı seviyyəni görəndən sonra dedim yaxşı ki, gəlməşim. Orada Uğurkan Eresin agentliyinə yazılmışam, onlarla çalışıram.

- Yeqin, buradakı qazancınla oradakı məvacibin arasında böyük fərq var. Sərr deyilsə, bir çəkiliş üçün nə qədər qonorar alırsan?

- Türkiyədə "Muhteşəm yüzəyl" serialına çəkildim. Orada Sultan Süleymanın hərəmxanasındaki qızlardan biri idim. Bir neçə dəqiqəlik süjet üçün 500 manat aldım. Bizdə xalq artistimizin aylıq qonorarı heç o qədər deyil. Serialda çəkilmək mənim üçün əsl sürpriz oldu. Agentlikdən dedilər, gedirik, mən də razılaşdım. Bir də gözümüz açdım ki, serialın içindəyəm. Saçlarının rənginə görə orada mən Hürrəm deyirdilər. Bakıda podiumlarda az tanınan model bir geyimə 100 manat alır. Bizdə model deyəndə ancaq "əxlaqsız peşə" sahibi kimi düşünürəm. Onlarda isə model ən hörmətli peşədir.

- Niye bizdə sponsorların ilk işi modelə "yatmaq" təklif etmək

olur?

- Çünkü modellərin əksəriyyəti belə şərait yaradıb. Mən və ya başqa bir-iki nəfərin özünü təmizə çıxarmaşı ilə düzəlmir. Bu da model biznesini ucuzaşdırır.

- Yarışma ərafəsində orada qalıb, işləmək təklifləri gəlməyib?

- Dəvətlər var. Onlar daima yeni simalar axtarırlar. Mən də yeni sima kimi serillərin birində baş rola devət almışam. Dekabr ayından Türkiyəyə köçürəm, orada müəllim tutacağam və aktrisalıq dərsi alacağam. Onlar da aktyorluq bacarığı çox güclüdür, rolu çox içdən oynayırlar. Bizim aktyorlar çox sünidir. Bir də mən kitab yazmağa başlamışam. Kitabda öz həyatımdan, işimdən, hətta şəxsi həyatımda olan insandan da bəhs edəcəyəm. Bu kitab 5 ildən sonra işiq üzü görəcək. Orada açacağım sirrlər hamını şok edəcək.

- Verilişdə özünə qarşı ayrıseçkilik görürsəm?

- Yox, məni çox bəyənirlər. Geyimlərdən xoşları gelir, amma aksesiisuarlarını hemişə tənqid edirdilər. Uğurkan Azərbaycanı çox sevir. Hə-

mişə deyir ki, mən onlar üçün yabancı sayılmır. Əgər sonuncu turdan da keçsəm, dekabr ayında keçirilecek böyük finalda iştirak edəcəyəm. Qalibe böyük məbləğdə pul mükafatı veriləcək. Biliyəm ki, birinci seçilməyəcəm. Çünkü onlar belə böyük məbləği öz ölkələrindən birinə verəcəklər. Yeqin ki, ikinci olaram.

- Özünü təkmilləşdirmək üçün nə edirsən?

- Mütləq idmana gedirəm. Çəkimə fikir verirəm. Modellərimiz öz üzərlərində işləməlidilər. Çəkiyə fikir vermək lazımdır. Özünü aparmaq qabiliyyətin olmalıdır. Bizim modellərin əksəriyyəti səhnədə çox sünidilər. Səmimi olmalıdır.

- Sevgi cəbhəsində vəziyyət necədir?

- Şəxsi həyatımda hər şey yaxşıdır. Bu aralar bir-iki səhəbtər ortaya çıxdı. Amma indi hər şey qaydasındadır. Amma planımda evlənmə yoxdur. Bu haqda çox danışmaq istəmirəm, həm qarşı tərəf xoşlamır, həm də ailəmdə söz-səhəbtər yaranır. Hərə öz işiyle gündəmə gəlsə, daha yaxşı olar.